

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Jan Blín

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Pakt stability a růstu - dodržení rozpočtové stability a její vliv na podnikovou sféru

The Stability and Growth Pact - Adherence to Budget Stability and its Impact on Business Sector

DP – EF – KEK – 2013 – 06

Bc. Jan Blín

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Sojková Lenka, Ph.D., katedra ekonomie
Konzultant: Ing. Černíková Martina, Ph.D., katedra financí a účetnictví

Počet stran: 100 Počet příloh: 11

Datum odevzdání: 4. 1. 2013

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (dále jen TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 4. 1. 2013

Bc. Jan Blín

Anotace

Tato diplomová práce přináší průřez historií Paktu stability a růstu, jednoho z klíčových dokumentů Evropské unie, který by měl pomoci zajistit dlouhodobou stabilitu eurozóny. Hlavním cílem této práce bylo prozkoumat, zda snaha české vlády udržet v době globální ekonomické krize relativní stabilitu svých veřejných financí (nejdůležitější požadavek vyplývající z Paktu stability a růstu) neodporuje jednomu z hlavních bodů vládního prohlášení – podpoře tuzemského podnikání. Hlavní pozornost věnoval diplomant dvěma rozpočtově velmi důležitým daním – dani z příjmů fyzických osob z podnikání a samostatně výdělečné činnosti a dani z příjmů právnických osob. Pomocí několika ukazatelů daňové zátěže podniků je v této diplomové práci prokázáno, že podpora soukromého podnikání z řad osob samostatně výdělečně činných je v posledních letech znatelně vyšší, než je tomu u podnikání prostřednictvím obchodních společností. Obecně pak lze říci, že některé vládní kroky z posledních let (například zavedení ekologické daně či rozšíření daňového základu daně z příjmů právnických osob) mají navzdory veřejným proklamacím o podpoře podnikání na hospodaření jednotlivých podniků negativní vliv.

Klíčová slova

Daň z příjmů fyzických osob, daň z příjmů právnických osob, fiskální stabilita, hospodářská a měnová unie, Pakt stability a růstu, státní rozpočet České republiky.

Annotation

This diploma thesis brings overview of the Stability and Growth Pact, one of the key documents of the European Union, which should help ensure long-term stability of the euro area. The main objective of this work was to examine whether the Czech government effort to maintain the relative stability of its public finances (the most important requirement under the Stability and Growth Pact) does not contradict one of the main points of her government declaration - the support of domestic business. The main attention was focused on two very important taxes - the personal income tax from entrepreneurship and self-employment and corporate income tax. Using several indicators of the tax burden on businesses this thesis shows that aid private enterprise among the self-employed is in recent years significantly higher than for business companies. Generally, we can say that some government actions (such as the introduction of environmental taxes or expanding the tax base of the corporate income) in recent years have despite public proclamations of support for the management of business enterprises negative influence.

Key Words

Personal income tax, corporate income tax, fiscal stability, economic and monetary union, the Stability and Growth Pact, the state budget of the Czech Republic.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl velmi ocenit přístup paní PhDr. Ing. Lenky Sojkové, Ph.D., která se bez váhání ujala vedení mé již rozdělané diplomové práce a po celou dobu mi poskytovala při její tvorbě cenné rady a náležitou pomoc. Poděkování patří také konzultantce této diplomové práce, paní Ing. Martině Černíkové, Ph.D., která mi byla nápomocna zejména v oblasti daňové problematiky.

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek.....	12
Seznam zkratk.....	13
Úvod.....	14
1. Hospodářská a měnová unie.....	14
1.1 Počátky úvah o vzniku hospodářské a měnové unie.....	16
1.2 Vznik hospodářské a měnové unie	18
1.2.1 První etapa vzniku hospodářské a měnové unie	20
1.2.2 Druhá etapa vzniku hospodářské a měnové unie.....	21
1.2.3 Třetí fáze vzniku hospodářské a měnové unie.....	24
1.3 Výhody a nevýhody měnové unie.....	25
2. Pakt stability a růstu	26
2.1 Důvody vzniku Paktu stability a růstu	26
2.2 Proces vzniku Paktu stability a růstu	27
2.3 Znění Paktu stability a růstu	29
2.3.1 Definice nadměrného schodku	29
2.3.2 Ochranná ruka Paktu stability a růstu.....	30
2.3.3 Opravná ruka Paktu stability a růstu.....	30
2.3.4 Sankce vyplývající z Paktu stability a růstu	31
2.4 Uplatňování Paktu stability a růstu	32
2.5 Úprava Paktu stability a růstu	34
2.6 Pakt stability a růstu v době finanční krize.....	35
2.7 Budoucnost Paktu stability a růstu.....	38
3. Pakt stability a růstu a Česká republika	39
3.1 Plnění konvergenčních kritérií Českou republikou.....	39
3.2 Plnění Paktu stability a růstu ze strany České republiky	43
4. Struktura státního rozpočtu České republiky	45
4.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu České republiky	46

4.2	Metodologie výpočtu fiskálních hodnot	48
4.3	Státní rozpočet České republiky v roce 2008	49
4.3.1	Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2008	50
4.3.2	Výdajová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2008.....	52
4.3.3	Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2008	52
4.4	Státní rozpočet České republiky v roce 2009	53
4.4.1	Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2009	54
4.4.2	Výdajová stránka rozpočtu České republiky za rok 2009	56
4.4.3	Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2009	56
4.5	Státní rozpočet České republiky v roce 2010	57
4.5.1	Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2010	58
4.5.2	Výdajová stránka státního rozpočtu za rok 2010.....	60
4.5.3	Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2010	60
4.6	Státní rozpočet České republiky v roce 2011	61
4.6.1	Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2011	62
4.6.2	Výdajová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2011.....	64
4.6.3	Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2011	64
4.7	Státní rozpočet České republiky v roce 2012	65
4.7.1	Příjmová stránka státního rozpočtu ČR za 1. pololetí roku 2012.....	66
4.7.2	Výdajová stránka státního rozpočtu ČR za 1. pololetí roku 2012	68
4.7.3	Saldo státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí roku 2012	68
5.	Vliv vybraných daňových změn na hospodaření podniků.....	69
5.1	Podnikání právnických osob	70
5.1.1	Daň z příjmů právnických osob z přiznání	73
5.1.2	Srážková daň z příjmů právnických osob	79
5.2	Podnikání fyzických osob	80
5.2.1	Daň z příjmů fyzických osob z podnikání a samostatně výdělečné činnosti....	85
	Závěr	91
	Seznam použité literatury	95
	Seznam příloh	100

Seznam obrázků

<i>Obr. 1: Schéma a časový harmonogram procesu v případě nadměrného schodku</i>	31
<i>Obr. 2: Schéma rozpočtové soustavy České republiky</i>	45
<i>Obr. 3: Počet podnikatelů (právnických osob) v letech 2008 až 2011</i>	70
<i>Obr. 4: Počet podaných daňových přiznání právníckými osobami v letech 2008 až 2011. 71</i>	71
<i>Obr. 5: Celkový výsledek hospodaření všech právnických osob mezi lety 2008 a 2011</i>	72
<i>Obr. 6: Změny sazby DPPPO z přiznání v letech 1993 až 2012</i>	73
<i>Obr. 7: Vývoj celostátního inkasa DPPPO z přiznání v letech 2008 až 2011</i>	76
<i>Obr. 8: Podíl příjmů DPPPO z přiznání na daňových příjmech v letech 2008 až 2011</i>	77
<i>Obr. 9: Podíl příjmů z DPPPO z přiznání na reálném HDP v letech 2008 až 2011</i>	78
<i>Obr. 10: Podíl inkasa DPPPO z přiznání a výsledku hospodaření v letech 2008 až 2011 ...</i>	78
<i>Obr. 11: Vývoj celostátního inkasa srážkové DPPPO v letech 2008 až 2011</i>	80
<i>Obr. 12: Počet podnikatelů (fyzických osob) v letech 2008 až 2011</i>	82
<i>Obr. 13: Fyzické osoby s příjmem z podnikání v letech 2008 až 2011</i>	82
<i>Obr. 14: Vývoj počtu OSVČ vykonávajících činnost</i>	83
<i>Obr. 15: Dílčí daňové základy z DPFO podle §7 v letech 2008 až 2011</i>	84
<i>Obr. 16: Vývoj celostátního inkasa DPFO z přiznání v letech 2008 až 2011</i>	88
<i>Obr. 17: Podíl příjmů z DPFO z přiznání na daňových příjmech v letech 2008 až 2011 ..</i>	89
<i>Obr. 18: Podíl příjmů z DPFO z přiznání na reálném HDP v letech 2008 až 2011</i>	90
<i>Obr. 19: Inkaso DPFO ze závislé činnosti a DPFO z přiznání v letech 2008 až 2011</i>	90

Seznam tabulek

Tab. 1: Zadlužení 11 států přistoupivších do 3. etapy HMU v roce 1999 (% HDP).....	22
Tab. 2: Velikost pokut vyplývajících z Paktu stability a růstu (% HDP).....	32
Tab. 3: Plnění kritéria cenové stability ze strany České republiky (v %)	40
Tab. 4: Kritérium stability úrokových sazeb (v %)	41
Tab. 5: Plnění kritéria celkové zadluženosti ze strany České republiky (% HDP)	42
Tab. 6: Plnění kritéria schodku rozpočtu ze strany České republiky (% HDP)	43
Tab. 7: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč)	52
Tab. 8: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč)	56
Tab. 9: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2010 (miliardy Kč)	60
Tab. 10: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2011 (miliardy Kč)	64
Tab. 11: Bilance rozpočtu České republiky za 1. pololetí roku 2012 (miliardy Kč).....	68
Tab. 12: Výše výdajových paušálů v letech 2008 až 2012 (v %).....	86
Tab. 13: Roční daňové slevy na DPFO v letech 2008 až 2012 (Kč).....	87

Seznam zkratek

DPFO	Daň z příjmu fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPPO	Daň z příjmu právnických osob
ECB	Evropská centrální banka
ECOFIN	Rada ministrů financí zemí eurozóny
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMI	Evropský měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
ES	Evropská společenství, Evropské společenství
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
TUL	Technická univerzita v Liberci

Úvod

Diplomant si za téma své diplomové práce vybral téma z pohledu České republiky velmi podstatné – úsilí české vlády o udržení stability veřejných financí. Primárním cílem této práce není nalezení dalších nástrojů, které by mohla vláda ve snaze o snížení deficitu státního rozpočtu využít, ale spíše přinést stručný souhrn již provedených opatření a zanalyzovat jejich dopad na hospodaření podniků působících v České republice.

Prvním dílčím úkolem je zodpovězení otázky, jaká hranice schodku státního rozpočtu je v současnosti ještě přijatelná. Pro nalezení odpovědi je nutné podrobně prozkoumat jeden z klíčových legislativních dokumentů Evropské unie – Pakt stability a růstu. Ten byl zřízen za účelem udržení dlouhodobé stability v rámci eurozóny, a ačkoliv do ní Česká republika stále nepatří, má na ní Pakt stability a růstu taktéž podstatný vliv.

Pro pochopení současné podoby Paktu stability a růstu je nutné se v úvodní části této práce vrátit hluboko do minulosti. První ekonomické integrační procesy na evropském kontinentu včetně plánu v budoucnu založit hospodářskou a měnovou unii totiž započaly již v období po druhé světové válce.

Česká republika se při vstupu do Evropské unie zavázala v budoucnu vstoupit do společného měnového prostoru, je proto nezbytné ve třetí kapitole zhodnotit plnění jednotlivých konvergenčních kritérií, jejichž dodržení je nutnou podmínkou ke vstupu do eurozóny. V kontextu je potřeba zmínit plnění závazků vyplývajících z Paktu stability a růstu, který se v otázce akceptovatelného schodku státního rozpočtu od maastrichtských kritérií mírně odlišuje.

V další části této diplomové práce je nutné zanalyzovat navrhovanou podobu a také výslednou bilanci státního rozpočtu České republiky za roky 2008 až 2011 a první polovinu roku 2012. Tato perioda je vybrána záměrně proto, že obsahuje jak období před hlavním dopadem hospodářské krize, tak také dobu jejího trvání. Hlavní pozornost musí být logicky věnována zejména příjmové stránce rozpočtů, na kterou má ekonomická krize markantní vliv.

Obsáhnout všechny vládní kroky mající vliv na hospodaření podnikové sféry v jedné diplomové práci je zcela nereálné, diplomant si proto vybral pro podrobný rozbor dvě daně, které přinášejí státnímu rozpočtu velký finanční obnos a zároveň mají na ekonomickou situaci podniků podstatný vliv. První z nich je daň z příjmů právnických osob vztahující se k podnikání obchodních společností, druhou pak daň z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, jež výrazně ovlivňuje podniky v rukou jednotlivců.

V části diplomové práce věnované samotnému Paktu stability a růstu lze využít odbornou literaturu – zejména knihy Mezinárodní měnová spolupráce od Jany Markové a Ekonomie evropské integrace od Richarda Baldwina a Charlese Wyplosze. V kapitolách věnovaných problematice státních rozpočtů, výši inkasa a legislativních změn provedených u příjmových daní v období let 2008 až 2012 je nutné vycházet v první řadě z oficiálních statistik a databází státních institucí – především Ministerstva financí České republiky, České daňové správy a České správy sociálního zabezpečení.

1. Hospodářská a měnová unie

Evropská unie (dále jen EU), oficiální nástupce Evropských společenství a následně Evropského společenství (dále jen jednotně ES), jejímž členem je od 1. května 2004 také Česká republika, se v současnosti nachází ve čtvrté etapě ekonomické integrace - ve fázi hospodářské a měnové unie (dále jen HMU). Především stupni integrace, kterými již EU zdárně prošla, je zóna volného obchodu, celní unie a zavedení společného trhu.

Hospodářská a měnová unie je oblast jednotné měny v rámci jednotného trhu EU, kde se lidé, zboží, služby a kapitál pohybují beze všech omezení.¹

1.1 Počátky úvah o vzniku hospodářské a měnové unie

První úvahy o propojení, respektive spojení jednotlivých národních měn evropských států se datují již do období po druhé světové válce. Silným impulsem k možné realizaci těchto idejí pak bylo založení Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) v roce 1958. V Římských smlouvách, zakládajícím dokumentu, se ovšem žádná ucelená koncepce měnové politiky nenacházela.²

První pozornost byla zaměřena zejména na založení zajišťujících institucí EHS a vytvoření celní unie a společné zemědělské politiky. Na konci šedesátých let dvacátého století se ovšem na program dostaly také úvahy o možné hospodářské a měnové integraci.

Významný okamžik nastal 8. dubna 1965, kdy byla podepsaná tzv. slučovací smlouva (oficiálně Smlouva o Evropských společenstvích), díky které došlo ke spojení orgánů tří existujících uskupení – Evropského hospodářského společenství (EHS), Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) a Evropského společenství pro atomovou energii

¹ MZVČR. *Měnová politika Evropské unie*. In: *Businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1997-2011 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/menova-politika-evropske-unie/1000521/11016>.

² BRUŽEK, A., G. SMRČKOVÁ a M. ZÁKLASNÍK. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. s 14. ISBN 978-80-85860-19-1.

(EURATOM). Od 1. července 1967, kdy tato smlouva vstoupila v platnost, se pro tyto organizace používá jednotné pojmenování - Evropská společenství (ES).

Dalším důležitým milníkem byl prosinec roku 1969, kdy se státy ES na summitu Evropské rady rozhodly ustanovit skupinu expertů. Ta dostala za úkol posoudit možnosti vzniku HMU. Do čela této komise odborníků byl jmenován lucemburský ministerský předseda Pierre Werner, podle jehož jména bývá výsledná zpráva označována coby Wernerův plán.

Wernerův plán, který byl předložen a později v Hamburku schválen Radou ministrů ES 22. března 1971, předpokládal vytvoření HMU do roku 1980 ve třech postupných krocích.

Podstatou Wernerova plánu bylo úplné zavedení směnitelnosti jednotlivých národních měn při stabilitě měnových kurzů, jednotné měnové politiky řízené centrální bankou, společné rozhodování o rozpočtových otázkách, uvolnění kapitálových toků a sjednocení systému daní.³

V důsledku globální nestability v sedmdesátých letech dvacátého století (zejména tzv. první ropný šok v roce 1973 a o šest let později tzv. druhý ropný šok) a ukončení éry bretonwodského systému pevných kurzů v srpnu roku 1971 se ovšem od realizace Wernerova plánu postupně upustilo, jelikož vlády jednotlivých států řešily zejména domácí ekonomické problémy.

Myšlenky o užší hospodářské a měnové spolupráci jednotlivých států ES byly zejména zásluhou nejvyšších politických představitelů Francie a Německa obnoveny na konci sedmdesátých let minulého století. Výsledkem snahy především francouzského prezidenta Valéry Giscard d'Estainga a německého kancléře Helmuta Schmidta byl v červnu roku 1978 návrh na založení Evropské měnového systému (dále jen EMS).

³ BRŮŽEK, A., G. SMRČKOVÁ a M. ZÁKLASNÍK. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. s 14. ISBN 978-80-85860-19-1.

Ten byl opět postaven na třech základních pilířích – kurzové stabilitě, podpoření konvergence jednotlivých členských států EMS a do budoucna v ještě hlubší integraci směrem k HMU.⁴

Založení EMS bylo schváleno na zasedání Rady ministrů ES ve dnech 4. a 5. prosince 1978, svoji činnost pak přes malé problémy a prodlevu kvůli rozporům Německa a Francie v otázce zemědělské politiky zahájil 13. března 1979.

Významným milníkem v rámci budování HMU bylo zřízení evropské měnové jednotky ECU (zkratka anglického označení European Currency Unit) coby základního prvku EMS. Hodnota této měny byla odvozena z koše měn jednotlivých členských států.

Zakládajících států EMS bylo devět (Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Německo a Velká Británie), postupem času se k nim přiřadilo i Řecko, Španělsko, Portugalsko, Finsko, Rakousko a Švédsko. Mezi další stavební kameny EMS patřil mechanismus devizových kurzů či směnný mechanismus (ERM) a mechanismus úvěrový.

Hlavní cíl EMS (stabilita měnových kurzů členských zemí) byl ke dni ukončení jeho činnosti (31. prosinec 1999) splněn. EMS tak významně přispěl k možnosti vzniku HMU.⁵

1.2 Vznik hospodářské a měnové unie

Zdánlivá kurzová stabilita v osmdesátých letech dvacátého století přála možnému vzniku HMU v rámci ES. Důležitým datem se stal červen roku 1988, kdy se v Hannoveru uskutečnila schůzka nejvyšších představitelů ES. Zejména na popud Německa, Francie

⁴ NÁRODNÍ KOORDINAČNÍ SKUPINA PRO ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Evropský měnový systém*. In: *Zavedenieura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_evrop_men_sys.html.

⁵ BRŮŽEK, A., G. SMRČKOVÁ a M. ZÁKLASNÍK. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. Velryba, 2007. s. 14. ISBN: 978-80-85863-19-1.

a Itálie byl ustanoven Výbor pro hospodářskou a měnovou unii, v jejímž čele stanul tehdejší předseda Evropské komise Jacques Delors. Mezi další členy této skupiny patřili guvernéri centrálních bank členských států ES a další čtyři vybraní experti.

Výsledkem jejich činnosti byla tzv. Delorsova zpráva. Ta v první části zhodnotila již uskutečněné koordinační procesy a určila příčiny dosavadního neúspěchu (zejména nedostatečná spolupráce v otázce fiskální politiky a nezapojení všech členských států ES do EMS).

Druhá kapitola Delorsovy zprávy pak byla zaměřena na nový harmonogram přechodu ES k HMU. Na rozdíl od Wernerovy skupiny ta Delorsova navrhovala zavedení jednotné měny, jež by nahradila jednotlivé národní měny.⁶

Na druhé straně obdobně jako Wernerův plán předpokládala také Delorsova zpráva tzv. princip paralelismu – tj. že vznik měnové unie musí být úzce spjat s integrací v hospodářských procesech. Také v otázce rozfázování vzniku HMU se obě pracovní skupiny shodovaly – taktéž druhý pokus o vznik HMU tak byl naplánován ve třech postupných krocích.⁷

Klíčové setkání nejvyšších představitelů ES se uskutečnilo v létě roku 1989 v Madridu. S původní Delorsovou zprávou nakonec plně souhlasily pouze čtyři země - Francie, Belgie, Itálie a Dánsko. Další státy přednesly nejrůznější pozměňovací návrhy, největším odpůrcem vzniku HMU pak byla dle předpokladů Velká Británie. Kvůli těmto rozporům nakonec došlo 27. června 1989 k odsouhlasení pevného harmonogramu pouze pro první fázi vzniku HMU.

⁶ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 147. ISBN 80-245-1053-7.

⁷ DĚDEK, O. *Historie evropské měnové integrace: Od národních měn k euru*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 144. ISBN 978-80-7400-076-8.

1.2.1 První etapa vzniku hospodářské a měnové unie

První fáze vzniku HMU odstartovala 1. července 1990, a to i přes to, že ekonomické podmínky nebyly v této době zrovna ideální - průměrná míra inflace v zemích EHS totiž činila 4 %, míra nezaměstnanosti pak dosahovala téměř 9 %. Vlády některých zemí navíc bojovaly s velikostí schodků svých rozpočtů, která se například v případě Itálie pohybovala okolo závratné výše 10 % hrubého domácího produktu (dále jen HDP).⁸

Konec první etapy byl na zasedání Rady ministrů ES v Římě v říjnu roku 1990 stanoven na 31. prosinec 1993 s cílem vytvořit v této fázi jednotný vnitřní trh a ratifikovat klíčovou dohodu - Smlouvu o Evropské unie.⁹

Tento dokument blíže upřesňující další přeměnu ES v HMU byl slavnostně podepsán 7. února roku 1992 v nizozemském Maastrichtu (odsud pojmenování smlouvy coby maastrichtská).

Po problémech s ratifikací tohoto zásadního dokumentu v jednotlivých zemích (například Dánové v prvním referendu v červnu roku 1992 smlouvu těsně odmítli)¹⁰ nakonec maastrichtská smlouva nabyla svojí účinnost 1. listopadu 1993. Stejný den zároveň došlo ke vzniku Evropského společenství (doposud vše probíhalo pod hlavičkou Evropských společenství).

Významným krokem v měnové integraci bylo ustanovení konvergenčních neboli maastrichtských kritérií, jejichž splnění mělo být nutnou podmínkou každého státu pro vstup do třetí etapy HMU.

⁸ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 181. ISBN 80-245-1053-7.

⁹ Tamtéž, s. 182.

¹⁰ TROJANOVÁ V. *Dánsko a EU*. In: *Euroskop.cz* [online]. Praha: Vláda ČR, 2005-2012 [vid. 2012-09-04]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/509/sekce/dansko-a-eu/>.

Konvergenční kritéria byla navržena a následně schválena coby součást maastrichtské smlouvy s cílem sblížit klíčové ekonomické ukazatele jednotlivých států v této podobě:

- roční schodek veřejných financí k HDP nesmí překročit hranici 3 %,
- celkový veřejný dluh vůči HDP nesmí překročit limit 60 %,
- musí být zajištěn udržitelný stupeň cenové stability a průměrné míry inflace, která nesmí po dobu jednoho roku před posuzováním překročit míru inflace tří členských států s největší cenovou stabilitou o více než 1,5 %,
- dlouhodobé nominální úrokové míry nesmí o více než dva procentní body přesáhnout úrokové míry tří členských států s nejlepší cenovou stabilitou,
- po dobu posledních dvou let musí být bez vážného napětí dodržováno stanovené flukuační pásmo dané měny v EMS.

1.2.2 Druhá etapa vzniku hospodářské a měnové unie

Druhá fáze integrace byla odstartována 1. ledna 1994 s cílem jejího ukončení v roce 1999, a to bez ohledu na množství zemí, které v té době bude splňovat konvergenční kritéria.

Taktéž prvního dne roku 1994 zahájil svojí činnost Evropský měnový institut (dále jen EMI), který měl připravit půdu pro třetí etapu vzniku HMU. Hlavní náplň práce EMI spočívala zejména v podpoře rozvoje spolupráce mezi centrálními bankami jednotlivých členských států s cílem zvýšit měnovou stabilitu v ES. Mezi další pole působnosti EMI pak patřila příprava vydání nových bankovek a mincí (eur), posilování cenové stability členských států a příprava podmínek pro vznik jednotné měnové politiky ES.¹¹

Druhá etapa zavedení HMU měla být původně ukončena k 31. prosinci roku 1996, ale se splněním nastavených konvergenčních kritérií měla celá řada členských států značné problémy. Ty největší spočívaly ve splnění požadavku na poměr veřejného dluhu k HDP v maximální výši 60 %. Například Itálie, jeden ze zakládajících států EHS, měla v roce

¹¹ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 151. ISBN 80-245-1053-7.

1996 tento poměr ve výši 120,2 %¹², čímž nesplňovala dané konvergenční kritérium více než dvojnásobně. Ještě hůře pak na tom byla Belgie, která navíc měla od roku 1921 společnou měnovou unii s dalším členským státem ES – Lucemburskem.¹³

Tab. 1: Zadlužení 11 států přistoupivších do 3. etapy HMU v roce 1999 (% HDP)

Stát	Dluh v roce 1996	Dluh v roce 1997	Roční změna
Belgie	127,2	122,5	-4,7
Finsko	57,0	53,9	-3,1
Francie	58,0	59,4	1,4
Irsko	72,7	63,7	-9,0
Itálie	120,2	117,4	-2,8
Lucembursko	7,4	7,4	0,0
Německo	58,5	59,8	1,3
Nizozemsko	74,1	68,2	-5,9
Portugalsko	58,2	54,3	-3,9
Rakousko	68,1	64,1	-4,0
Španělsko	67,1	66,4	-0,7

Zdroj: EC. *General Government Gross debt (Maastricht debt) in % of GDP - annual data*. In: Eurostat [online]. European Commission, 2012 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsgo10>, vlastní zpracování.

Ačkoliv byla druhá fáze zavedení měnové unie prodloužena o dva roky až do prosince 1998, žádné výrazné zlepšení nenastalo u žádného ze členských států. Navzdory tomu Evropská rada na svém zasedání v květnu roku 1998 rozhodla, že hned jedenáct zemí (Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko) může k prvnímu lednu následujícího roku vstoupit do eurozóny, tj. prostoru, ve kterém se platí společnou evropskou měnou - eurem. Velká Británie, Švédsko a Dánsko se rozhodly prozatím mimo eurozónu dobrovolně zůstat.

¹² EC. *General Government Gross Debt (Maastricht Debt) in % of GDP - Annual data*. In: Eurostat [online]. European Commission, 2012 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsgo10>.

¹³ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 188. ISBN 80-245-1053-7.

Při schvalování přistoupení jednotlivých zemí do další etapy hospodářské a měnové integrace tak některé státy nemusely nutně splnit jedno z klíčových konvergenčních kritérií - požadavek na maximálně 60% poměr veřejného dluhu k HDP.

Naopak pro přijetí stačilo alespoň „symbolické“ meziroční pokles dluhu se závazkem jeho dalšího snižování, vyšlo se tak z „měkčího“ znění daného konvergenčního kritéria: *Poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu překročí doporučovanou hodnotu, ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučované hodnotě.*¹⁴

Bez tohoto „změkčení“ původního znění konvergenčního kritéria by k 1. lednu 1999 nemohlo do třetí fáze HMU vstoupit hned šest zemí – Belgie, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Rakousko a Španělsko. Kolem 60% hranice dluhu vůči svému HDP se pak pohybovaly dvě klíčové země ES – Francie a Německo.

Zatímco s výší inflace, hodnotou úrokových sazeb a kurzovou stabilitou neměly jednotlivé země ES se zájmem o vstup do třetí fáze HMU větší problémy, jinak tomu bylo v otázce požadavku na maximálně 3% roční schodek státního rozpočtu vůči výši svého HDP.

Některé státy se dostaly v devadesátých letech pod tuto hodnotu pouze tzv. rozpočtovými triky (například prodejem státního majetku či zvyšováním některých daní).¹⁵

Již při samotném vzniku eurozóny tak bylo „zaděláno“ na její budoucí problémy.

¹⁴ NÁRODNÍ KOORDINAČNÍ SKUPINA PRO ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Evropský měnový systém*. In: *Zavedenieura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR [vid. 2012-04-06]. Dostupné z http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_podmin_prijeti.html.

¹⁵ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 190. ISBN 80-245-1053-7.

1.2.3 Třetí fáze vzniku hospodářské a měnové unie

V okamžiku začátku fungování neúplné měnové unie, to jest k 1. lednu 1999, zahájila svoji činnost také Evropská centrální banka coby nástupce EMI, který ke stejnému datu oficiálně zanikl.

ECB tvoří spolu s centrálními bankami jednotlivých států eurozóny nedílnou součást Evropského systému centrálních bank (dále ESCB). Mezi základní úlohu ECB patří zejména:

- definovat a uskutečňovat měnovou politiku ES (EU),
- provádět devizové operace,
- spravovat oficiální rezervy cizích měn členských států,
- podporovat hladký chod platebních systémů.

K 1. lednu 1999 existovala nová měna (euro) pouze v bezhotovostní podobě, tento přechodný stav pak trval další tři roky. V tomto období platila zásada „no prohibition, no compulsion“¹⁶, jež znamenala, že nikomu nemůže být zakazováno, ale zároveň nesmí být ani nucen, platit v bezhotovostním platebním styku eurem.

Poslední část přechodu ES na HMU byla stanovena na 1. leden roku 2002, kdy se jednotná evropská měna (euro) začala používat coby platební prostředek v členských státech eurozóny také v hotovostní podobě. Po určité přechodné období (původně zamýšleno půlroční, nakonec tento stav trval pouhé dva měsíce) zároveň ještě platily původní národní měny. Od 1. března roku 2002 se pak euro stalo na území Belgie, Finska, Francie, Irska, Itálie, Lucemburska, Německa, Nizozemska, Portugalska, Rakouska, Španělska a nakonec také Řecka jediným zákonným platebním prostředkem.

¹⁶ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 193. ISBN 80-245-1053-7.

Řecko se připojilo k eurozóně v lednu roku 2001, kdy oficiálně splnilo maastrichtská kritéria. V roce 2004 ovšem vyšlo najevo, že Řecko některé klíčové statistické údaje, díky kterým splnilo konvergenční kritéria, zfalšovalo.¹⁷ Jelikož ovšem nikdo s podobnou možností nepočítal a nebyl nastaven precedens pro takové provinění, vyvázlo nakonec Řecko bez trestu.

Členem eurozóny a tudíž zemí, kde jediným zákonným platidlem je euro, se postupem času stalo dalších pět států EU: Slovinsko (2007), Kypr a Malta (2008), Slovensko (2009) a Estonsko (2011).

Ačkoliv původní Delorsova zpráva předpokládala již zmíněný princip paralelismu, nakonec stupeň koordinace v hospodářské oblasti ani zdaleka nedosáhl stupně pokroku integrace v měnových otázkách.¹⁸

1.3 Výhody a nevýhody měnové unie

V otázce výhod a nevýhod jednotné evropské měny zdaleka nepanuje mezi politiky a ekonomy shoda. Mezi výhody měnové unie bývá často uváděn předpoklad tlaku na snížení úrokových sazeb a míry inflace, větší měnová a kurzová stabilita, lepší postavení na finančních trzích nebo usnadnění pohybu kapitálu mezi jednotlivými členskými státy.

Naopak za negativa lze rozhodně označit ztrátu národní a zejména měnové suverenity a nemožnost využít jeden z hlavních nástrojů hospodářské politiky – ovlivňování kurzu vlastní měny.

¹⁷ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 189. ISBN 80-245-1053-7.

¹⁸ Tamtéž, s. 197.

2. Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu má zaručit posílení procedur vyplývajících z maastrichtské smlouvy v oblasti deficitu veřejných rozpočtů i v době fungování měnové unie.¹⁹

Opatření vyplývající z Paktu stability a růstu mají zajistit měnovou stabilitu celého společenství prostřednictvím určité regulace fiskálních politik jednotlivých členských států.

2.1 Důvody vzniku Paktu stability a růstu

Již od počátku bylo tvůrcům jednotné evropské měny jasné, že rozpočtová nekázeň jednotlivých států (která se projevovala již v období druhé etapy vzniku HMU) může mít v budoucnu na jednotnou evropskou měnu tvrdý dopad. Podle Šreina pro to hovořily tři hlavní důvody²⁰:

- *rozpočtová politika nabývá na významu v situaci, kdy členský stát ztratil možnost autonomně používat nástroje měnové politiky, s jejichž pomocí by čelil různým ekonomickým šokům;*
- *při existenci společné měny necítí jednotlivé vlády přímou zodpovědnost za jejich stabilitu, mohou mít silnější sklon k tomu, aby své problémy řešily rozpočtovým schodkem;*
- *značný rozsah emitovaných dluhopisů, jimiž vlády svůj deficit kryjí, může vést na kapitálovém trhu, kde se tyto obligace umísťují, k omezení přímých investic i k tlaku na růst úrokových sazeb. To vše může podlomit ekonomický růst.*

¹⁹ ČECH, Z. *Pakt stability a růstu: problém stabilizačního pravidla nebo fiskálních politik*. In: *EurActiv.cz* [online]. 2004-04-28 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/pakt-stability-a-rstu-problm-stabilizanho-pravidla-nebo-fisk>.

²⁰ ŠREIN, Z. *Pakt stability a růstu - vymoženost nebo přítěž eurozóny?* 1. vyd. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, Vysoká škola Ekonomická v Praze, 2003. s. 7. ISBN 80-245-0531-2.

Také proto byla již součástí Maastrichtské smlouvy opatření, která tyto potenciální nebezpečí měly eliminovat. I nadále se vycházelo z konvergenčních kritérií, za nadměrný roční schodek tak i po vstupu do eurozóny byl pokládán schodek rozpočtu nad 3 % HDP.

Do Maastrichtské smlouvy, konkrétně do článku číslo 104c, byl zabudován také postup, který by následoval v případě provinění některého ze členských států. Jak se ovšem později ukázalo, byl tento stanovený postup příliš nekonkrétní a komplikovaný. K možnému uvalení určité sankce na proviněný stát tak vedla příliš dlouhá a složitá cesta. Konečné uložení pokuty navíc musela kvalifikovanou většinou schválit Rada ministrů.

Důležité je také zmínit, že již od počátku byly stanoveny výjimky, za kterých bylo danou 3% hodnotu schodku rozpočtu vůči HDP možné překročit. Konkrétně se jednalo o případy, kdy sice schodek tuto míru překročil, pravidelně se ovšem snižoval, nebo situaci, kdy k mírnému překročení došlo pouze výjimečně například z cyklických důvodů.²¹

2.2 Proces vzniku Paktu stability a růstu

Úvahy politiků a odborníků se proto upínaly k možnosti zpřísnit nastavené podmínky obsažené v Maastrichtské smlouvě. Nutnost přijmout další opatření se navíc projevila ještě před vznikem eurozóny.

Šrein ve své práci uvádí: „*Problém nastal v průběhu let 1996-97, kdy některé členské státy – v úsilí srazit deficit pod 3 % HDP nebo prokázat snižování veřejného dluhu – začaly uplatňovat „kreativní účetnictví“ nebo přijímaly opatření, která dávala tušit, že jsou zaměřena jen splnění limitu v daném roce a nemohla zaručit, že se nebudou nadměrné deficity opakovat v následujících letech.*“²²

²¹ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 221. ISBN 80-245-1053-7.

²² ŠREIN, Z. *Pakt stability a růstu - vymoženost nebo přítěž eurozóny?* 1. vyd. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, Vysoká škola Ekonomická v Praze, 2003. s. 9. ISBN 80-245-0531-2.

Navzdory těmto „opatřením“ hned sedm států (Belgie, Francie, Itálie, Německo, Portugalsko, Rakousko a Španělsko) z předpokládaných členů eurozóny hned od jejího vzniku vykázalo v roce 1997 deficit v rozmezí 2 až 3 % HDP.²³

Iniciativy ve zpřísnění nastavených podmínek (konvergenčních kritérií) se chopilo zejména Německo. Důvod byl nasnadě – byla to právě německá marka, která byla v té době dlouhodobě nejstabilnější měnou uznávanou po celém světě.²⁴ Německý ministr financí Theo Weigel proto předložil návrh Paktu stability (slovo růst se v názvu objevilo až později), který upravoval pravidla Maastrichtské smlouvy v oblasti udržitelnosti veřejných financí. Po překročení referenční hodnoty, stále ve výši 3 % HDP, měly následovat automatické sankce.

Sankce měly mít dle původního návrhu nejdříve podobu neúročené kauce ve výši 0,25 % HDP, která by v případě trvání nadměrného schodku rozpočtu po dva roky automaticky přešla v nenávratnou pokutu.

Požadavek na tuto automatickost ovšem sklidil kritiku zejména od francouzských politiků, kteří si následně prosadili své. Proti původnímu německému návrhu navíc hovořil i další důvod – právní. Všechna ustanovení o postupu při nadměrném schodku totiž musela být v souladu s nejvyšší právní formou ES – Maastrichtskou smlouvou.

Výsledkem bylo upravení Paktu o stabilitě a růstu (neboli Paktu stability a růstu) v prosinci roku 1996 na dublinském jednání Evropské rady do mírnější podoby, která byla následně schválena jako závazný dokument pro všechny členské země ES na summitu v Amsterdamu v červnu roku 1997. Pakt stability a růstu pak začal oficiálně platit se vznikem eurozóny 1. ledna 1999.

²³ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 190. ISBN 80-245-1053-7.

²⁴ ŠREIN, Z. *Pakt stability a růstu - vymoženost nebo přítěž eurozóny?* 1. vyd. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, Vysoká škola Ekonomická v Praze, 2003. s. 9. ISBN 80-245-0531-2.

2.3 Znění Paktu stability a růstu

Schválená verze Paktu stability a růstu ze summitu v Amsterdamu se skládá ze tří částí:²⁵

- definice nadměrného schodku,
- definice ochranné ruky coby motivačního prostředku k eliminaci nadměrného deficitu v dalších letech,
- definice opravné ruky určující postup v případě, kdy některá země nedokáže udržet výši svého deficitu pod stanovenou hranici.

2.3.1 Definice nadměrného schodku

Za základní střednědobý (tříletý) cíl v oblasti fiskální politiky byla stanovena situace, kdy daná země vykazuje vyrovnaný nebo přebytkový rozpočet. Coby maximální možná výše deficitu pak byla ponechána hranice 3 % HDP.

Pakt stability ovšem myslí také na možnost, kdy se ekonomika dané země nachází v období recese. Nucené snižování schodku rozpočtu by totiž v této fázi hospodářského cyklu mohlo přinést ještě větší propad HDP. Schodek rozpočtu v období recese, kdy je propad HDP v meziročním srovnání minimálně 2%, proto bývá označován coby výjimečný a neplyne z něj pro danou zemi žádné sankce.

Pakt dále uvádí také možnost, kdy propad HDP v daném roce nebyl tak vysoký (pohyboval se v rozmezí 0,75 % až 2 % HDP). V tomto případě má vláda postiženého státu možnost přesvědčit ostatní, že daný stav je výsledkem náhlých a nepředvídaných okolností. Pokud vláda dané země se svými argumenty obstojí, opět je schodek jejího rozpočtu označen za výjimečný a neplyne z něj pro daný stát žádný postih.

²⁵ BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 429. ISBN 978-80-247-1807-1.

2.3.2 Ochranná ruka Paktu stability a růstu

Ačkoliv si tvůrci Paktu uvědomovali, že má s ohledem na svůj politický prospěch každá vláda tendenci vykazovat deficitní rozpočet, měla prevence předcházet restrikcí.²⁶

Ochranná ruka (někdy označována jako preventivní část) se zaměřuje na vzájemnou diskuzi ministrů financí eurozóny (dále jen ECOFIN) o fiskální politice každé jednotlivé země v naději, že postačí na dodržení rozpočtové disciplíny.

Z tohoto důvodu musí vláda každé země eurozóny na začátku roku představit tzv. stabilizační program, který obsahuje rozpočtový plán a zvolené cíle k jeho dosažení nejenom na daný rok, ale také na tři následující léta. Ke stabilizačnímu programu se nejdříve vyjádří Evropská komise, která uvede svůj pohled na daný plán a vydá doporučení ke schválení či zamítnutí stabilizačního programu. Finální verdikt je pak v rukou ECOFINu.

Obdobný program – tzv. konvergenční – předkládají i ostatní státy ES (případně EU), které ovšem nejsou členy eurozóny.²⁷

2.3.3 Opravná ruka Paktu stability a růstu

Tvůrci Paktu stability a růstu předpokládali, že v případě neplnění jednotlivých kritérií ECOFIN vyvine na danou zemi určitý nátlak s cílem zlepšit potřebné ekonomické ukazatele. Tato část Paktu stability a růstu bývá někdy označována jako odrazující.

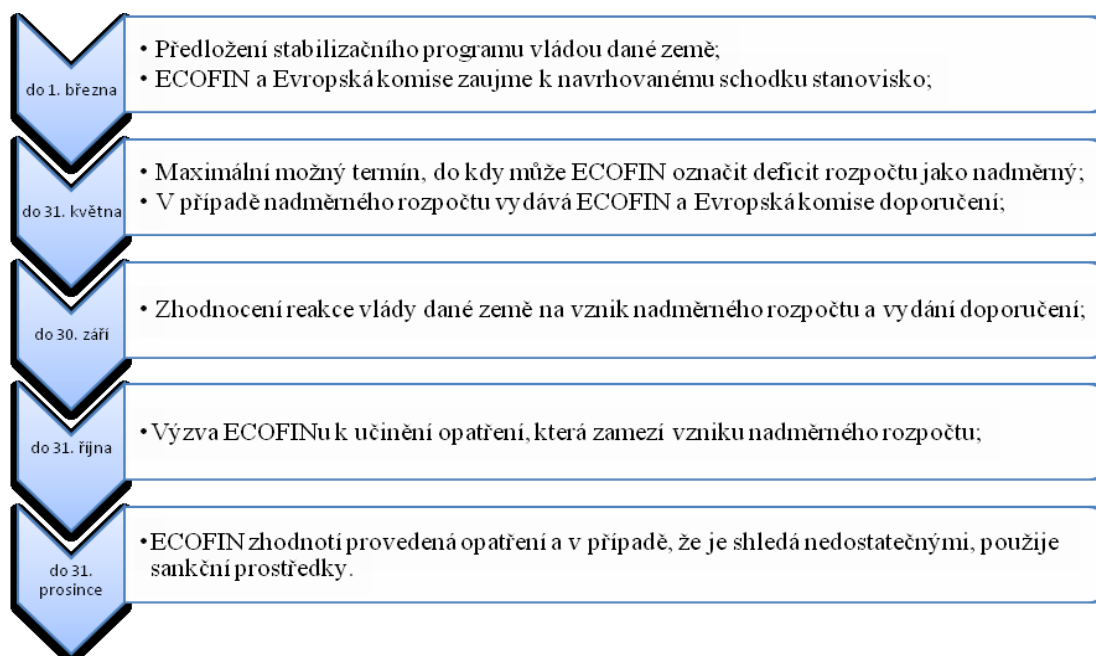
²⁶ BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 429. ISBN 978-80-247-1807-1.

²⁷ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. s. 222. ISBN 80-245-1053-7.

Prvním krokem je vydání tzv. včasného varování spolu s doporučením. Tento krok přichází na řadu tehdy, pokud ECOFIN usoudí, že deficit dané země se nejspíše v blízké době stane nadměrným.

Pokud přesto rozpočet některé země vykáže nadměrný deficit, vydává ECOFIN doporučení, kterých se musí daný stát držet. Dotčená země musí brzy představit soubor okamžitých opatření vedoucích ke snížení schodku rozpočtu.

Pokud ani přijatá opatření ke stlačení schodku pod hranici 3 % HDP nevedou, má ECOFIN pravomoc uvalit na danou zemi sankci. Celý proces stanovení nadměrného schodku je zachycen na následujícím obrázku 1.

Obr. 1: Schéma a časový harmonogram procesu v případě nadměrného schodku

Zdroj: BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 431. ISBN 978-80-247-1807-1, vlastní zpracování.

2.3.4 Sankce vyplývající z Paktu stability a růstu

V případě, že by některý ze států nesnížil schodky svých rozpočtů a nebral v potaz připomínky ECOFINu a Evropské komise, vyplývají ze znění Paktu stability a růstu sankce. Jejich výše je přímo určena velikostí nadměrného deficitu (viz tabulka 2).

Sankce se dle původního znění Paktu stability a růstu skládá ze dvou částí - z fixní částky ve výši 0,2 % HDP, ke které se přičítá tzv. variabilní částka činící 0,1 % HDP za každé jedno procento schodku nad referenční hranicí 3 % HDP. Jako strop pro velikost pokuty pak byla stanovena výše 0,5 % HDP.

Tab. 2: Velikost pokut vyplývajících z Paktu stability a růstu (% HDP)

Velikost deficitu	Velikost pokuty
3	0,2
4	0,3
5	0,4
6 a více	0,5

Zdroj: BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 431. ISBN 978-80-247-1807-1, vlastní zpracování.

Ačkoliv výše možných sankcí se od původního návrhu Thea Weigela poněkud liší, základní systém zůstává stejný. Nejdříve jsou jednotlivé země povinny složit kauci v dané výši. Teprve pokud by se nadměrný schodek nesnížil ve lhůtě dvou let, pak teprve by tato neúročená kauce propadla a stala se nenávratnou pokutou.

2.4 Uplatňování Paktu stability a růstu

Zajímavý a poměrně bohatý je výčet zemí, které se v průběhu platnosti původní podoby Paktu stability a růstu (tj. od roku 1999 do roku 2005) dostaly do jeho rozporu.

Jako první se v roce 2001 provinilo Irsko, kterému vydal ECOFIN upozornění včasného varování. Paradoxně se ovšem jednalo o problém s přebytkem. Irský rozpočet za rok 2000 totiž skončil v přebytku 4,7 % HDP. Obdobný scénář se měl opakovat také v následujícím roce, jelikož se ale konaly volby, prosazovala irská vláda expanzivní politiku, což snížilo

přebytek na 1,7 % HDP. Tato skutečnost se nelíbila ECOFINu, který zhodnotil expanzivní fiskální politiku v době růstu inflace za procyklickou.²⁸

Ten „pravý“ test fungování Paktu stability a rozpočtu ovšem přišel v letech 2002 a 2003, kdy nadměrný schodek nastal v případě velkých a vlivných zemí – Francie a Německa.

Německo již v roce 2002 navzdory původním předpokladům, které předpovídaly deficit ve výši 1,5 % HDP, nakonec skončilo se schodkem ve výši 2,7 % HDP. ECOFIN díky přímluvě německé vlády včasné varování nevydal. To se ovšem ukázalo jako chyba, neboť o rok později již schodek dosáhl výše 3,8 % HDP.²⁹ Německo proto obdrželo celou řadu doporučení a požadavků na změny ve struktuře rozpočtu.

Případ Francie v mnohém připomíná situaci v Německu. Rozpočet za rok 2002 vykázal schodek ve výši 3,2 % HDP a předpověď Evropské komise pro rok následující nebyla pozitivnější. ECOFIN proto vydal včasné varování a doporučil Francii postupně snižovat schodky rozpočtu. Tato výzva se ovšem minula účinkem a deficit za rok 2003 se oproti očekávání ještě prohloubil a stejně jako v případě Německa činil 3,7 % HDP.³⁰

Ačkoliv by dle znění Paktu stability a růstu mělo následovat uvalení sankce, ECOFIN se po nátlaku německé a francouzské vlády této možnosti vzdal a vyhlásil „odklad uplatnění“. Za to byl posléze ECOFIN Evropskou komisí dokonce poslán před Evropský soudní dvůr, který rozhodl, že ECOFIN odložením působnosti Paktu stability a růstu zákon doopravdy porušil. Na nepotrestání Německa a Francie za nadměrný schodek rozpočtu se ale již nic nezměnilo.

²⁸ BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 432. ISBN 978-80-247-1807-1.

²⁹ Tamtéž, s. 432.

³⁰ Tamtéž, s. 432.

2.5 Úprava Paktu stability a růstu

Po problémech s potrestáním Francie a Německa, které přitom původně nejvíce trvalo na přísnosti Paktu stability a růstu, bylo nutné uvažovat o jeho revizi, neboť jeho účinnost byla nenávratně popřena.

Samotná reforma Paktu stability a růstu nebyla vůbec jednoduchá, neboť bylo potřeba skloubit dohromady rozdílné zájmy jednotlivých států. Například Francie trvala na tom, aby se do deficitu nezapočítávaly výdaje na vědu a výzkum, Německo prosazovalo možnost odečíst od výše schodku výdaje na sjednocení Evropy. Některé země naopak byly proti jakýmkoliv úpravám původního znění Paktu stability a růstu.³¹

Při hledání kompromisu tak bylo nutné brát v potaz jak požadavek na přísnost Paktu stability a růstu zejména ze strany zodpovědných vlád států, které v té době neměly problémy se svými veřejnými financemi, tak požadavek „problémových“ států na jeho větší flexibilitu v podobě zohledňování určitých skutečností. Výsledkem složitých jednání nakonec bylo zachování požadavků na maximálně 3% schodek rozpočtu vůči HDP a maximálně 60% poměr celkového veřejného dluhu a HDP. Ke spokojenosti některých států byl Pakt stability a růstu zmírněn v tom, že hrozba sankcí nově již nebyla zcela automatická, ale braly se v potaz i „polehčující okolnosti“.

V případě vyššího než 3% schodku vůči výši HDP mohly vlády „proviněných“ států poukazovat například na jednorázové náklady na provedení potřebných reforem nebo na globální ekonomickou situaci. Na oplátku byl zdůrazněn požadavek na vytvoření finančního „polštáře“ v časech silného ekonomického růstu.

Dle Nařízení Rady (ES) č. 1055/2005 zdokonalení provádění Paktu o stabilitě a růstu sleduje následující cíl: *„zdokonalit řízení rozpočtového rámce a odpovědnost členských států za rozpočtový rámec tím, že se posílí hospodářské základy a účinnost paktu v jeho*

³¹ BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 430. ISBN 978-80-247-1807-1.

preventivní i nápravné části, jakož i zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, podpořit růst a vyhnout se nadměrnému zatěžování příštích generací.“³² Kompletní znění reformovaného Paktu stability, které bylo schváleno 27. června 2005 (viz příloha A).

Prosazení zmírnění požadavků na Pakt stability a růstu vyvolal u odborníků velmi rozporuplné reakce. Například Petr Robejšek, ředitel Mezinárodního institutu pro politiku a hospodářství v Hamburku, toto rozhodnutí kritizoval: *"Je to katastrofa. Právě udělali další mílový krok k tomu, že budou dále bujaře zadlužovat a tím oslabovat euro. Je možné si to politicky zdůvodnit a omluvit. Nakonec ale záleží na tom, jak se zachovají kapitálové trhy. A ty netolerují něco takového jako politické ohledy."*³³

2.6 Pakt stability a růstu v době finanční krize

Právě větší flexibilita revidovaného Paktu stability a růstu byla využita v poměrně krátké době. Zatímco průměrný roční schodek jednotlivých členů EU v roce 2007 (tzv. evropské sedmadvacítky) činil 0,9 % HDP³⁴, s příchodem celosvětové finanční krize se začaly vykazované statistiky jednotlivých států rapidně zhoršovat.

Situace je opět nejlépe zřetelná na průměrném ročním schodku evropské sedmadvacítky, který v roce 2008 dosáhl podle údajů EUROSTATu výše 2,4 % a o rok později dokonce astronomických 6,9 %. Při porovnání hodnot ročního schodku rozpočtu v letech 2008 a 2009 došlo (v některém případě k rapidnímu) zhoršení hned u třinácti států, světlou výjimku pak představovaly Estonsko a Malta (viz příloha B).

³² EU. *Nářízení Rady (ES) č. 1055/2005*. Lucemburk: Evropská unie, 2005-06-27. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1055:CS:HTML>.

³³ VALIŠ Z. *Reforma paktu stability podle ministra Sobotky Česku vyhovuje*. Český rozhlas: Události [online]. 2005-03-23 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/reforma-paktu-stability-podle-ministra-sobotky-cesku-vyhovuje>.

³⁴ EU. *General government deficit/surplus*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410>.

Výsledný průměr navíc notně snižovalo pět zemí (Dánsko, Estonsko, Finsko, Lucembursko, Švédsko), jež dokázaly udržet schodky svého státního rozpočtu pod referenční hranici 3 % HDP. Naopak například Španělsko se z přebytkového rozpočtu z roku 2006 ve výši 2,4 % HDP propadlo za čtyři roky do deficitu ve výši 11,2 %.³⁵

Hodnoty schodků za rok 2011 stále nedosahují maximální přípustné hranice téměř u poloviny zemí. Průměrný deficit v roce 2010 činil 6,5 %, o rok později klesl na 4,5 %.

Právě větší uvolněnost modifikovaného Paktu stability a růstu v období finanční krize nahrávala možnosti porušit pravidlo o maximálně 3% schodku, jelikož právě celosvětovou ekonomickou situací vlády jednotlivých států mohly své vysoké deficity omluvit. Navíc si lze jen těžko představit, že by se členové ECOFINu rozhodli potrestat některou z proviněných zemí, když obdobné sankce by mohly být uvaleny téměř na všechny státy...

Nutné je ovšem uvést, že růst schodků rozpočtů v období hospodářské recese je vcelku logický ekonomický krok, omezování vládních výdajů by totiž mohlo ekonomiku daného státu ještě více podlomit a krizi prodloužit. Řešením by ovšem měly být přebytkové rozpočty v období silného hospodářského růstu. Dle propočtů znamená 1% pokles HDP zhoršení bilance rozpočtu přibližně o 0,5 % HDP³⁶.

Jelikož velikost schodků rozpočtů úzce souvisí právě s vývojem HDP, je nutné blíže specifikovat vývoj také tohoto klíčového ukazatele. Zatímco v roce 2006 se zvýšilo hospodářství zemí EU v průměru o 3,3 % a v následujícím roce jen o desetinu pomaleji, v roce 2008 již byl zaznamenán růst jen o 0,3 % a v roce 2009 dokonce 4,3% propad.³⁷

³⁵ EU. *Government revenue, expenditure and main aggregates*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_main&lang=en.

³⁶ BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 430. ISBN 978-80-247-1807-1.

³⁷ EU. *Real GDP growth rate - volume*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115>.

Hospodářského růstu v roce 2009 dosáhlo pouze Polsko, ostatní státy EU pak zaznamenaly pokles svého HDP. Nejvýraznější úbytek nastal v Pobaltí (viz příloha C).

Ani po odeznění hlavní finanční krize z roku 2009 se hospodářství EU stále nedostalo do potřebné kondice. V roce 2010 byl sice zaznamenán průměrný růst HDP o 2,1 %, v následujícím roce však tempo růstu opět pokleslo a výhled pro celý rok 2012 vyznívá ještě pesimističtěji – očekávána je stagnace ekonomiky celé EU.³⁸

Z dlouhodobějšího hlediska existuje možná ještě důležitější ekonomický ukazatel, než jen výše ročních schodků rozpočtu. Jedná se o akumulovanou částku k HDP, kterou jednotlivé země dluží, neboli ukazatel celkové zadluženosti. Již ve smlouvě z Maastrichtu byl stanoven maximální možný limit zadlužení 60 % HDP a tato hranice i přes některé změny v nastavených podmínkách Paktu stability a růstu platí dodnes. S limitem celkového zadlužení ve výši 60 % HDP počítá i schvalovaný fiskální kompakt (viz kapitola 2.7).

Zajímavý je taktéž souhrnný údaj za celou EU. Průměrné zadlužení se totiž nad stanoveným 60% limitem pohybuje (byť jen většinou těsně) již od počátku platnosti tohoto kritéria – tj. od roku 1995. Jedinou výjimkou byl rok 2007, kdy se průměrné zadlužení států EU dostalo těsně pod tuto hranici a činilo 59 % HDP.³⁹ Kromě ekonomického rozkvětu na tom mělo zásluhu také přistoupení Rumunska a Bulharska, které se můžou pyšnit nízkou mírou celkového zadlužení (viz příloha D)

Od roku 2007 ovšem průměrné celkové zadlužení opět roste, a to navíc výrazným tempem. V roce 2009 činilo již 74,8 % HDP, o rok později 80 % HDP a zatím poslední údaj za rok 2011 hovoří o průměrném zadlužení „evropské sedmadvacítky ve výši 82,5 % HDP.⁴⁰

³⁸ EU. *Real GDP growth rate - volume*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115>.

³⁹ EU. *General government gross debt*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410>.

⁴⁰ Tamtéž.

2.7 Budoucnost Paktu stability a růstu

S příchodem ekonomické krize a z ní částečně vyplývajících dluhových problémů řady členských států EU a zejména eurozóny, se nejvyšší představitelé EU a jednotlivých států snaží nastavit novou podobu Paktu stability a růstu tak, aby existence jednotné evropské měny byla možná i v budoucnu.

Na scénu se tak vrátila myšlenka na propojení rozpočtů jednotlivých států eurozóny, což by mělo zajistit potřebnou stabilitu eura. Po dlouhých vyjednáváních byl na jednání Evropské rady 9. prosince 2011 představen tzv. fiskální kompakt, který by měl představovat další integrační proces v rámci EU. K této mezivládní dohodě stojící mimo lisabonskou smlouvu se prozatím odmítly připojit dva státy – Velká Británie a Česká republika, což dle řady analytiků může vést ke vzniku dvou rychlostní Evropy.

Tzv. fiskální kompakt upravuje závěry plynoucí z Paktu stability. Nově tak nejspíše budou muset být vládní rozpočty buďto vyrovnané nebo přebytkové, povolen pak bude strukturální deficit ve výši maximálně 0,5 % HDP (v případě zemí se zadlužením nižším než 60 % HDP pak maximálně 1 % HDP). Novinkou bude také potrestání proviněných zemí, které bude mít nově v pravomoci Evropský soudní dvůr. Možná pokuta ovšem bude snížena na maximální výši 0,1 % HDP.⁴¹

Fiskální kompakt by měl po ratifikaci na půdě minimálně dvanáct zemí vstoupit v platnost nejdříve 1. ledna 2013. V následujících měsících by pak signatáři smlouvy měly danou legislativu (tzv. dluhovou brzdu) implementovat do svých zákonů.⁴²

Jestli tyto kroky budou stačit k záchraně evropské jednotné měny je ovšem velmi obtížné říci, již vzniklé problémy (zejména Řecka, Portugalska a Španělska) totiž příliš neřeší.

⁴¹ TOMAN, K. *Praktický průvodce krizí eurozóny: Fiskální kompakt, druhá rychlost Evropy*. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2012-03-12 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/grafika/2012/03/12/fiskalni-pakt-druha-rychlost-evropy/?cid=750214#6>.

⁴² Tamtéž.

3. Česká republika a Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu je úzce spojen zejména s eurozónou, do které navzdory původním plánům Česká republika stále nevstoupila.

Na rozdíl od Velké Británie a Dánska, které si při schvalování Maastrichtské smlouvy vymohly výjimku z nutnosti připojit se k eurozóně (tzv. opt-out), bude muset Česká republika po splnění konvergenčních kritérií v budoucnu do eurozóny povinně vstoupit.

3.1 Plnění konvergenčních kritérií Českou republikou

Souhrnným ukazatelem plnění konvergenčních kritérií ze strany České Republiky je společný dokument Ministerstva financí ČR a České národní banky (ČNB) s názvem Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou, který ke konci každého roku na svém zasedání schvaluje vláda ČR. Dokument nejenže hodnotí zpětně situaci za předešlá období a udává předpokládané hodnoty klíčových ekonomických ukazatelů v následujících třech letech.

Kritérium stability měnových kurzů

V současnosti nelze určit, zda Česká republika dané konvergenční kritérium splňuje, jelikož nevstoupila do Evropského mechanismu směnových kurzů II (ERM II), a tudíž u ní nebyla stanovena centrální parita k euru. Dle schváleného dokumentu vládou ČR by Česká republika do ERM II měla v budoucnu vstoupit v období stability v tuzemské i celosvětové ekonomice, v opačném případě by totiž hrozila možnost překročení vymezeného flukтуаčního pásma a tím pádem nesplnění konvergenčního kritéria.⁴³

⁴³ ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf.

Kritérium cenové stability

Jelikož toto kritérium je závislé na vývoji cen ve všech členských státech EU, nelze dopředu stanovit maximální přípustnou výši inflace, jež ještě znamená splnění konvergenčních kritérií.

Současným inflačním cílem ČNB je udržení inflace s maximální odchylkou jednoho procentního bodu od hranice 2 %.⁴⁴ V prognóze z prosince 2011 je inflace pro rok 2012 odhadnuta ve výši 3,4 %.⁴⁵

Tab. 3: Plnění kritéria cenové stability ze strany České republiky (v %)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Hodnota kritéria	4,1	1,5	2,4	3,1	2,6	2,9	2,9
Míra inflace	6,3	0,6	1,2	2,2	3,4	1,6	2,1

*Prognóza

Zdroj: ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou.*

In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf, vlastní zpracování.

V minulosti Česká republika kritérium cenové stability již porušila. Stalo se tak v roce 2008, kdy míra inflace dosáhla hodnoty 6,3 % HDP, ačkoliv maximální možná výše činila jen 4,1 % HDP (viz tabulka 3). Na vině bylo hned několik faktorů – zejména zvýšení sazby daně z přidané hodnoty, růst cen energií a potravin a zavedení ekologické daně.⁴⁶

Ve výhledu na roky 2013 a 2014 se počítá s poklesem růstu cenové hladiny, což by mělo zajistit splnění tohoto konvergenčního kritéria. Impulsem pro růst cenové hladiny nicméně být může navrhované další zvýšení sazby daně z přidané hodnoty.

⁴⁴ ČNB. *Zpráva o inflaci* [online]. Praha: Česká národní banka, 2012 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html.

⁴⁵ ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou.* In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf.

⁴⁶ Tamtéž.

Jak uvádí Lacina ve svém díle Euro: ano/ne, cenovou politiku ČNB lze na rozdíl od fiskální politiky vlády hodnotit jako poměrně úspěšnou.

Kritérium stability úrokových sazeb

V tomto ohledu nemá v současnosti Česká republika žádné problémy (viz tabulka 4) a nejinak by tomu mělo být i v budoucnu. Podmínkou ovšem je zachování důvěry investorů týkající se stavu veřejných financí.⁴⁷

Tab. 4: Kritérium stability úrokových sazeb (v %)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Hodnota kritéria	6,2	5,9	6,0	5,3	5,6	5,2	5,1
Výše úrokových sazeb	4,6	4,8	4,2	3,7	3,7	3,9	4,2

*Prognóza

Zdroj: ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Kritérium veřejného dluhu

V tomto ohledu v současnosti čerpá Česká republika „výhody“ z toho, že až do roku 1989 patřila do tzv. východního bloku, schodky rozpočtů v době centrálně plánované ekonomiky jednoduše nebyly „přípustné“. Celkový dluh tehdejšího Československa proto v roce 1989 činil jen 114 miliard Kč, v roce 1993 po rozdělení federací byla Česká republika zadlužena ve výši 164 miliard Kč, tj. 17 % HDP.⁴⁸

V současnosti se zadlužení České republiky pohybuje těsně nad hranicí 40 % HDP (viz tabulka 5), což „bohatě“ stačí ke splnění konvergenčního kritéria. V našem případě proto nepředstavuje hrozbu celkového zadlužení, ale spíše míra přírůstku dluhu – zejména pak

⁴⁷ ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf.

⁴⁸ OM. *Český státní dluh (1989 - 2011)*. In: *Outsider media* [online]. 2011 [vid. 2012-10-04]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/Article.aspx?id=7034>.

od roku 2009. Zatímco v roce 2008 činilo celkové zadlužení České republiky „pouhých“ 28,7 % HDP, o tři roky později se již přehouplo přes hranici 40 %. Podle schváleného plánu se v dalších letech očekává stagnace celkového zadlužení okolo 42 % HDP.⁴⁹

Tab. 5: Plnění kritéria celkové zadluženosti ze strany České republiky (% HDP)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Celkové zadlužení	28,7	34,3	37,6	40,5	42,4	42,8	42,0

*Prognóza

Zdroj: ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Zajímavou myšlenkou se zdá aktuální návrh vládní koalice ohledně zavedení finanční ústavy. Při překročení hranice celkového zadlužení ve výši 45 % HDP by vláda bez ohledu na politickou příslušnost musela razantně snížit státní výdaje tak, aby se celkové zadlužení přes danou hranici nepřehouplo. Jelikož se ovšem jedná o změnu ústavy, je nutná shoda napříč politickým spektrem, což by mohl být tradičně velký problém...

Kritérium schodku státního rozpočtu

Obdobně jako většina ostatních členů EU, tak se také Česká republika potýká se splněním maastrichtského kritéria ohledně maximálně 3% schodku státního rozpočtu vůči HDP.

Česká republika od svého vstupu do EU v květnu roku 2004 porušila toto konvergenční kritérium hned v pětkrát - v letech 2005, 2009, 2010, 2011 a pravděpodobně se tak stane i v roce 2012 (viz tabulka 6).

Z pohledu Paktu stability se ovšem česká vláda provinila i z ekonomického hlediska v úspěšných letech 2006 až 2008 (viz kapitola 3.2).

⁴⁹ Zdroj: ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf.

Tab. 6: Plnění kritéria schodku rozpočtu ze strany České republiky (% HDP)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Hodnota kritéria	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Výše schodku	-2,2	-5,8	-4,8	-3,7	-3,5	-2,9	-1,9

*Prognóza

Zdroj: ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou.*

In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf, vlastní zpracování.

3.2 Plnění Paktu stability a růstu ze strany České republiky

Ačkoliv se Česká republika vešla v roce 2006, 2007 a 2008 se schodkem svého rozpočtu pod hranici 3 % HDP a tím pádem splnila konvergenční kritérium, dostala se do rozporu se zásadami Paktu stability a růstu. Ten předpokládá v období ekonomického růstu vyrovnané nebo přebytkové rozpočty, což rozhodně nebyl náš případ (viz příloha B a C).

Tuzemská ekonomika totiž v roce 2006 dosáhla růstu o plných 7 %, schodek rozpočtu přesto činil 2,4 % HDP. V následujícím roce došlo k růstu HDP o 5,7 %, k vyrovnanosti rozpočtu přesto scházelo 0,7 % HDP.

Lepší situace nenastala ani v roce 2008, kdy při růstu HDP o 3,1 % byl zaznamenán schodek ve výši 2,2 % HDP. V tomto „zlatém“ období navíc nebyly učiněny potřebné dlouhodobé kroky k udržení veřejných financí v budoucnu, například nebyla provedena klíčová důchodová reforma.

Procedura při nadměrném schodku

V případě neplnění závazků plynoucích z Paktu stability je na základě předkládaného konvergenčního programu na popud Evropské komise s vládou dané země zahájena tzv. procedura při nadměrném schodku. Tento postup vyplývá z části Paktu stability a růstu označované coby Opravná ruka (viz kapitola 2.3.3).

Jelikož není Česká republika členem eurozóny, nehrozí jí na rozdíl od členských států eurozóny uvalení sankcí (viz kapitola 2.3.4). Na druhou stranu může ECOFIN danou zemi potrestat pozastavením plateb z Fondu soudržnosti.⁵⁰

S Českou republikou byla v historii dvakrát zahájena procedura při nadměrném schodku. Prvně se tak stalo v roce 2004 s tím, že procedura byla ukončena o čtyři roky později, v červnu roku 2008.

Podruhé byla Česká republika postavena pod drobnohled EU v prosinci roku 2009 a v Proceduře při nadměrném schodku se nachází do současnosti. Cílem je snížit deficit českého státního rozpočtu pod hranici 3 % HDP do konce roku 2013.

ECOFIN dne 2. prosince 2009 uložil české vládě provést opatření vedoucí ke snížení nadměrného schodku v průměrné roční výši 1 % HDP. Česká republika navíc dle požadavků ECOFINu musí vypracovat a více dodržovat střednědobý rozpočtový plán.

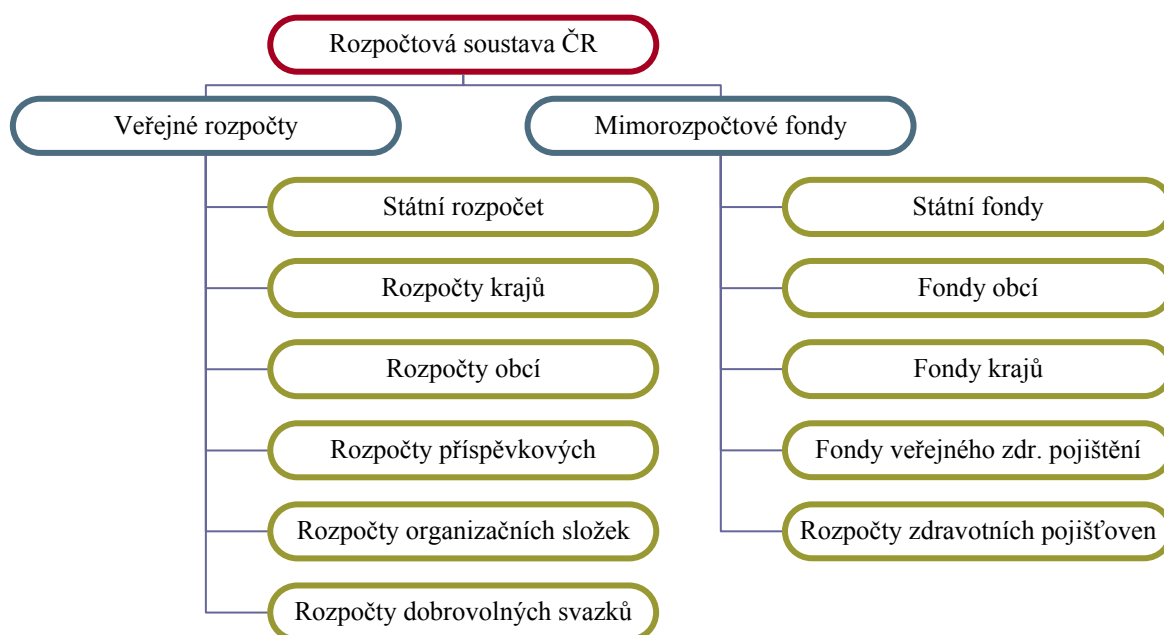
V zatím posledním předloženém konvergenčním programu z dubna 2012 Ministerstvo financí ČR konstatuje, že doporučení ECOFINu se v roce 2010, 2011 a 2012 podařilo plnit a to několika opatřeními. V roce 2011 byla pozornost zaměřena zejména na výdajovou stránku rozpočtu, v roce 2012 pak k nižšímu schodku rozpočtu přispěly zejména změny na straně nepřímých daní. V roce 2015 by tak Česká republika měla splnit svůj střednědobý rozpočtový plán – mít svůj strukturální schodek ve výši 1 % jejího HDP.⁵¹

⁵⁰ MFČR. *Výkladový slovník*. In: *Zavedení Eura v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-10-05]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html.

⁵¹ MFČR. *Konvergenční program České republiky*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_201204_pdf.pdf.

4. Struktura státního rozpočtu České republiky

Do rozpočtové soustavy ČR patří veřejné rozpočty (státní rozpočet, krajské rozpočty, místní rozpočty, rozpočty příspěvkových organizací, rozpočty organizačních složek a rozpočty dobrovolných svazků obcí) a mimorozpočtové fondy (státní účelový fond, mimorozpočtové fondy územních samosprávných celků – měst, obcí a krajů, fondy veřejného zdravotního pojištění a rozpočty zdravotních pojišťoven).

Obr. 2: Schéma rozpočtové soustavy České republiky

Zdroj: PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: Úvod do problematiky*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 97. ISBN 978-80-7357-358-4, vlastní zpracování.

Státní rozpočet je centralizovaný fond peněžních prostředků, a coby nejvýznamnější veřejný rozpočet soustřeďuje okolo 80 % příjmů celé rozpočtové soustavy ČR.

Státní rozpočet by měl být jejím závazným finančním plánem, jelikož je schvalován v podobě rozpočtového zákona. Přípravu státního rozpočtu má na základě dostupných informací ve své režii Ministerstvo financí ČR, prostřednictvím vlády ČR je pak rozpočet předložen ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Projednávání rozpočtu probíhá ve třech čteních a na rozdíl od jiných zákonů o něm nerozhoduje také Senát Parlamentu ČR. Pokud by do začátku roku nebyl státní rozpočet pro daný rok schválen, řídilo by se hospodaření státu tzv. rozpočtovým provizoriem.

Za plnění schváleného státního rozpočtu zodpovídá ministerstvo financí, které po konci daného účetního období (v případě státního rozpočtu se jedná o jeden kalendářní rok) předkládá ke schválení poslanecké sněmovně tzv. státní závěrečný účet udávající odchylky v plnění příjmů a výdajů oproti původnímu plánu. Schválení státního závěrečného účtu je již formalita, poslanci poté také rozhodnou o tom, buď to jakým způsobem bude uhrazen výsledný schodek státního rozpočtu, nebo v lepším případě o využití přebytku státního rozpočtu.

4.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu České republiky

Pojmem příjem státního rozpočtu jsou zamýšleny všechny inkasované prostředky (opětované i neopětované) přichozí jak z domácí ekonomiky, tak ze zahraničí, včetně přijatých darů, dotací a splátek půjček za účelem rozpočtové politiky.⁵²

Naopak pojem výdaje státního rozpočtu v sobě zahrnuje veškeré nenávratné platby na běžné i kapitálové účty (opětované i neopětované), a návratné půjčky za účelem rozpočtové politiky.⁵³

Státní rozpočet se skládá z příjmů a výdajů, které se podle vyhlášky Ministerstva financí ČR č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě rozdělují podle čtyř základních hledisek: odpovědnostního, druhového, odvětvového a konsolidačního.

Podle odpovědnostního hlediska je český státní rozpočet rozčleněn na 40 jednotlivých kapitol podle toho, který ústřední orgán státní správy a dalších organizačních složek státu (tzv. správce kapitoly) za danou oblast státního rozpočtu zodpovídá.

⁵² TOMÁŠKOVÁ, E. *Veřejné finance*. Masarykova univerzita, 2006. s. 45. ISBN 80-210-4177-3.

⁵³ Tamtéž, s. 49 s.

Kapitoly jsou označeny čísly 301 (kapitola Kancelář prezidenta republiky) až 397 (kapitola Operace státních finančních aktiv). Specifikem je kapitola č. 398 pojmenovaná Všeobecná pokladní správa, která je tvořena příjmy a výdaji státního rozpočtu, jež mají všeobecný charakter a které se neváží k žádné konkrétní kapitole státního rozpočtu. Součástí této kapitoly je taktéž vládní rozpočtová rezerva standardně nejméně ve výši 0,3 % výdajů státního rozpočtu sloužící ke krytí nezbytných a neočekávaných výdajů.

Druhé kritérium člení příjmy a výdaje do osmi základních tříd, které se dále rozdělují na seskupené rozpočtové položky, podseskupené rozpočtové jednotky a nejnižší jednotky rozpočtových položek. Mezi základní druhové třídy českého státního rozpočtu patří:

- daňové příjmy (třída 1),
- nedaňové příjmy (třída 2),
- kapitálové příjmy (třída 3),
- přijaté dotace (třída 4),
- běžné výdaje (třída 5),
- kapitálové výdaje (třída 6),
- financování (třída 8).

Odvětvové členění vychází z účelu, ke kterému se daný příjem či výdaje váže. Konkrétně se rozlišuje šest základních skupin:

- zemědělství a lesní politika (skupina 1),
- průmyslová a ostatní odvětví hospodářství (skupina 2),
- služby pro obyvatelstvo (skupina 3),
- sociální věci a politika zaměstnanosti (skupina 4),
- bezpečnost státu a právní ochrana (skupina 5),
- všeobecná státní správa a služby (skupina 6).

4.2 Metodologie výpočtu fiskálních hodnot

Je nutné poukázat na mírnou odlišnost statistik o výši celkového zadlužení země a ročního schodku státního rozpočtu, jež vykazuje Ministerstvo financí ČR, a které lze dohledat v oficiálních statistikách EU tak, jak je prezentuje její statistický úřad – EUROSTAT.

Ministerstvo financí vychází při tvorbě veškerých dat z metody GFS 2001, jejímž autorem je Mezinárodní měnový fond. Tato metoda úzce souvisí s národním způsobem sledování příjmů, výdajů a schodku, je proto rychle využitelná po konci účetního období a vcelku málo náročná na vstupní data.

Naopak pro potřeby EU (například pro výpočet maastrichtských kritérií) je využívána metoda ESA 95. V souladu s ní musí jednotlivé státy předkládat EU veškerá požadovaná data. Za Českou republiku se o tuto povinnost stará Český statistický úřad.

Podstata rozdílu mezi těmito metodami spočívá zejména ve vymezení vládního sektoru. Metoda ESA 95 na rozdíl od GFS 2001 plně zahrnuje také účetnictví Podpůrného garančního rolnického a lesnického fondu, Vinařského fondu, ČKA a jejich dceřiných společností, České inkasní, Správy železniční a dopravní cesty, PPP centra, veřejných vysokých škol, veřejných výzkumných institucí, Asociace zdravotních pojišťoven, Centra mezistátních úhrad a části příspěvkových organizací. Oproti tomu metoda GFS 2001 zahrnuje u těchto institucí a fondů pouze jejich odvody do státního rozpočtu, potažmo transfery z něj plynoucí.⁵⁴

Odlišnost těchto dvou metod je dobře viditelná také v této diplomové práci. Zatímco v kapitolách 1 až 3 jsou prezentovaná data čerpána z oficiálních statistik EU a tudíž byla při jejich výpočtech využita metoda ESA 95, údaje v kapitolách 4 a 5 pochází převážně od Ministerstva financí ČR uplatňující ve svých dokumentech způsob GFS 2001.

⁵⁴ MFČR. *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFSM 2001* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2005 [vid. 2012-11-01]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ESA_95_26520.html.

4.3 Státní rozpočet České republiky v roce 2008

Český státní rozpočet za rok 2008 skončil schodkem přibližně 20 miliard Kč neboli podle metodiky GFS 2001 ve výši 0,5 % HDP. Ačkoliv tento údaj vypadá na první pohled docela pozitivně, je potřeba upozornit na několik skrytých „zádrhelů“.

V prvé řadě je nutné poukázat na to, že v daném roce vzrostla tuzemská ekonomika o 3,2 % HDP. Česká republika tedy ani zdaleka nesplnila základní předpoklad vyplývající ze znění Paktu stability a růstu – mít v době hospodářské konjunktury přebytkový nebo alespoň vyrovnaný státní rozpočet.

Výše schodku navíc byla podstatně (o 47,5 miliardy Kč) snížena jednorázovým převodem finančních prostředků z rezervních fondů organizačních složek státu z důvodu nabití účinnosti novely č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech. Toto „vylepšení“ salda státního rozpočtu ovšem metoda ESA 95 (viz kapitola 4.2) nezachycuje. Také proto EUROSTAT uvádí u schodku českého státního rozpočtu za rok 2008 podstatně vyšší hodnotu - 2,2 % HDP (viz příloha B).

Východiska státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Úředníci ministerstva financí připravili návrh státního rozpočtu s vidinou silného ekonomického růstu, který měl dle prognózy dosáhnout hodnoty 5,0 % HDP. Inflace měla v tomto roce činit 3,8 %, průměrná míra nezaměstnanosti pak 4,8 %.

Mezi základní vládní rozpočtové cíle pro tento rok patřila redukce počtu zaměstnanců státní správy o 3 % a snížení podílu mandatorních výdajů na celkových výdajích státu k hranici 50 %.

Státní rozpočet na rok 2008 předložený vládou pod vedením premiéra Mirka Topolánka byl schválen poslaneckou sněmovnou 5. prosince 2007 s předpokládanou výší schodku 70,8 miliardy Kč při velikosti příjmů 1036,5 miliardy Kč a výdajů 1107,3 miliardy Kč.

4.3.1 Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Ministerstvo financí při tvorbě státního rozpočtu na rok 2008 předpokládalo navýšení jeho celkových příjmů v meziročním srovnání o plných 87 miliard Kč (9,2 %).

Na tomto nárůstu se měly nejvíce podílet příjmy z daní a poplatků (o 34,4 miliardy Kč), výrazně se oproti předešlému roku měla zvýšit také vybraná částka pojistného na sociální zabezpečení (o 32,1 miliardy Kč).

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu v roce 2008

Do státní pokladny nakonec v roce 2008 celkem doputovalo 1063,9 miliardy Kč, tj. téměř 103 % předpokládané částky (viz příloha D).

Za tímto mírným překročením objemu získaných finančních prostředků je nutné hledat především oblast nedaňových příjmů a transferových plateb (zejména pak již zmíněný převod finančních prostředků z rezervních fondů organizačních složek státu).

Naopak za očekávaním skončila hodnota daňových příjmů (plnění na 99,1 %) a zejména pak inkaso z kapitálových výnosů (plnění na pouhých 49,3 %) – ty se ovšem na celkové sumě příjmů státní pokladny podílejí jen minimálně.

Daňové příjmy státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Tradičně nejvíce finančních prostředků (přes 87 %) zamířilo do státního rozpočtu prostřednictvím daňového inkasa. V roce 2008 dosáhla jeho hodnota 929,9 miliardy Kč.

Celkové daňové příjmy českého státního rozpočtu rozděluje ministerstvo financí do dvou základních okruhů – na příjmy z daní a poplatků a na příjmy z pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejná zdravotní pojištění. Zatímco druhý uvedený příjem dosáhl výše 385,5 miliardy Kč, tj. 99,6 % rozpočtované částky, propad příjmů z daní a poplatků byl výraznější.

Příjmy z daní a poplatků státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Celkem se prostřednictvím jednotlivých daní a poplatků vybralo pro potřeby ve prospěch státní pokladny 544,4 miliardy Kč, oproti předpokladům tedy o téměř 7 miliard Kč méně. Jelikož se povaha většiny rozpočtově klíčových daní od sebe podstatně liší, nelze uvést příčiny neúspěchu (v některém případě naopak úspěchu) při jejich výběru paušálně.

I když bylo u daně z příjmů fyzických osob (dále jen DPFO) zaznamenáno překročení stanoveného plánu pro tento rok o téměř 5 miliard Kč, v meziročním srovnání došlo k sedmiprocentnímu poklesu výtěžku z této daně, zejména vlivem zavedení jednotné 15% daňové sazby nebo velkým objemem vrácených přeplatků na daní z důvodu společného zdanění manželů. Ve směru posílení inkasa naopak působil hospodářský rozmach v předešlých letech a sním spojený vyšší objem vyplacených finančních prostřednictvím dividend a podílů na zisku, což způsobilo vyšší odvody na DPFO z kapitálových výnosů.

Navzdory poklesu poměrné hodnoty připadající na státní rozpočet u daně z příjmů právnických osob (dále jen DPPO) ze 70,49 % na 68,68 %, došlo meziročně k nárůstu vybrané částky o plných 10,8 % až na celkových 127,2 miliardy Kč. Inkaso DPPO bývá tradičně ovlivněno zejména ekonomickou situací podniků v předešlých dvou letech, nezanedbatelný vliv pak hrají také legislativní skutečnosti v témže období. Ačkoliv tedy v roce 2008 klesla daňová sazba z 24 % platných v letech 2006 a 2007 na hodnotu 21 %, tento efekt se negativně projevil ve výběru daně až od počátku roku 2009.

Tradičně rozpočtově nejdůležitější daní je daň z přidané hodnoty (dále jen DPH), u jejíhož výběru nastala v roce 2008 zajímavá situace. Od prvního dne roku totiž vzrostla snížená sazba z 5 na 9 %. Zejména tato změna měla přinést zvýšení inkasa z 235 miliard Kč na 274,5 miliardy Kč. Ve skutečnosti ovšem finanční úřady a celní orgány vybraly jen 254,5 miliardy Kč, ze kterých zamířilo do státní kasy 177,8 miliardy Kč.

Významnou položkou českého státního rozpočtu jsou tzv. zvláštní daně. Kromě spotřební daně z minerálních olejů, tabáku a tabákových výrobků, lihu, piva a vína byla s účinností od 1. ledna 2008 zavedena také energetická (často označovaná také coby ekologická) daň placená ze zemního a některých dalších plynů, z elektřiny a z pevných paliv. Meziroční

porovnání výnosů zvláštních daní pro státní rozpočet je proto dosti problematické. Celkový výtěžek z těchto daní měl v roce 2008 dosáhnout hodnoty 134,8 miliardy Kč, realita nakonec byla o více než 9 miliard Kč horší.

Další daně a poplatky se na celkové hodnotě příjmů státního rozpočtu podílejí jen nepatrně. Za pozornost ovšem stojí vcelku podstatný nárůst vybrané částky z daně z převodu nemovitostí. Místo předpokládaných 8,8 miliardy Kč se ve skutečnosti podařilo vybrat o více než 1,6 miliardy Kč více.

4.3.2 Výdajová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Skutečné výdaje státního rozpočtu za rok 2008 nakonec dosáhly výše 1083,9 miliardy Kč, tj. oproti předpokladům nedošlo k vyčerpání téměř 24 miliard Kč.

Rozhodně ne nepodstatných 37,6 miliardy Kč musela Česká republika zaplatit za svoji dluhovou politiku, neboli coby čisté náklady správy svého státního dluhu.

4.3.3 Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2008

Výsledný deficit českého státního rozpočtu dosáhl v roce 2008 hodnoty 20,0 miliardy Kč (viz tabulka 7). Se souhlasem poslanecké sněmovny vláda rozhodla o jeho vypořádání vydáním státních dluhopisů ve výši 20,5 miliardy Kč, přijetím dlouhodobého úvěru ve výši 12,6 miliardy Kč a zvýšením stavů na účtech státních finančních aktiv o 13,1 miliardy Kč.

Tab. 7: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč)

Bilance	Plán	Skutečnost	Rozdíl
Celkové příjmy	1036,51	1063,94	27,43
Celkové výdaje	1107,31	1083,94	-23,37
Saldo státního rozpočtu	-70,80	-20,00	50,80

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2008: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2009 [vid. 2012-11-03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/eps/rde/xber/mfcr/SZU2008_C_pdf.pdf, vlastní zpracování.

4.4 Státní rozpočet České republiky v roce 2009

Státní rozpočet skončil v roce 2009 schodkem ve výši 192,9 miliardy Kč, což představovalo podle metody GFS 2001 plných 5,3 % HDP. Původní plán přitom počítal s deficitem rozpočtu 52,2 miliardy Kč neboli o více než 140 miliard Kč nižším.

Nárůst schodku státního rozpočtu byl zapříčiněn především výrazným propadem jeho příjmů vyvolaných zejména probíhající celosvětovou hospodářskou krizí a legislativními úpravami, kterými se vláda snažila povzbudit tuzemskou ekonomiku.

Řešení rozpočtových problémů příliš nepomohla ani demise vlády premiéra Mirka Topolánka 26. března 2009 po vyjádření nedůvěry na půdě poslanecké sněmovny o dva dny dříve. Novým ministerským předsedou tzv. úřednické vlády byl 8. května 2009 jmenován Jan Fischer, který z této pozice vedl českou vládu až do parlamentních voleb v červnu roku 2010.

Výdajovou stránku rozpočtu se ministerstvu financí podařilo udržet v předpokládané a schválené výši.

Východiska státního rozpočtu České republiky za rok 2009

Státní rozpočet připravilo ministerstvo financí v průběhu roku 2008 na třech základních makroekonomických předpokladech – růstu domácí ekonomiky o 4,8 % HDP, inflaci ve výši 2,9 % a průměrné míře nezaměstnanosti 3,9 %.

Tyto prognózy se ovšem v průběhu roku 2009 ukázaly jako výrazně optimistické a nereálné, ve skutečnosti totiž česká ekonomika zaznamenala propad o 4,7 %, průměrná míra nezaměstnanosti pak „vyskočila“ na 6,7 %.

Ačkoliv byly některé nepříznivé jevy, které v příštích měsících ovlivnily tuzemskou ekonomiku, známy již při projednávání rozpočtu v poslanecké sněmovně, na což zejména opoziční poslanci upozorňovali, byl nakonec 10. prosince 2008 státní rozpočet pro rok 2009 schválen.

4.4.1 Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2009

Státní rozpočet pro rok 2009 byl postaven na premise, že objem příjmů by měl v daném roce dosáhnout 1114 miliard Kč. Oproti předcházejícímu roku tak mělo dojít k nárůstu celkových příjmu o 7,5 %, což byl v době přicházející ekonomické krize velmi optimistický scénář, který se také nakonec ani zdaleka nenaplnil.

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu v roce 2009

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu činila v roce 2009 hodnoty 974,6 miliardy Kč, tj. došlo k propadu výše příjmů státní pokladny oproti rozpočtovaným předpokladům o plných 139,4 miliardy Kč (12,5 %). Největší vliv na tom mělo nižší daňové inkaso. Původní plán předpokládal s daňovými příjmy ve výši 992,2 miliardy Kč, ve skutečnosti se finančním úřadům a dalším orgánům státní správy podařilo vybrat jen 833,2 miliardy Kč, tj. o téměř 159 miliard Kč méně.

Již na počátku roku 2009 bylo usnesením vlády č. 122/2009 rozhodnuto o mimořádném převedení 31,7 miliardy Kč z rezervních fondů organizačních složek státu ke snížení schodku státního rozpočtu, o čemž svědčí vyšší hodnota nedaňových, kapitálových a transferových příjmů oproti rozpočtovanému plánu (viz příloha F).

Daňové příjmy státního rozpočtu České republiky za rok 2009

Z hlediska objemu příjmů má tradičně dominantní postavení výběr finančních prostředků prostřednictvím daní. Oproti předcházejícímu roku se ovšem podíl daňových příjmů na celkové bilanci příjmů státního rozpočtu snížil z 87 na 85 %.

Daňové příjmy lze dále rozdělit na příjmy z daní a poplatků, ze kterých se v roce 2009 vybralo 485,4 miliardy Kč (plán předpokládal 595,5 miliardy Kč), a pojistné na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění s úhrnným příjmem 347,9 miliardy Kč (prognóza 396,7 miliardy Kč).

Příjmy z daní a poplatků státního rozpočtu České republiky za rok 2009

Propad ve výběru daní a poplatků byl způsoben zejména nižším výnosem ze všech klíčových daní – DPPO, DPFO, DPH i spotřebních daní (viz příloha F). V mírném „plusu“ skončily jen správní poplatky a poplatky za znečišťování životního prostředí, které ovšem samy od sebe mají na státní rozpočet minimální dopad.

Prostřednictvím DPFO se podařilo pro potřeby státní pokladny vybrat 85,6 miliardy Kč. Schválený rozpočet na rok 2009 ovšem počítal s výrazně vyšším finančním objemem, 107,2 miliardy Kč. Vzniklé manko ve výši 21,6 miliardy Kč bylo způsobeno celou řadou faktorů. Nejdůležitějšími z nich byla probíhající hospodářská recese a také již naplno se projevující zavedení jednotné 15% sazby DPFO ze začátku roku 2008. Svůj díl „viny“ na propadu inkasa měla také řada legislativních úprav, jejichž hlavním cílem nebylo ani tak vybrat prostřednictvím této a jiné daně do státního rozpočtu více finančních prostředků, ale spíše stimulovat domácí ekonomiku k vyšší výkonnosti.

Ještě podstatně větší „zářez (47 miliard Kč) způsobilo v bilanci státního rozpočtu za rok 2009 nižší inkaso DPPO. Pravděpodobně s vidinou pozitivního trendu z předchozího roku, pro další rok ministerstvo financí velice optimistický cíl – získat prostřednictvím DPPO do státní kasy 130,3 miliardy Kč, tedy ještě o více než 3 miliardy Kč více než v roce 2008. Ve skutečnosti ovšem výtěžek nedosáhl ani dvou třetin předpokládané hodnoty.

Fiskálně nejdůležitější daní je v tuzemsku tradičně DPH a nejinak tomu bylo také v roce 2009, kdy se inkaso DPH podílelo na celkových příjmech státního rozpočtu z 18 %. Z celostátně vybraných 253 miliard Kč zaměřilo do státního rozpočtu 176,7 miliardy Kč, tj. stejná částka jako v předešlém roce. V plánu ovšem byl nárůst výnosů o 17 miliard Kč.

Na výrazný propad daňových příjmů měl podstatný vliv také výběr spotřební daně. Oproti prognózám doputovalo do státní kasy o více než 20 miliard Kč méně. Na vině bylo zejména nižší inkaso spotřební daně z tabáku a tabákových výrobků zapříčiněné podle ministerstva financí neočekávaným předzásobením prodejců a rozvojem černého trhu.

Pozitivní trend v podobě růstu inkasa daně z majtkových a kapitálových převodů z předešlého roku se v roce 2009 nepotvrdil. Naopak – plnění ve výši pouhých 68,3 % znamenalo „sekyru“ v příjmech státního rozpočtu ve výši 3,6 miliardy Kč. Na té se nejvýrazněji podílel pokles inkasa daně z převodu nemovitostí, což bylo způsobeno nejen poklesem zájmu o nákup nemovitostí, ale také snížením jejich cen.

4.4.2 Výdajová stránka rozpočtu České republiky za rok 2009

Původní a také schválený návrh ministerstva financí počítal s výdaji pro rok 2009 ve výši 1152,1 miliardy Kč. V listopadu téhož roku ovšem bylo zákonem č. 423/2009 Sb. rozhodnuto o mimořádném navýšení státních výdajů o 14,1 miliardy Kč na konečných 1 166,2 miliardy Kč kvůli potřebě více prostředků na úhradu úroků ze státního dluhu. Výsledný objem vyčerpaných finančních prostředků atakoval sumu 1167,0 miliardy Kč.

Meziročně o necelých 7 miliard Kč až na celkových 44,4 miliardy Kč vzrostly čisté náklady na správu státního dluhu, jenž k 31. prosinci 2009 dosáhl výše 1178,2 miliardy Kč, tj. více, než činil objem příjmů celého státního rozpočtu v tomto roce.

4.4.3 Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2009

Vzniklý schodek státního rozpočtu za rok 2009 ve výši 192,4 miliard Kč (viz tabulka 8) vzala poslanecká sněmovna na vědomí usnesením č. 109 ze dne 29. října 2010 a souhlasila s návrhem vlády na jeho vypořádání zejména prostřednictvím vydání státních dluhopisů.

Tab. 8: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč)

Bilance	Plán	Skutečnost	Rozdíl
Celkové příjmy	1114,00	974,61	-139,39
Celkové výdaje	1166,18	1167,01	0,83
Saldo státního rozpočtu	-52,18	-192,39	-140,22

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2009: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2010 [vid. 2012-11-05]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/eps/rde/xber/mfcr/SZU2009_C_I_pdf.pdf, vlastní zpracování.

4.5 Státní rozpočet České republiky v roce 2010

Český státní rozpočet skončil v roce 2010 druhým nejvyšším schodkem v historii země, 156,4 miliardy Kč. Na velikosti schodku 4,3 % HDP (podle metody GFS 2001) se navíc ještě pozitivně projeví tvrdé vládní škrty na výdajové stránce rozpočtu a až překvapivě velké oživení tuzemské ekonomiky, která meziročně vzrostla o 2,3 % HDP.

Východiska státního rozpočtu České republiky na rok 2010

V těžkém období ekonomické recese a fiskální nestability se navíc v květnu 2009 Česká republika ocitla v situaci, kdy v jejím čele po demisi vlády Mirka Topolánka stanula překlenovací tzv. úřednická vláda Jana Fischera. Ta byla „uměle“ vytvořena se souhlasem většiny parlamentních stran a jejím jediným úkolem mělo být dovést zemi k předčasným parlamentním volbám v září roku 2009. Ty ovšem byly z rozhodnutí Ústavního soudu ČR zrušeny, na ministři financí Eduardu Janotovi tak spočinul obtížný úkol – připravit návrh státního rozpočtu pro rok 2010, jež by následně schválila poslanecká sněmovna, ve které ovšem neměla samotná vláda žádný politický vliv.

„Bude to nejtvrďší rozpočet v historii,“ veřejně prohlásil po svém jmenování Eduard Janota, který připravil návrh rozpočtu na predikci růstu ekonomiky o 0,3 % HDP, míře nezaměstnanosti 8,5 % a inflaci 1,1 %. Chvályhodné ambice snížit deficit pomocí tzv. Janotových úsporných balíčků hluboko pod úroveň 150 miliard Kč ovšem na půdě poslanecké sněmovny narazily, jednotlivé politické strany totiž s vidinou blížících se voleb v červnu roku 2010 populisticky nedovolily osekát výdaje státního rozpočtu v maximální možné míře, plánovaný schodek rozpočtu tak dosáhl úrovně 162,7 miliardy Kč.

Státní rozpočet České republiky na rok 2010 s očekávaným objemem příjmů ve výši 1022,2 miliardy Kč a výdajů 1184,9 miliardy Kč byl nakonec schválen poslaneckou sněmovnou 9. prosince 2009.

4.5.1 Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2010

Na rozdíl od rozpočtového plánu na rok 2009, jenž očekával v meziročním srovnání nárůst výše příjmů o více než 9 %, byl rozpočet pro rok 2010 navržen podstatně střídměji. Předpokládaný objem příjmů 1022,2 miliardy Kč byl dokonce o více než 40 miliard nižší, než kolik se podařilo získat pro potřeby státní pokladny v roce 2008.

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu v roce 2010

Celkové příjmy státního rozpočtu nakonec jen těsně překročily hodnotu biliónu Kč, míra plnění rozpočtového plánu tak dosáhla necelých 98 % (viz příloha G). Na neočekávaném propadu příjmů ve výši necelých 22 miliard Kč se nejvíce podílelo daňové inkaso. Prostřednictvím daní, poplatků a pojistného se v roce 2010 vybralo jen 863,9 miliardy Kč, což je suma o více než 65 miliard Kč nižší než v „předkrizovém“ roce 2008.

Ve prospěch snižování schodku státního rozpočtu naopak působily nedaňové příjmy, kde došlo k překročení rozpočtované částky o více než 12 miliard Kč, a to zejména díky vyšším výnosům z finančního majetku a zásluhou odvodů přebytků organizací s přímým vztahem státu. „V plusu“ skončila také bilance transferových příjmů a to především kvůli štedřejším platbám EU určených na financování společné zemědělské politiky.

Daňové příjmy státního rozpočtu České republiky za rok 2010

Oproti předcházejícímu roku se o téměř jeden procentní bod (na hodnotu 86,35 %) zvýšil podíl daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu. Celkem se prostřednictvím daní, poplatků a pojistného podařilo získat částku 863,36 miliardy Kč.

Zatímco první okruh daňových příjmů (výběr daní a poplatků) se meziročně zvýšil o přibližně 22,6 miliardy Kč na hodnotu 508 miliard Kč, růst u druhého typu daňových příjmů (pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejná zdravotní pojištění) na částku 355,8 miliardy Kč nastal pouze o 8 miliard Kč.

Příjmy z daní a poplatků státního rozpočtu České republiky za rok 2010

Obdobně jako v roce 2009, tak i o rok později zaměstnanci ministerstva financí špatně odhadli zejména výši inkasa DPPO, poměrně výrazné manko (více než 10 miliard Kč) nastalo také při výběru spotřebních daní.

Prostřednictvím DPFO se v roce 2010 podařilo vybrat celkem 131,1 miliardy Kč, ze kterých dle zákona o rozpočtovém určení daní zamířilo do státní kasy 87,5 miliardy Kč. Nejvýznamnější položkou DPFO je tradičně její inkaso ze závislé činnosti a funkčních požitků. Kvůli obavám z dopadu ekonomické krize stanovili analytici ministerstva financí coby předpokládaný příjem státní pokladny nejnižší hodnotu za poslední čtyři roky, jen 71,1 miliardy Kč. Ve skutečnosti získala státní kasa o 4,5 miliardy Kč více, a to i navzdory zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované děti z 10 680 Kč na 11 604 Kč.

Největší „díra“ v daňových příjmech státního rozpočtu byla vytvořena inkasem DPPO, u které bylo dosaženo jen 86% plnění. V meziročním srovnání ovšem došlo k nárůstu výtěžku náleží státní pokladně z 83,3 miliardy Kč na 86,3 miliardy Kč, a to zejména nižším objemem vratek (rozdílem mezi celkovou výší DPPO a hodnotou zaplacených záloh v předešlém roce). Naopak dopad snížení daňové sazby DPPO z 21 % na 20 % provedené s účinností od ledna 2008 znamenal v tomto roce dle statistik ministerstva financí výpadek příjmů ve výši více než 7 miliard Kč.

Poměrně přesný odhad se podařil ministerstvu financí při predikci výše příjmů z DPH. Ta na celostátní úrovni dosáhla hodnoty 268,5 miliardy Kč, ze kterých do státního rozpočtu putovalo přibližně 187,8 miliardy Kč, tj. 99,6 % předpokládané sumy. Jednou z novinek z pera ministra financí Eduarda Janoty bylo zvýšení obou sazeb DPH o jeden procentní bod – základní sazby z 19 na 20 % a snížené z 9 % na 10 %. Toto opatření spolu se snížením hodnoty DPH vrácené plátcům v jiných členských státech EU o necelé 2 miliardy Kč znamenalo meziroční zvýšení příjmů státní kasy o nepřilíš závratných 11 miliard Kč. Je tedy evidentní, že i v roce 2010 se Česká republika potýkala s nízkou konečnou spotřebou ze strany obyvatelstva i vlády.

Téměř 131 miliard Kč tvořily výnosy z tzv. zvláštních daní. Objem výtěžku ze spotřebních daní po propadu v předešlých dvou letech zaznamenal mírný nárůst, stále však nedosáhl ani hodnoty vybrané za „předkrizový“ rok 2007. Oproti roku 2009 došlo k růstu inkasa spotřební daně ze všech druhů produktů vyjma daně z vína a lihu. Největší nárůst (o téměř 5 miliard Kč) byl v absolutní hodnotě zaznamenán u daně z tabáku a tabákových výrobků, což lze připsat na vrub zvýšení sazeb v průměru o 4,5 %.

4.5.2 Výdajová stránka státního rozpočtu za rok 2010

Maximální možný limit výdajů ze státního rozpočtu byl pro rok 2010 stanoven na hodnotě 1184,9 miliardy Kč, což znamenalo meziročně nárůst o více než 18 miliard Kč. O ten se zasloužily zejména výdaje směřující do sociálních oblastí – poměr mandatorních (povinných) výdajů se také proto zvýšil o jeden procentní bod na hodnotu 55,1 %. V průběhu roku se správcům jednotlivých kapitol dařilo hledat úspory, výsledkem tak bylo nevyčerpání celkem 28 miliard Kč.

Navzdory dalšímu nárůstu objemu státního dluhu až na hodnotu 1344,1 miliardy Kč se zejména vlivem zklidnění situace na finančních trzích podařilo snížit čisté náklady na správu státního dluhu z částky 44,5 miliardy z předešlého roku na 35,8 miliardy Kč.

4.5.3 Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2010

Vzniklý schodek státního rozpočtu ve výši 156,4 miliardy Kč byl se souhlasem poslanecké sněmovny v převážné většině uhrazen emisí státních dluhopisů.

Tab. 9: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2010 (miliardy Kč)

Bilance	Plán	Skutečnost	Rozdíl
Celkové příjmy	1022,22	1000,38	-21,84
Celkové výdaje	1184,92	1156,79	28,13
Saldo státního rozpočtu	-162,70	-156,41	6,29

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2010: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2011 [vid. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2010_C_pdf.pdf, vlastní zpracování.

4.6 Státní rozpočet České republiky v roce 2011

Schodek státního rozpočtu České republiky dosáhl za rok 2011 hodnoty 142,8 miliardy Kč neboli podle metodiky GFS 2011 deficitu ve výši 3,8 % HDP.

V meziročním srovnání sice došlo ke zlepšení stavu o téměř 14 miliard Kč (0,5 % HDP), stanovené mety v podobě maximálně 3,5% schodku HDP ovšem dosaženo nebylo.

Východiska státního rozpočtu České republiky za rok 2011

Ačkoliv v květnu roku 2010 v parlamentních volbách zvítězila levicově orientovaná Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), „pohodlnou“ většinu v poslanecké sněmovně získala středopravě zaměřená koalice Občanské demokratické strany (ODS), TOP 09 a Věcí veřejných (VV).

V čele vlády stanul premiér Petr Nečas z ODS, klíčové ministerstvo financí pak připadlo straně TOP 09, která do křesla ministra nominovala Miroslava Kalouska. Vláda se sama sebe titulovala coby vláda rozpočtové zodpovědnosti a v jejím vládním prohlášení lze nalézt závazek do roku 2016 zkonsolidovat veřejné finance tak, aby si stát již dále nemusel půjčovat na svůj běžný provoz.

Svůj první rozpočet připravila vláda na předpokladu růstu HDP o 2,3 %, míře průměrné nezaměstnanosti o hodnotě 8,7 % a 2,5% inflaci. Později se ukázalo, že obdobně jako v roce 2008, tak i tentokrát očekávalo ministerstvo financí pod vedením Miroslava Kalouska až příliš velkou dynamiku růstu domácí ekonomiky - ta totiž v roce 2011 dosáhla hodnoty jen 1,7 % HDP.

Rozpočet pro rok 2011 s odhadovanými příjmy o velikosti 1044 miliard Kč, rozpočtovanými výdaji o hodnotě 1179 miliard Kč a z toho plynoucím schodkem ve výši 165 miliard Kč byl schválen poslaneckou sněmovnou 15. prosince 2010. V březnu roku 2011 byly parametry státního rozpočtu kvůli dopadům zákona č. 402/2010 Sb., jenž zpřísnil podmínky podpory obnovitelných zdrojů energie, upraveny (příjmy a výdaje se zvýšily o 11,7 miliardy Kč). Na velikosti předpokládaného schodku se však nic nezměnilo.

4.6.1 Příjmová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2011

Původní předpoklad o výši příjmů (1044 miliardy Kč) byl v průběhu roku navýšen o již zmíněných 11,7 miliardy Kč, které měly tvořit prostředky z DPH (miliarda Kč), z darovací daně (4,8 miliardy Kč), z odvodu za odebrání půdy ze zemědělského půdního fondu (1,7 miliardy Kč) a z nového odvodu z elektřiny ze slunečního záření (4,2 miliardy Kč).

V porovnání s rokem 2010 měla státní pokladna obdržet o 55,3 miliardy Kč (5,3 %) více, na čemž se dle prognózy měl podílet zejména výtěžek ze tří daní – DPH (nárůst o 7,3 miliardy Kč), zvláštních daní (plus 10 miliard Kč) a DPFO (přírůstek 16 miliard Kč).

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu v roce 2011

Celkové příjmy ovšem dosáhly jen hodnoty 1012,8 miliardy Kč, a byly teda v meziročním srovnání jen o přibližně 12 miliard Kč vyšší. Oproti předpokladům příjmová stránka rozpočtu nebyla naplněna o téměř 43 miliard Kč (viz příloha H).

Na vzniklém manku se téměř rovnoměrně podílely daňové příjmy (zejména pak nízké inkaso DPFO, DPH a z pojistného na sociální zabezpečení) a výnosy z transferových plateb (především nízké čerpání peněz z jednotlivých fondů Evropské unie). Naopak hlavně zásluhou vyšších odvodů z přebytků organizací s přímým vztahem státu dosáhly nedaňové příjmy oproti plánu téměř o polovinu vyšší objem.

Daňové příjmy státního rozpočtu České republiky za rok 2011

Celkem se prostřednictvím daní, poplatků a pojistného podařilo vybrat 890,3 miliardy Kč (tj. 97,1 % rozpočtované částky). Výtěžek z daní a poplatků dosáhl při meziročním růstu o 3 % sumy 523,4 miliardy Kč, prostřednictvím pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti a veřejná zdravotní pojištění se podařilo pro potřeby státní pokladny v roce 2011 nashromáždit 366,8 miliardy Kč – také v tomto případě se jednalo zhruba o 3% meziroční navýšení. Optimistický scénář ministerstva financí nicméně počítal s růstem příjmů o plných 52,5 miliardy Kč, oproti plánu tak do rozpočtu nedorazilo 26 miliard Kč.

Příjmy z daní a poplatků rozpočtu České republiky za rok 2011

Na vzniku tohoto manka se podílelo inkaso téměř ze všech daní a poplatků, největší problém pak představoval nízký výběr DPFO (viz příloha H).

Finančním úřadům se v roce 2011 podařilo na DPFO celostátně vybrat 133,7 miliardy Kč, ze kterých náleželo státnímu rozpočtu 90,6 miliardy Kč. Více než 81 miliard Kč činil výtěžek z DPFO ze závislé činnosti a z funkčních požitků. Jednou z legislativních novinek pro tento rok bylo snížení roční slevy na poplatníka z 24 840 Kč na 23 640 Kč, „symbolických“ 100 Kč měsíčně bylo určeno soby solidární příspěvek na obnovu škod vzniklých při povodních v severních Čechách v srpnu roku 2010. Nevídaný meziroční více než 63% propad inkasované částky u DPFO z přiznání byl podle zprávy ministerstva financí způsoben zejména legislativními změnami v předešlých letech (například rozšíření systému výdajových paušálů). Na nepřesném odhadu výše příjmů z DPFO z kapitálových výnosů neměli ani tak vliv ministerští analytici, ale „nečekaný“ zásah Ústavního soudu z dubna 2011, který zamezil zpětnému zdanění státní podpory stavebního spoření.

Celostátní výnos z DPFO dosáhl hodnoty 118,1 miliardy Kč (tj. 97,9 % rozpočtované částky), ze které příslušelo státní kase 82,3 miliardy Kč. Oproti prognózám tak došlo k výpadku příjmu o 1,7 miliardy Kč. DPFO lze rozdělit na daň vybíranou prostřednictvím přiznání a na daň uplatňovanou srážkou. První způsob výběru byl negativně ovlivněn poklesem daňové sazby o jeden procentní bod (z 20 na 19 %). Tento stimulační prvek ekonomiky aplikovaný v předchozím roce se naplno projevil právě v inkasu za rok 2011.

Finančním úřadům a celním orgánům se podařilo v roce 2011 vybrat pro potřeby státní pokladny prostřednictvím DPH celkem 191,9 miliardy Kč, tj. o 4 miliardy Kč více než v roce předchozím. Opět se tak projevila důležitost této univerzální daně, která s podílem 21,6 % na celkových příjmech představovala nejdůležitější příjem státního rozpočtu. Na výši inkasa DPH měly podstatný vliv změny daňových sazeb provedených v roce 2010. Pozitivní dopad měla také nižší hodnota DPH vrácená plátcům v jiných zemích EU.

Celostátní výnos zvláštních daní dosáhl v roce 2011 objemu 146,6 miliardy Kč, v meziročním srovnání tak došlo k nárůstu o plných 6 %. Toto zvýšení bylo způsobeno

zejména zavedením odvodu z elektřiny ze slunečního záření – zdanění fotovoltaiky vyneslo státní pokladně 5,9 miliardy Kč. Klíčovou položkou zvláštních daní byla i v roce 2011 spotřební daň z minerálních olejů, prostřednictvím které doputovalo do státního rozpočtu 73,6 miliardy Kč. Tento výtěžek byl ovšem s ohledem ke zvýšení daňových sazeb v průměru o 9 % lehkým zklamáním, výnos se totiž zvýšil jen o necelá 2 %.

4.6.2 Výdajová stránka státního rozpočtu České republiky za rok 2011

Zejména kvůli povinnému vázání výdajů ze strany správců jednotlivých kapitol se nakonec podařilo snížit výdaje státního rozpočtu z původně plánované částky 1190 miliard Kč na výsledných 1155,5 miliardy Kč. Poprvé ve sledovaném období mezi lety 2008 a 2012 dokonce došlo k meziročnímu poklesu objemu státních výdajů, i když jen o nepatrných 1,3 miliardy Kč. Méně pozitivní zprávou naopak bylo další zvýšení podílu mandatorních výdajů na celkových výdajích ze státní pokladny z 54,3 na 56,5 %,

Čisté roční výdaje na správu státního dluhu, který k 31. prosinci 2011 činil závratných 1499,6 miliardy Kč, dosáhly výše 45,1 miliardy Kč.

4.6.3 Saldo státního rozpočtu České republiky za rok 2011

Výsledný schodek ve výši 142,8 miliardy Kč, který znamenal překročení plánu o více než 7 miliard Kč, vzala poslanecká sněmovna na vědomí 14. června 2012. Vzniklý deficit byl vypořádán především vydáním státních dluhopisů o objemu 139 miliard Kč.

Tab. 10: Výsledná bilance rozpočtu České republiky za rok 2011 (miliardy Kč)

Bilance	Plán	Skutečnost	Rozdíl
Celkové příjmy	1055,70	1012,76	-42,96
Celkové výdaje	1190,70	1155,53	35,17
Saldo státního rozpočtu	-135,00	-142,77	-7,77

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2011: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/eps/rde/xber/mfcr/SZU2011_C.pdf, vlastní zpracování.

4.7 Státní rozpočet České republiky v roce 2012

Také pro rok 2012 si předsevzala vláda pod vedením Petra Nečase (ODS) pokračovat ve snižování tempa zadlužování České republiky. Ačkoliv v době psaní této diplomové práce nelze přesně odhadnout celkovou výši příjmů, výdajů a tím pádem také schodku za celý kalendářní rok, lze se domnívat, že výsledný deficit se bude pohybovat kolem schváleného limitu 105 miliard Kč.

Východiska státního rozpočtu České republiky za rok 2012

Jak již se stalo téměř „tradicí“, tak také tentokrát připravilo ministerstvo financí v čele s ministrem Miroslavem Kalouskem návrh státního rozpočtu postavený na velmi optimistickém scénáři růstu tuzemské ekonomiky. Původní prognóza zvýšení HDP ve stálých cenách o 2,5 % se téměř jistě nevyplní – ve svém prozatím poslední čtvrtletní informační zprávě o stavu české ekonomiky z října roku 2012 udává ministerstvo financí pro celý kalendářní rok 2012 dokonce meziroční pokles HDP o 1 %.⁵⁵

Malým kladem pro výslednou bilanci státního rozpočtu je poměrně pozitivně se vyvíjející míra nezaměstnanosti, která by v průměru za rok 2012 měla podle metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí dosáhnout hodnoty 6,9 %⁵⁶ (státní rozpočet byl přitom postaven na předpokladu průměrné míry nezaměstnanosti ve výši 8 %).

Navzdory tvrdé kritice ze strany opozice (především kvůli nereálnému očekávání růstu národního hospodářství) prošel 14. prosince 2011 státní rozpočet při hlasování v poslanecké sněmovně s celkovým objemem příjmů ve výši 1084,7 miliardy Kč a výdajů 1189,7 miliardy Kč.

⁵⁵ MFČR. *Ministerstvo financí zveřejňuje novou makroekonomickou predikci České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012-10-31 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_73591.html.

⁵⁶ Tamtéž.

4.7.1 Příjmová stránka státního rozpočtu ČR za 1. pololetí roku 2012

Celkový objem příjmů státní pokladny by podle ideálního scénáře ministerstva financí měl v roce 2012 dosáhnout částky 1084,7 miliardy Kč. Meziročně by tak mělo dojít k nárůstu výnosů státního rozpočtu o plných 7,1 % (71,9 miliardy Kč).

Na tomto nárůstu se měly podílet zejména vyšší daňové příjmy – například prostřednictvím DPH plánuje ministerstvo financí získat o 29,7 miliardy Kč, dalších 17 miliard Kč by pak mělo do státní kasy doputovat prostřednictvím pojistného na sociální zabezpečení.

Skutečná výše příjmů státního rozpočtu v 1. polovině roku 2012

Ačkoliv celkové příjmy státního rozpočtu za rok 2012 samozřejmě nejsou ještě známy, lze při stanovení jejich reálné výše alespoň přibližně vycházet alespoň ze statistik za první polovinu tohoto roku, kdy objem příjmů státního rozpočtu dosáhl celkem 504,6 miliardy Kč, tj. míra plnění za první pololetí činila 46,5 %.

Tato hodnota může být trochu zavádějící, jelikož ve druhé polovině roku se tradičně vybere více finančních prostředků. Větší vypovídající váhu proto má porovnání příjmů za první pololetí let 2011 a 2012. Z pohledu „letošního“ státního rozpočtu není toto srovnání příliš lichotivé, vzniklý meziroční více než 3 miliardový schodek dává tušit, že se jen stěží podaří splnit plán v podobě meziročního nárůstu objemu příjmů o více než 7 %.

Daňové příjmy státního rozpočtu České republiky za 1. polovinu roku 2012

Hodnota daňových příjmů by měla dosáhnout 945,54 miliardy Kč. Příjmy z daní a poplatků by se na této částce měly podílet 561,5 miliardami Kč, výtěžek z pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejná zdravotní pojištění by pak měl činit 384 miliard Kč.

Zatímco výnosu z pojistného by se podle údajů za první pololetí mohlo podařit dosáhnout (plnění ve výši 48,3 %), inkaso daní a poplatků téměř jistě způsobí v bilanci státního rozpočtu za rok 2012 pořádnou „díru“.

Příjmy z daní a poplatků státního rozpočtu České republiky za 1. polovinu roku 2012

Na plnění ve výši jen necelých 46 % má zásadní podíl zejména nízké výtěžek z DPH, která se přitom na příjmech státního rozpočtu tradičně podílí téměř z pětiny. Naopak pozitivním signálem je dobrý vývoj inkasa z DPPO (viz příloha H).

Za první pololetí roku 2012 dosáhl výnos státního rozpočtu z DPFO 41,4 miliardy Kč, tj. 45 % rozpočtované částky na celý rok. Negativních vlivů působících na inkaso DPFO by se našla celá řada – k lineárnímu 15% platného od roku 2008 se v průběhu roku 2012 nově zařadilo například vyšší daňové zvýhodnění na vyživované dítě (o 150 Kč měsíčně) nebo zvýšení maximálního ročního daňového bonusu (z 52 200 Kč na 60 300 Kč). Zajímavá situace nastala u DPFO u osob podávajících přiznání, kde bylo za první polovinu roku 2012 dosaženo záporného výnosu ve výši 1,5 miliardy Kč (viz kapitola 5.2.2). Oproti tomu u DPFO uplatňované srážkou byl zaznamenán pozitivní trend, získaných 4,7 miliardy Kč představuje meziroční nárůst o plných 31 %. Na ten má podstatný vliv zejména zrušení osvobození příjmů z úroků na stavebním spoření od daně.

Celostátní výnos z DPPO dosáhl za první pololetí 66,5 miliardy Kč, ze které zamířilo do státního rozpočtu 48,9 miliardy Kč. Úspěšnost inkasa daně za první polovinu roku 2012 byla ovlivněna posunutím prodloužené lhůty pro podání daňového přiznání z 30. června až na 1. července. Právě v poslední den této lhůty, který již statisticky spadá do druhého pololetí, bylo totiž podle údajů ministerstva financí dosaženo výnosu 8,3 miliardy Kč.

S cílem vybrat do státní pokladny více prostředků a přenést daňovou zátěž z oblasti přímých do nepřímých daní se vláda v průběhu roku 2011 rozhodla s účinností od začátku roku 2012 zvednout sníženou sazbu DPH o čtyři procentní body (z 10 na 14 %). Zároveň bylo rozhodnuto, že podíl státního rozpočtu na celkovém výtěžku z DPH se od roku 2012 zvedne o 2,1 procentní body na 71,78 %. Zejména tato dvě opatření měla přinést do státní kasy meziročně o cirká 30 miliard Kč více (růst o 15,5 %). Realita se ovšem zdá být poněkud jiná, za první pololetí roku 2012 totiž stát získal pouze 92,1 miliardy Kč, tj. dokonce o 2,5 miliardy Kč méně než rok předtím.

Největším „nepřítelem“ vyššího inkasa DPH se ukazuje ochota domácností a vládních institucí utrácet za nákup zboží a služeb. Zatímco rozpočtovaná částka byla postavena na premise meziročního zvýšení spotřeby o plných 4 %, ve skutečnosti se spotřeba za první pololetí roku 2012 zvýšila přibližně jen o dvě desetiny procenta.

Příliš optimistický stav nenastal za prvních šest měsíců roku 2012 ani u výběru zvláštních daní (tj. spotřebních a energetických daní a daně z elektrické energie ze slunečního záření). Situace u jednotlivých komodit podléhajících zdanění byla téměř totožná, meziročně totiž došlo k nárůstu inkasa pouze u spotřební daně z piva a odvodu z fotovoltaiky

4.7.2 Výdajová stránka státního rozpočtu ČR za 1. pololetí roku 2012

Celkové výdaje státního rozpočtu byly stanoveny v přibližné výši 1190 miliard Kč, tj. s meziročním zvýšením o 34,2 miliardy Kč.

Objem uskutečněných výdajů za první pololetí roku 2012 dosáhl výše 576,4 miliardy Kč (48,5 % schváleného plánu). Kvůli hrozbě překročení schváleného deficitu 105 miliard Kč rozhodla 21. března vláda o povinném vázání výdajů ve velikosti 23,6 miliardy Kč

4.7.3 Saldo státního rozpočtu České republiky za 1. pololetí roku 2012

Celkový schodek za první polovinu roku 2012 dosáhl výše 71,7 miliardy Kč, tj. více než 68 % celoročního naplánovaného deficitu státního rozpočtu. Je tedy velmi pravděpodobné, že obdobně jako v roce předešlém bude výsledný schodek oproti plánu vyšší.

Tab. 11: Bilance rozpočtu České republiky za 1. pololetí roku 2012 (miliardy Kč)

Bilance	Celoroční plán	Stav za 1. pololetí	Plnění (%)
Celkové příjmy	1084,70	504,64	46,52
Celkové výdaje	1189,70	576,36	48,45
Saldo státního rozpočtu	-105,00	-71,72	68,30

Zdroj: MFČR. *Vládní návrh Zprávy o plnění státního rozpočtu za 1. pololetí 2012: Výsledky hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/PPSR_2012Q2_II_navrh_pdf.pdf, vlastní zpracování.

5. Vliv vybraných daňových změn na hospodaření podniků

Česká vláda se zejména v období celosvětové hospodářské krize potýkala (a v současnosti stále potýká) s problémy při plnění střednědobých cílů v oblasti své fiskální politiky. Svoji pozornost věnuje nejenom škrtnům na výdajové stránce státního rozpočtu (mezi lety 2008 a 2011 přesto státní výdaje vzrostly přibližně o 72 miliard Kč – tj. 6,6 %), ale také hledání dodatečných finančních zdrojů na straně druhé (zejména vlivem poklesu výkonu tuzemské ekonomiky a s tím spojeným nižším inkasem rozpočtově nejdůležitějších daní se ovšem celkové státní příjmy za stejné období o plných 51 miliard Kč neboli 4,6 % snížily).

Vláda pod vedením premiéra Petra Nečase se v posledních krocích zaměřuje zejména na získání většího objemu příjmů prostřednictvím nepřímých daní (především DPH). Také oblast příjmových důchodových daní, které citelně ovlivňují podnikovou sféru, ovšem doznala za posledních pět let řady změn.

V České republice můžou na základě obchodního zákoníku (konkrétně §2) podnikat osoby zapsané v obchodním rejstříku, osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění, osoby podnikající na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů a osoby provozující zemědělskou výrobu zapsané v evidenci podle zvláštních předpisů.

Obecně lze podniky rozdělit do několika kategorií: na státní a municipální podniky (ziskové i neziskové), na podniky jednotlivce (živnosti), na obchodní společnosti (osobní i kapitálové), družstva a další podniky zřízené podle zvláštních právních předpisů.

V průběhu své činnosti jsou jednotlivé podniky ovlivňovány řadou státních zásahů a opatření, z nichž většina má alespoň nepatrný dopad na jejich hospodaření. Pro další analýzu vlivu legislativních změn z posledních let na hospodaření většiny podniků působících v České republice byla pro potřeby této diplomové práce vybrána oblast DPPO (přímo ovlivňující podnikání právnických osob) a část DPFO týkající se podnikání a samostatně výdělečné činnosti mající vliv na podniky v rukou jednotlivců.

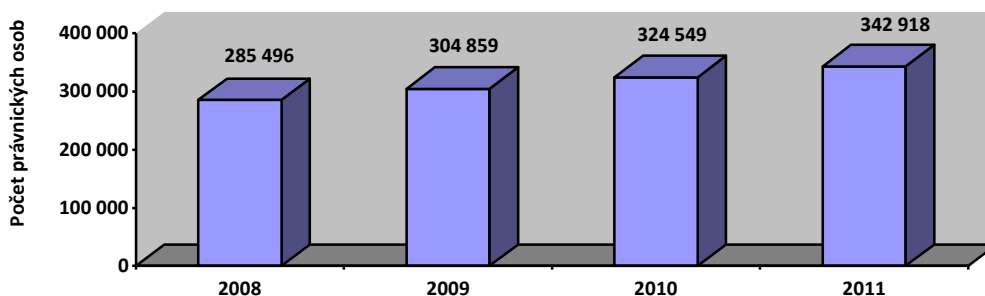
5.1 Podnikání právnických osob

Jednou z nejdůležitějších položek příjmové stránky rozpočtu České republiky je již tradičně přímá korporátní daň neboli DPPO. Její podíl na celkových příjmech státního rozpočtu dosáhl v roce 2011 hodnoty 8,1 %.

Počet právnických osob

K 31. prosinci roku 2011 evidoval živnostenský rejstřík celkem 3 146 013 platných živnostenských oprávnění pro 2 293 241 osob (podnikatelů), ze kterých právnické osoby tvořily necelých 15 %.

I když by se dalo očekávat, že v době ekonomické krize se počet právnických osob sníží, podle statistik živnostenských úřadů je tomu naopak - v roce 2008 úřady evidovaly 285 496 právnických osob, o tři roky později již jejich počet atakoval hranici 343 tisíc.

Obr. 3: Počet podnikatelů (právnických osob) v letech 2008 až 2011

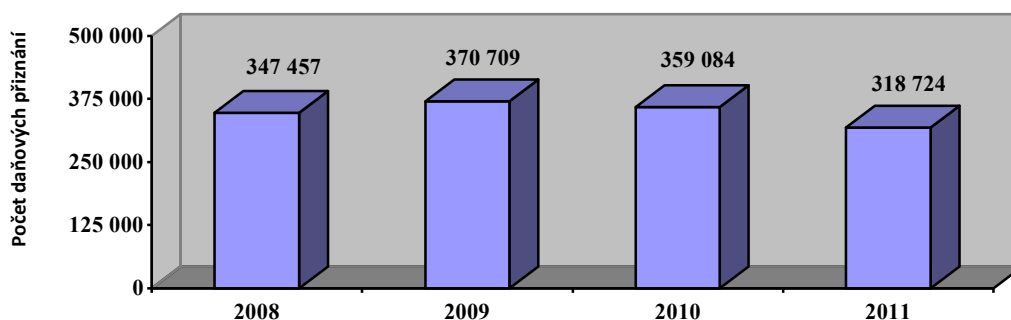
Zdroj: *Statistické údaje*. In: *Registr živnostenského podnikání* [online]. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2012 [vid. 2012-11-22]. Dostupné z: <http://www.rzp.cz/statistiky.html>, vlastní zpracování.

Tato statistika je ovšem výrazně zkreslena o neaktivní podnikatelské subjekty, Česká správa sociální zabezpečení evidovala k 31. říjnu roku 2012 celkem 268 359 komunikujících zaměstnavatelů (právnických osob).⁵⁷

⁵⁷ ČSSZ. *Statistiky: Statistika počtu klientů* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/634BCE72-008A-4E67-9855-6FE4FB18B152/0/k30_09_2012_Poplatnici.pdf.

Z pohledu státního rozpočtu je klíčový počet subjektů, které v daném roce odevzdají daňové přiznání. Zatímco podniky ve vlastnictví právnických osob podaly v roce 2008 přibližně 347 tisíc daňových přiznání, o rok později již jejich počet překročil hranici 370 tisíc.

Poté se ovšem dlouhodobý trend platný již od roku 1993 otočil, v roce 2010 totiž poprvé v historii České republiky meziročně poklesl počet daňových přiznání podaných právnickými osobami o více než 11 tisíc. Ještě větší propad (o téměř 32 tisíc) byl zaznamenán o rok později, kdy daňové přiznání odevzdalo celkem 318 724 právnických osob (viz obrázek 4).

Obr. 4: Počet podaných daňových přiznání právnickými osobami v letech 2008 až 2011

Zdroj: ČDS. *Údaje z daňových přiznání: Vybrané údaje z daňových přiznání z daně příjmů právnických osob* [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13887.html?year=0%C2%93>, vlastní zpracování.

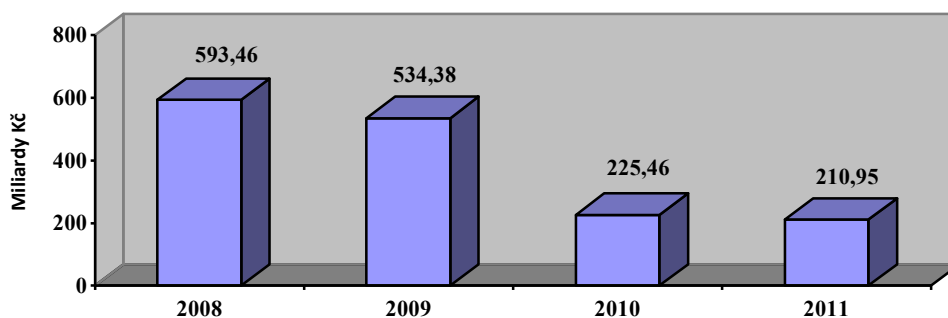
O nepříliš dobré kondici podniků působících v České republice svědčí také velký počet bankrotujících firem v rukou právnických osob. Zatímco v roce 2008 vyhlásilo podle analýzy Czech Credit Bureau (CCB) bankrot 855 právnických osob, o rok později jejich počet již dosáhl 1276. V následujících dvou letech byla zaznamenána stagnace a mírný pokles množství zbankrotovaných podniků.⁵⁸

⁵⁸ CCB. *Novinky: V roce 2011 v ČR zbankrotovalo 2 413 firem* [online]. Praha: Czech Credit Bureau, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z <http://www.creditbureau.cz/Novinky/Novinky/Pages/V-roce-2011-v-%C4%8CR-zbankrotovalo-2-413-firem.aspx>.

Ekonomická situace právnických osob

Dalším indikátorem stavu ekonomického prostředí jsou výsledky hospodaření jednotlivých firem. Podle statistiky Komory certifikovaných účetních ale až dvě třetiny českých podniků, ačkoliv jim zákon č. 563/1991 Sb. pod pokutovou ve výši až 3 % jejich aktiv ukládá, nezveřejňují v obchodním rejstříku svoji výroční zprávu a výsledky hospodaření.⁵⁹

Za relevantní je proto nutné brát oficiální statistiky tak, jak je zveřejňuje Česká daňová správa (viz obrázek 5). Podle jejich údajů vykázaly v roce 2007 všechny právnické osoby prostřednictvím svých daňových přiznání kladný výsledek hospodaření v celkovém úhrnu 657 miliard Kč, o rok později již rozdíl jejich výnosů a nákladů činil 593 miliard Kč a v roce 2010 pak „pouhých“ 225 miliard Kč. Pokles, i když ne již tak razantním tempem, pokračoval také v roce 2011.

Obr. 5: Celkový výsledek hospodaření všech právnických osob mezi lety 2008 a 2011

Zdroj: ČDS. Údaje z daňových přiznání: Vybrané údaje z daňových přiznání z daně příjmů právnických osob [online]. Praha: Česká daňová správa. 2011 [vid. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13887.html?year=0%C2%93>, vlastní zpracování.

Pro potřeby státního rozpočtu dělí ministerstvo financí inkaso DPPO na dvě základní složky, na daň ze zisku odváděnou samotnými daňovými poplatníky prostřednictvím přiznání a na daň sraženou podle zvláštní sazby přímo u zdroje příjmu.

⁵⁹ HORÁK, V. Téměř dvě třetiny firem trvale nezveřejňují své účetní závěrky. In: *CFOWORLD.cz* [online]. 2012-07-11 [vid. 2012-10-23]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financni-sluzby/temer-dve-tretiny-firem-trvale-nezverejnuji-sve-ucetni-zaverky-1777>.

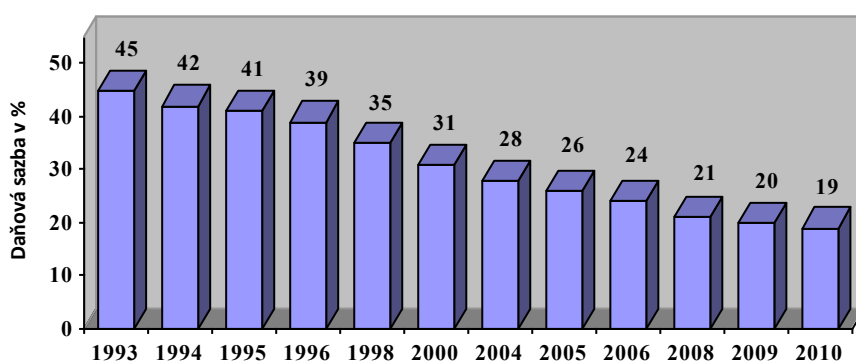
5.1.1 Daň z příjmů právnických osob z přiznání

Klíčovou položkou DPPO je její platba prováděná samotnými daňovými poplatníky prostřednictvím běžných záloh a ročního vyrovnání na základě předloženého daňového přiznání.

Základem DPPO z přiznání je rozdíl mezi příjmy (s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, příjmů osvobozených od daní a příjmy se zvláštní daňovou sazbou) a výdaji, při dodržení věcné a časové souvislosti mezi nimi. Takto získaný základ daně je poté snížen o odpočitatelné položky (například výdaje na vědu a výzkum, dary či ztrátu minulých období) a zaokrouhlen na celé tisícovky dolů. Upravený základ daně je následně vynásoben platnou daňovou sazbou, získaná hodnota je ještě snížena o slevy na dani (například na zaměstnance se změněnou pracovní schopností), čímž je vypočtena daňová povinnost daného podnikatelského subjektu za dané období.

Vývoj daňové sazby daně z příjmů právnických osob

Ačkoliv na velikost celkového inkasa DPPO z přiznání má vliv celá řada skutečností (například podoba daňově uznatelných a neuznatelných nákladů či velikost možných odpočtů nebo absolutních slev), je výše daňové sazby jedním z indikátorů zatížení podniků prostřednictvím této daně.

Obr. 6: Změny sazby DPPO z přiznání v letech 1993 až 2012

Zdroj: PAVLÁSEK, V., H. KUNEŠOVÁ a P. HEJDUKOVÁ. Veřejné finance a daně. 2. vyd. Plzeň: NAVA, 2009, s. 85. ISBN 978-80-7211-329-3, vlastní zpracování.

Obecně lze uvést, že výše daňové sazby u DPPO má v tuzemsku trvale sestupnou tendenci. Zatímco při zavedení této daně dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, byla sazba daně s účinností od roku 1993 nastavena ve výši 45 %, v roce 2012 sazba činí jen 19 %. Historický vývoj daňových sazeb DPPO z příznání zachycen na obrázku 6.

Rozhodně se ovšem nedá říci, že by jednotlivé tuzemské vlády snižovaly sazbu DPPO zcela dobrovolně. Zajímavé je srovnání výše sazeb u evropských států, které se staly členy EU 1. května roku 2004. Z přehledu (viz příloha J) je patrné, že sazba daně byla v této době v České republice ze všech deseti zemí nejvyšší, což ve vysoce konkurenčním evropském prostoru byl s ohledem na možnost přitáhnout na naše území zahraniční podnikatelské subjekty výrazný handicap.

Díky poklesu sazby DPPO z příznání mezi lety 2004 a 2012 o více než 30 % (devět procentních bodů) se Česká republika v současnosti řadí mezi členské země EU s nejnižšími korporátními daněmi (viz příloha J). Nižší sazbu DPPO má v současnosti z evropské sedmadvacítky pouze Belgie a Kypr (po 10 %), Irsko (12,5 %), Lotyšsko a Litva (shodně 15 %). Stejnou 19% sazbu pak mají dva okolní státy – Polsko a Slovensko. Průměrná sazba přímé korporátní daně na území EU dosahuje v roce 2012 výše 23,5 %.⁶⁰

Česká republika se spolu s Řeckem vyznačuje jedním ne zrovna lichotivým prvenstvím. Za sledované období mezi lety 2003 až 2012 totiž změnila sazbu DPPO hned sedmkrát. Na opačném pólu stojí Belgie, Malta a Irsko, jež si udržují stále stejnou daňovou sazbu.

Klíčové legislativní změny daně příjmů z právnických osob z příznání

Ačkoliv by se podle vývoje daňové sazby mohlo zdát, že celkové zatížení podnikatelů se v posledních letech vcelku dramaticky snižuje, situace je o trochu složitější a z pohledu podniků méně příznivá.

⁶⁰ EU. *Taxation Trends in the European Union*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-11-22]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF.

Podstatnou úpravu DPPO přinesl zákon č. 261/2007 Sb., kterým vláda Mirka Topolánka rozhodla s platností od roku 2008 nejenom o snížení daňové sazby, ale také o úpravách (zejména rozšíření) daňového základu – například zpřísněním pravidel pro úrokové financování, prodloužením doby odepisování či zrušením výhod finančního leasingu. Pavel Stehno, analytik společnosti AKONT tyto změny okomentoval následovně:⁶¹ „*Cílem vládní reformy bylo změnit daňový systém, ale zachovat daňový výnos.*“

V únoru roku 2009 se vláda pod taktovkou Mirka Topolánka rozhodla usnesením č. 204 zrealizovat jedno z protikrizových opatření na podporu tuzemské ekonomiky - zrušila povinnost pro tento rok hradit zálohy na dani z příjmů u fyzických a právnických osob, jež měly k 1. prosinci roku 2008 maximálně pět zaměstnanců. Toto nařízení sice nepřineslo pokles daňové zátěže, mělo však pozitivní vliv na likviditu podniků.

Mírné změny do výpočtu DPPO z příznání přinesl také zákon č. 216/2009 Sb., který umožnil kratší dobu odepisování majetku spadajícího do první a druhé odpisové skupiny pořízeného koupí nebo leasingem v období od 1. ledna 2009 do 30. června 2010. Upřesnění se dočkala také podoba znění o daňově uznatelných nákladech na vzdělávání zaměstnanců nebo oblast tvorby opravných položek.

Každoroční úprava znění zákona č. 586/1992 Sb. byla provedena také v listopadu roku 2010, a to novelou č. 346/2010 Sb. Ta například zrušila osvobození příjmů z ekologických zdrojů energie, zavedla pro některá ekologická zařízení speciální způsob odepisování či umožnila podnikům používat tzv. komponentní odepisování.⁶²

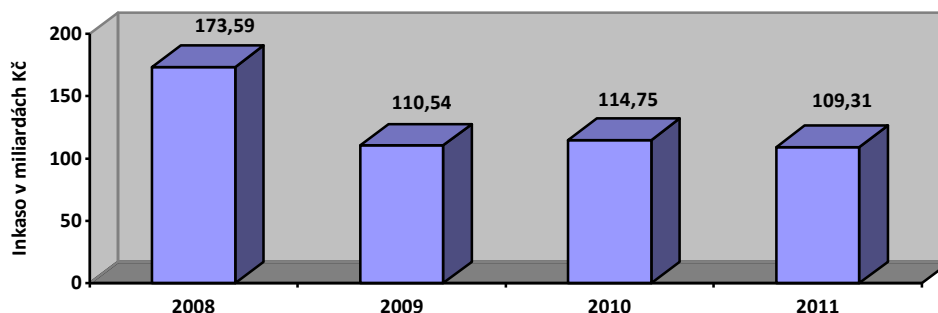
V průběhu roku 2011 s účinností od následujícího roku bylo v oblasti daně z příjmů právnických osob provedeno jen minimum změn.

⁶¹ BOHUTÍNSKÁ, J. *Nová daň z příjmů právnických osob přinese nejisté úspory*. In: *Podnikatel.cz: Průvodce vaším podnikáním* [online]. 2007-11-19 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/dan-z-prijmu-pravnickych-osob-po-reforme/>.

⁶² SOBOTKOVÁ, V. *Změny v daňových odpisech v zákoně o daních z příjmů od 1.1.2011*. In: *Daněři online: Portál daňových poradců a profesionálů* [online]. 2010-04-01 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d33452v42896-zmeny-v-danovych-odpisech-v-zakone-o-danich-z-prijmu-od-1/?search_query=346%2F2010+Sb.&search_results_page.

Inkaso daně z příjmů právnických osob z přiznání

Prostřednictvím DPPO z přiznání se za poslední skončený kalendářní rok (2011) podařilo celkem vybrat 109,3 miliardy Kč, neboli obdobnou sumu jako v předešlých dvou letech (viz obrázek 7). Historicky nejvíce finančních prostředků se prostřednictvím DPPO z přiznání podařilo vybrat v roce 2008, kdy celostátní inkaso dosáhlo 173,6 miliardy Kč.

Obr. 7: Vývoj celostátního inkasa DPPO z přiznání v letech 2008 až 2011

Zdroj: ČDS. Údaje z výběru daní: Daň z příjmů právnických osob [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0>, vlastní zpracování.

V současnosti bohužel nepatří mezi veřejně přístupnou informaci výše daňové povinnosti každého podnikatelského subjektu, Ministerstvo financí a Česká daňová správa uveřejňují jen přehled největších plátců DPPO z přiznání. Na prvním místě se v roce 2011 (obdobně jako v předešlých letech) umístila společnost ČEZ, na druhé příčce skončila Česká spořitelna, na třetí pak Škoda AUTO. V první desítku se dále nachází Telefonica Czech Republic, T-Mobile, ČSOB, Komerční banka, OKD, ČEZ Distribuce a NET4GAS.⁶³

Obecně lze říci, že dvacet největších právnických osob se podílí na celkovém objemu inkasa DPPO přibližně z 30 %.⁶⁴

⁶³ ČDS. *Oceňování poplatníků: Vybrané právnické osoby* [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/placeni_dani_15790.html?year=0%C2%93.

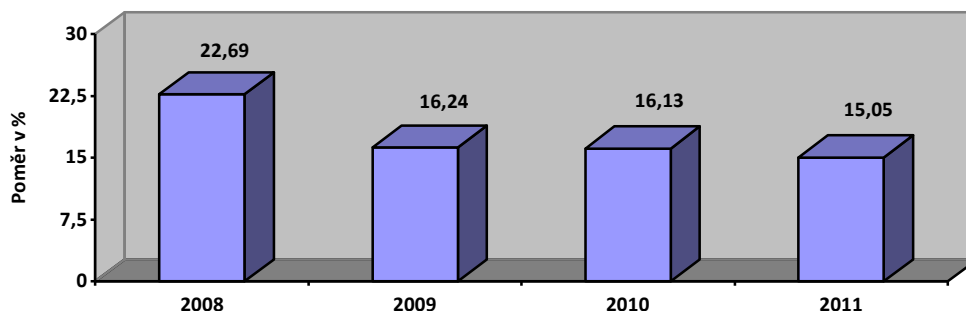
⁶⁴ KOZÁKOVÁ, P. *Kalousek ocenil dvacet největších plátců daní*. In: *Lidovky.cz* [online]. 2011-05-13 [vid. 2012-10-23]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/kalousek-ocenil-dvacet-nejvetsich-platcu-dani-foy-firmy-trhy.asp?c=A110513_153242_firmy-trhy_apa.

Podíl inkasa daně z příjmů právnických osob z přiznání

Zajímavé je srovnání výše, jakou se přímá korporátní daň z přiznání podílí na celkovém objemu daňových příjmů veřejných rozpočtů České republiky, potažmo na výši jejího HDP.

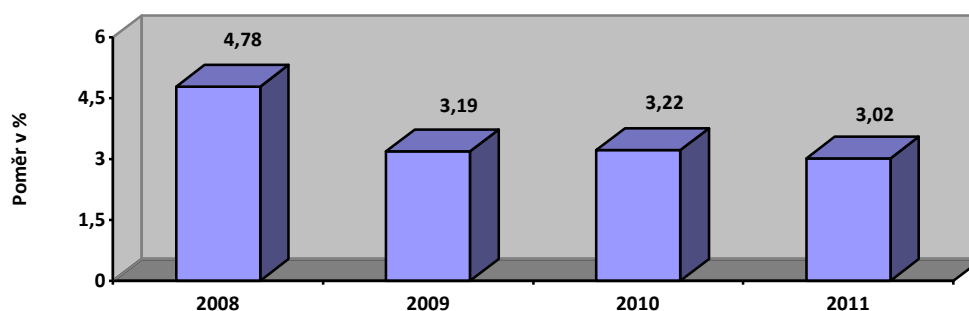
Pro výpočet je nutné znát hodnotu celostátních příjmů z daní mezi roky 2008 až 2011. Podle oficiálních údajů ministerstva financí dosáhla výše celkových daňových příjmů v uvedeném období přibližně 765 miliard Kč (v roce 2008), 681 miliard Kč (v roce 2009), 711 miliard Kč (v roce 2010) a 726 miliard Kč (v roce 2011).

Výrazný propad podílu inkasa DPPO z přiznání na celkových daňových příjmech je nejlépe viditelný v procentuálním vyjádření (viz obrázek 8). Zatímco v roce 2008 se DPPO z přiznání podílela na celostátních daňových příjmech téměř z 23 %, v roce 2011 již její váha dosáhla jen přibližně 15 %.

Obr. 8: Podíl příjmů DPPO z přiznání na daňových příjmech v letech 2008 až 2011
Zdroj: údaje Ministerstva financí ČR, vlastní výpočty.

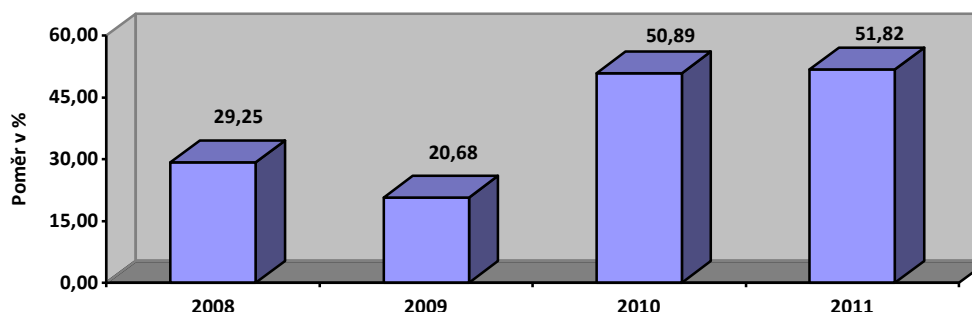
Mezi časté ukazatele daňového zatížení podniků (z řad právnických osob) bývá často uváděn poměr celostátního inkasa DPPO z přiznání a reálného HDP dané země, které v případě České republiky dosáhlo v roce 2008 hodnoty 3 535 miliard Kč, o rok později 3 465 miliard Kč, v roce 2010 přibližně 3 560 miliard Kč a za rok 2011 pak objemu 3 619 miliard Kč. Zejména z důvodu nižšího inkasa DPPO z přiznání se tak podíl přímé korporátní daně na HDP podstatně snižuje, mezi roky 2008 a 2011 o plných 37 procent (viz obrázek 9).

Obr. 9: Podíl příjmů z DPPO z příznání na reálném HDP v letech 2008 až 2011
Zdroj: údaje Ministerstva financí ČR, vlastní výpočty.

Dalším z dobře vypovídajících ukazatelů o daňovém zatížení podniků (právnických osob) je procentuální podíl daňové povinnosti a výsledku hospodaření, který je za období let 2008 až 2011 zachycen na obrázku 10.

Zatímco v roce 2008 tento podíl dosáhl jen necelých 30 % a v roce následujícím dokonce atakoval 20% hranici, od roku 2010 již podíl odvedené daně k výši hospodářského výsledku přesáhl 50 %.

Obr. 10: Podíl inkasa DPPO z příznání a výsledku hospodaření v letech 2008 až 2011
Zdroj: údaje Ministerstva financí ČR a České daňové správy, vlastní výpočty.

Na tomto výrazném nárůstu má největší vliv zejména již zmíněný výrazný propad celkového výsledku hospodaření všech právnických osob (viz obrázek 5 na straně 72) mezi lety 2009 a 2010 o plných 58 %.

Pro výpočet daňové povinnosti jsou kromě výsledku hospodaření ovšem důležité i další faktory - hodnota daňově neuznatelných nákladů, výše slev na dani či například odečet

poskytnutých darů (hodnota klíčových ukazatelů za roky 2008 a 2011 z údajů poskytnutých Českou daňovou správou je obsahem přílohy č. 11).

Právě celková velikost daňově neuznatelných nákladů se meziročně mezi lety 2009 a 2010 podle podaných daňových přiznání zvýšila o více než 116 miliard Kč⁶⁵, což mělo na výpočet daňové povinnosti (potažmo na nárůstu podílu inkasa z DPPO z přiznání na výsledcích hospodaření) nezanedbatelný vliv.

5.1.2 Srážková daň z příjmů právnických osob

Z důvodu snazšího a efektivnějšího výběru ze strany finančních úřadů je daň z některých příjmů prováděna přímo u zdroje. Zpravidla se tzv. srážkovou daň (většinou) ve výši 15 % vztahuje k jednorázovému příjmu.

Ačkoliv se srážková daň nejčastěji váže k oblasti příjmů fyzických osob, lze najít také příjmy právnických osob podléhající tomuto způsobu zdanění. Největší výnos tradičně plyne z daně sražené z dividend a podílů na zisku nepodléhajících osvobození od daně, jejichž příjemci jsou zejména subjekty kolektivního investování, penzijní fondy či stát z titulu své majetkové účasti na obchodních společnostech.

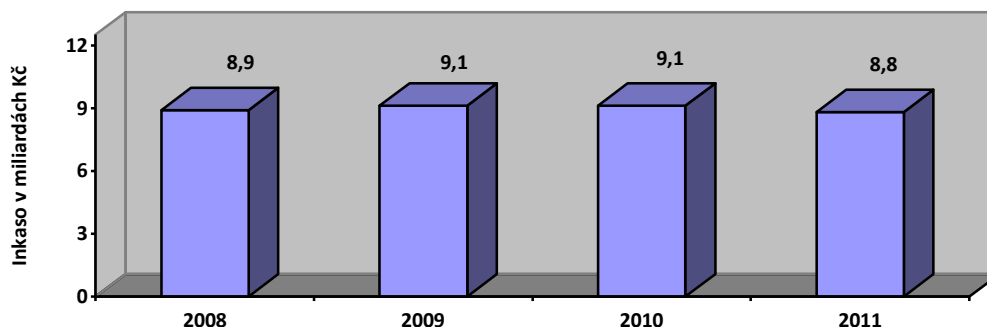
Klíčové legislativní změny srážkové daně příjmů z právnických osob

Jednou z mála důležitých právních úprav týkajících se srážkové daně z příjmů právnických osob bylo zvýšení sazby srážkové daně z nájemného u finančního pronájmu s následnou koupí hrazeného do zahraničí z 1 na 5 % s účinností od 1. ledna 2008. Ve prospěch poklesu daňové zátěže naopak hovoří například daňové osvobození příjmů z licenčních poplatků platné od 1. ledna 2010.

⁶⁵ ČDS. *Údaje z daňových přiznání: Vybrané údaje z daňových přiznání z daně příjmů právnických osob* [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13887.html?year=0%C2%903>.

Inkaso srážkové daně z příjmů právnických osob

Výše inkasa se mezi lety 2008 a 2011 pohybovala v úzkém rozmezí 8,8 až 9,1 miliardy Kč, z pohledu příjmů veřejných rozpočtů tak představovala stabilní položku (viz obrázek 11).

Obr. 11: Vývoj celostátního inkasa srážkové DPPO v letech 2008 až 2011

Zdroj: MFČR. *Státní závěrečné účty za roky 2008 až 2011*. Praha: Ministerstvo financí ČR, vlastní zpracování.

Podíl inkasa srážkové daně z příjmů právnických osob

Jelikož byla ve sledovaném období zaznamenána jen malá fluktuace výnosů z této daně, nemá příliš smysl porovnávat podíl příjmů srážkové daně u právnických osob s výší celkových daňových příjmů, respektive s vývojem HDP České republiky. Obecně se dá říci, že podíl srážkové daně na daňových příjmech se pohyboval blízko hranice 1 %, u HDP pak okolo hodnoty 0,2 %

5.2 Podnikání fyzických osob

Český právní řád (konkrétně živnostenský zákon) kromě právnických osob umožňuje podnikat také osobám fyzickým – při splnění náležitostí z něj vyplývajících. A nutno dodat, že občané (fyzické osoby) tuto možnost také hojně využívají, podle některých údajů dokonce nejvíce z EU.

Fyzické osoby provozující svoji činnost na základě získaného živnostenského oprávnění jsou evidovány coby osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ) a vztahuje se

na ně povinnost platit daň z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti. Právě jejich poměrně nízké daňové zatížení v porovnání se zdaněním „klasických“ zaměstnanců prostřednictvím daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a z funkčních požitků je v současnosti často terčem kritiky.

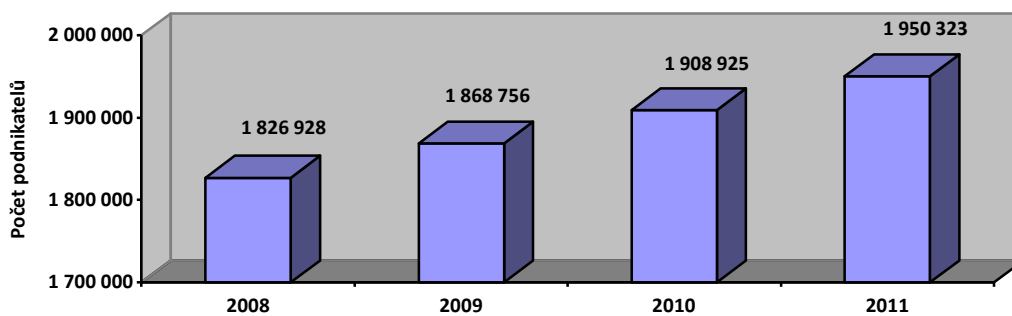
U OSVČ je hned v úvodu nutné zmínit stále se rozmáhající tzv. švarc systém neboli vykonávání práce pro firmy (zpravidla jen pro jednu) na základě živnostenského oprávnění. K švarc systému se zpravidla váží následující atributy: práce na živnostenský list, dlouhodobý vztah, osoba vystupuje jménem dané firmy, vztah nadřazenosti a podřazenosti a pravidelný plat. V případě švarc systému tedy nelze hovořit o oficiálním obchodně právním vztahu dvou podnikatelů, ale spíše o skrytém pracovním vztahu zaměstnance a zaměstnavatele. Švarc systém je v současnosti postaven mimo zákon, ačkoliv mnozí by rádi prosadili jeho legalizaci. Při prokázání švarc systému hrozí zaměstnavateli pokuta v rozmezí 250 tisíc až 10 miliónů Kč, samotné OSVČ pak pokuta ve výši až 100 tisíc Kč.

Ne všechny OSVČ ovšem potřebují ke svému působení živnostenské oprávnění. Mezi typické příklady činností, které se nepovažují za živnosti a není k nim tedy zapotřebí vlastnit živnostenské oprávnění (jejich činnost upravují zvláštní právní předpisy) patří například nezávislá povolání (spisovatelé, herci, hudebníci), činnosti podléhající určité státní zkoušce (daňoví poradci, auditoři, makléři, soudní exekutoři) nebo například rolníci. Všechny tyto činnosti jsou podrobně uvedeny v živnostenském zákoně (v §3).

Počet fyzických osob - OSVČ

K poslednímu dni roku 2011 evidovaly jednotlivé živnostenské úřady celkem 1 950 323 fyzických osob (podnikatelů) vlastníci minimálně jedno živnostenské oprávnění, celkem pak tyto osoby vlastnily 2 256 890 živnostenských oprávnění (přibližně 81 % jejich počtu).

Fyzické osoby se na celkovém počtu podnikatelů v České republice podílejí přibližně z 85 % a jejich počet má v historii České republiky (vyjma roku 1998) neustále vzestupnou tendenci (viz obrázek 12).

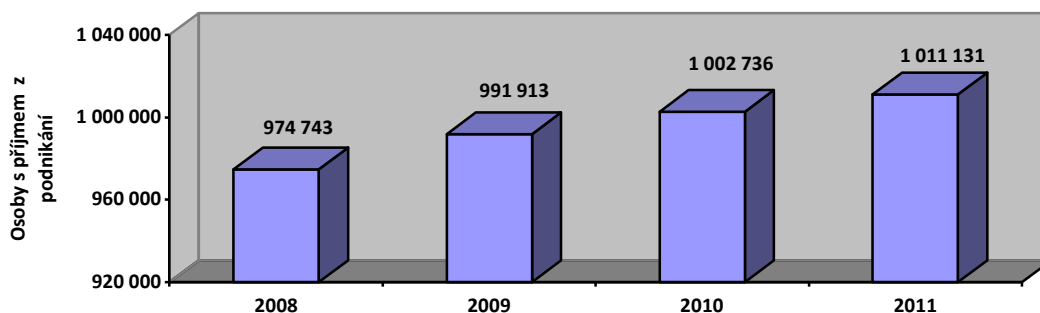
Obr. 12: Počet podnikatelů (fyzických osob) v letech 2008 až 2011

Zdroj: Statistické údaje. In: Registr živnostenského podnikání.cz [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2012 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.rzp.cz/statistiky.html>, vlastní zpracování.

Počet fyzických osob vlastníci živnostenské oprávnění samozřejmě nelze brát jako relevantní údaj o skutečném počtu fyzických osob věnujících se podnikání. Téměř polovina majitelů živnostenské oprávnění totiž danou činnost nevykonává a za podnikatele jsou považováni pouze na základě zápisů v registrech.

O počtu aktivních podnikatelských subjektů lépe vypovídá statistika České daňové správy vycházející z informací z podaných daňových přiznání od fyzických osob a evidence České správy sociálního zabezpečení o počtu OSVČ skutečně vykonávajících činnost.

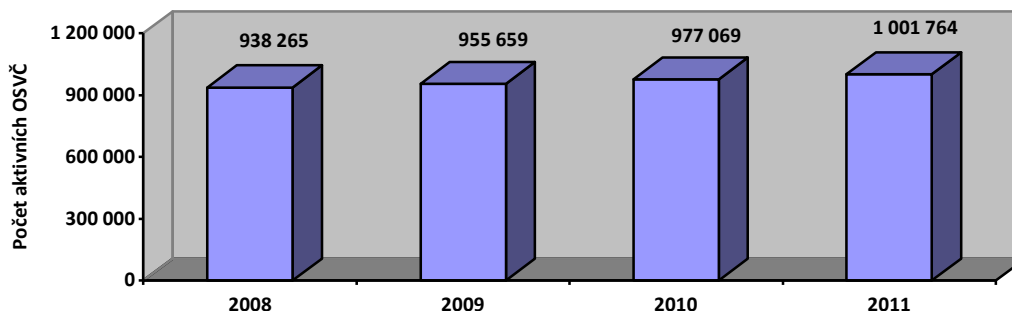
K 31. prosinci roku 2011 Česká daňová správa evidovala celkem 1 011 131 fyzických osob, které v daném roce prostřednictvím svého daňového přiznání vykázaly alespoň nějaký příjem z podnikání nebo samostatně výdělečné činnosti. Ze zveřejněných údajů lze taktéž vypočítat stále se zvyšující se počet takových osob (viz obrázek 13).

Obr. 13: Fyzické osoby s příjmem z podnikání v letech 2008 až 2011

Zdroj: ČDS. Údaje z výběru daní: Daň z příjmů fyzických osob [online]. Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0>, vlastní zpracování.

Za téměř shodný lze brát údaj České správy sociálního zabezpečení, která k poslednímu dni roku 2011 evidovala celkem 1 001 764 OSVČ vykonávajících činnost (viz obrázek 14). Také podle této statistiky se počet aktivních OSVČ ve sledovaném období neustále zvyšuje.

Obr. 14: Vývoj počtu OSVČ vykonávajících činnost

Zdroj: ČSSZ. *Statistika počtu klientů: Statistika počtu klientů za rok 2012* [online]. Česká správa sociálního zabezpečení, 2012 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/634BCE72-008A-4E67-9855-6FE4FB18B152/0/k30_09_2012_Poplatnici.pdf, vlastní zpracování.

Ačkoliv by se dalo předpokládat, že se v době ekonomické krize bude počet OSVČ spíše snižovat, realita je jiná. Nahrávají tomu zejména dva důvody – stále více firem se i přes hrozbu pokut snaží alespoň část svých kmenových zaměstnanců nahradit osobami pracujícími pro ně na živnostenské oprávnění a vysoká atraktivita výdajových paušálů (viz kapitola 5.2.1), která část dřívějších zaměstnanců na klasické pracovní poměry nalákala k vlastní podnikatelské aktivitě.

Miroslav Kubec, prezident Asociace kuchařů a cukrářů ČR, důvody rostoucího počtu OSVČ okomentoval slovy: „*Předpokládám, že počet se zvýšil především z toho důvodu, že lidé již nechtějí být závislí na svém zaměstnavateli a raději se chtějí spolehnout sami na sebe.*“⁶⁶

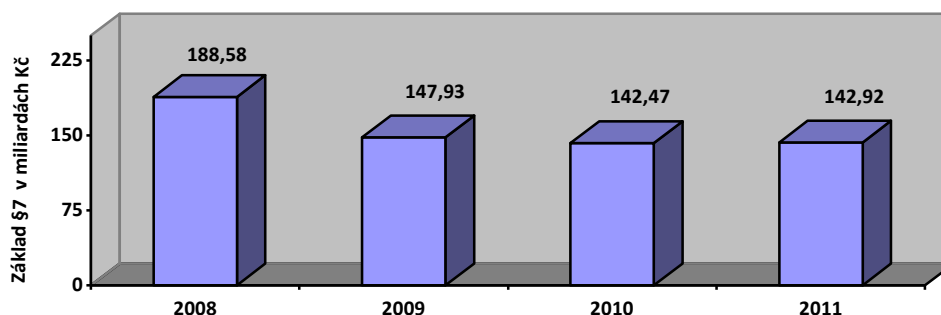
⁶⁶ KUČEROVÁ, D. *Počty OSVČ se zvyšují. O jaké živnosti je zájem?* In: *Podnikatel.cz: průvodce podnikáním* [online]. 2010-01-26 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/potvrzeno-v-roce-2009-se-zvysil-pocet-take-osvc/>

Obdobně jako některé právnické osoby, tak také někteří podnikatelé z řad fyzických osob byly přinuceni v poslední době vyhlásit bankrot. Podle statistiky Czech Credit Bureau (CCB) tak v roce 2011 učinilo celkem 1181 fyzických osob (podnikatelů).⁶⁷

Ekonomická situace fyzických osob (OSVČ)

O ekonomické situaci podnikatelů z řad OSVČ pravděpodobně nejlépe opět vypovídají údaje z podaných daňových přiznání tak, jak je v souhrnném objemu zveřejnila Česká daňová správa.

Zatímco dílčí základ daně z podnikání a samostatně výdělečné činnosti dosáhl v roce 2008 hodnoty 188,6 miliard Kč, o rok později již jeho výše činila jen 148 miliard Kč. V posledních dvou evidovaných letech (2010 a 2011) se pak dílčí základ daně z příjmů fyzických osob podle §7 ustálil v přibližné velikosti 143 miliard Kč (viz obrázek 15).

Obr. 15: Dílčí daňové základy z DPFO podle §7 v letech 2008 až 2011

Zdroj: ČDS. Údaje z výběru daní: Daň z příjmů fyzických osob [online]. Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0>, vlastní zpracování.

Výsledná výše čistého zisku podnikatelů z řad fyzických osob je determinována především daní z příjmů fyzických osob z podnikání a samostatně výdělečné činnosti, svojí roli ovšem hrají i další faktory – zejména odvody důchodové (sociální) a zdravotní pojištění.

⁶⁷ CCB. *Novinky: V roce 2011 v ČR zbankrotovalo 2 413 firem* [online]. Praha: Czech Credit Bureau, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z <http://www.creditbureau.cz/Novinky/Novinky/Pages/V-roce-2011-v-%C4%8CR-zbankrotovalo-2-413-firem.aspx>.

5.2.1 Daň z příjmů fyzických osob z podnikání a samostatně výdělečné činnosti

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou dle platného znění zákona č. 586/1992 Sb. příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků, příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy.

Daň z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti blíže upřesňuje §7, který tyto příjmy dále dělí na příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, na příjmy ze živnosti, na příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů a podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Základem daně z příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti je obecně rozdíl mezi příjmy a výdaji. Právě určení výše výdajů bývá klíčová pro výpočet daňové povinnosti. Výdaje lze stanovit dvě způsoby - podle skutečnosti (na základě daňové evidence) nebo paušálně (bez nutnosti shromažďovat jakékoliv doklady).

Výpočet daně z příjmů fyzických osob je pro všechny druhy příjmů obdobný. Základ daně, který je snížen o odpočitatelné položky (například dary či zaplacené soukromé životní pojištění nebo penzijní připojištění), je následně zaokrouhlen na celé stokoruny dolů a vynásoben platnou daňovou sazbou. Vypočtená hrubá daň je poté snížena o slevy na dani (například na poplatníka nebo studenta), čímž vznikne definitivní daňová povinnost dané fyzické osoby.

Jelikož za uplynulých pět let doznala oblast daně z příjmů fyzických osob řady změn, jsou na následujících dvou stránkách uvedeny alespoň ty nejpodstatnější z nich.

Sazba daně z příjmů fyzických osob

Obdobně jako DPPO, tak také u DPFO doznala sazba daně od roku 1993 několika úprav. Až do roku 2008 bylo na území České republiky uplatňováno tzv. progresivní zdanění (kde výše sazby pro danou osobu záležela na dosažené velikosti jeho příjmů). Od roku 2008 je již sazba DPFO dána lineárně, tzv. rovná daň je aktuálně nastavena ve výši 15 %.

Paušální výdaje

Jak již bylo uvedeno výše, určení velikosti výdajů je pro stanovení základu daně, potažmo výpočtu daňové povinnosti velmi důležité.

Jednodušším způsobem stanovení výše výdajů je použití tzv. paušálů. Ty v procentech ze skutečné výše příjmů vyjadřují pro každou podnikatelskou činnost maximální možnou hodnotu uplatnitelných výdajů.

Zatímco řemeslník může při použití paušálů aktuálně vykázat výdaje ve výši 80 % svých příjmů, živnostník provozující jinou než řemeslnou činnost má nárok na paušál o 20 % nižší. Právě velikost jednotlivých paušálů doznala mezi lety 2008 až 2012 několika změn, které zachycuje tabulka 12.

Tab. 12: Výše výdajových paušálů v letech 2008 až 2012 (v %)

Činnost	2008	2009	2010	2011	2012
Řemeslné živnosti	60	80	80	80	80
Ostatní živnosti	50	60	60	60	60
OSVČ bez živnosti	40	60	40	40	40
Zemědělská a lesní výroba	80	80	80	80	80

Zdroj: TŮMOVÁ, V. *Daně 2009: Pozor na změny u výdajových paušálů*. In: *Peníze.cz* [online]. 2010-04-02 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/dane/67586-dane-2009-pozor-na-zmeny-u-vydajovych-pausalu>, vlastní zpracování.

Ačkoliv řadě podnikatelů (pravděpodobně většině) z řad fyzických osob se vyplatí využití výdajových paušálů, dají se nalézt také nevýhody tohoto způsobu stanovení výše výdajů. Někteří podnikatelé mohou mít skutečné výdaje vyšší, než kolik jim stanovuje výdajových paušál, použití paušálních nákladů navíc neumožňuje uplatnění nákladů v podobě sociálního a zdravotního pojištění.

Nezdanitelná část základu daně

Po celou dobu sledovaného období nedošlo v otázce nezdanitelné části základu daně (často označované coby odečitatelné položky) k zásadnějším změnám. Od základu daně lze v současnosti odečíst výdaje v podobě darů na veřejně prospěšné účely, úroků z úvěru

ze stavebního spoření a úroků z hypotéčního úvěru, příspěvků na penzijní připojištění, pojistného na soukromé životní pojištění, členských příspěvků a úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání.

Daňové slevy

Daňové slevy na rozdíl od odečitatelných položek snižují až vypočtenou daňovou povinnost, mají tedy větší váhu. Velikost daňových slev byla ve sledovaném období mezi roky 2008 až 2012 konstantní, ovšem se dvěma výjimkami.

Coby solidární příspěvek v boji s odstraňováním povodňových škod na severu Čech byla pro rok 2011 snížena roční daňová sleva na poplatníka o 1 200 Kč. Od roku 2010 navíc došlo ke zvýšení daňové slevy na vyživované děti z 10 680 Kč na 13 404 Kč, což mělo vliv také na zvýšení daňové slevy na vyživované dítě vlastníci průkaz ZTP/P. Tato úprava daňových slev byla prezentována jako kompenzace zvýšení snížené sazby DPH pro rodiny s dětmi.

Kompletní přehled slev na dani z příjmů fyzických osob platných v letech 2008 až 2012 je zobrazen v tabulce 13.

Tab. 13: Roční daňové slevy na DPFO v letech 2008 až 2012 (Kč)

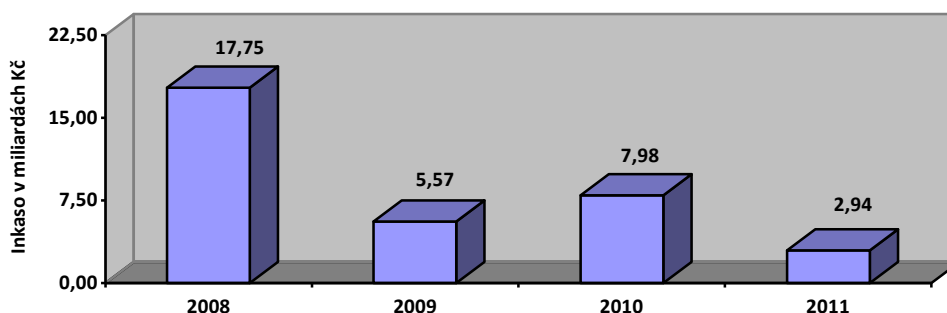
Druh slevy	2008	2009	2010	2011	2012
Na poplatníka	24 840	24 840	24 840	23 640	24 840
Na dítě	10 680	10 680	13 404	13 404	13 404
Na dítě – ZTP/P	21 360	21 360	23 208	23 208	23 208
Na vyživovanou manželku/manžela	24 840	24 840	24 840	24 840	24 840
Na vyživovanou manželku/manžela - ZTP/P	49 680	49 680	49 680	49 680	49 680
Částečná invalidita	2520	2 520	2520	2520	2520
Plná invalidita	5040	5040	5040	5040	5040
Držitel průkazu ZTP/P	16 140	16 140	16 140	16 140	16 140
Student	4020	4020	4020	4020	4020

Zdroj: KUČEROVÁ, D. *Daňové slevy 2010*. In: *Podnikatel.cz: průvodce podnikáním* [online]. 2010-01-26 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/danove-slevy-2010/>, vlastní zpracování.

Inkaso daně z příjmů fyzických osob z přiznání

Hned v úvodu je potřeba upozornit na mírný nedostatek statistiky vedené ministerstvem financí a Českou daňovou správou, jenž u DPFO evidují daňový výnos trojího typu: ze závislé činnosti a z funkčních požitků, z přiznání a z kapitálových výnosů. Toto rozdělení je sice důležité kvůli rozpočtovému určení daní podle zákona č. 243/2000 Sb., ovšem nekoresponduje se zákonem č. 586/1992 Sb., který rozděluje DPFO na pět dílčích základů (§6 až §10).

Obecně je inkaso DPFO z přiznání považováno a zaměňováno za výnos daně z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti (ačkoliv jeho výše je ovlivněna například osobami se souběhem příjmů ze závislé činnosti i z podnikání nebo osobami s příjmy jenom ze závislé činnosti, které ovšem z nějakého důvodu chtějí podat daňové přiznání)⁶⁸, čehož se drží také tato diplomová práce.

Obr. 16: Vývoj celostátního inkasa DPFO z přiznání v letech 2008 až 2011

Zdroj: ČDS. Údaje z výběru daní: Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2011 [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://cds.mfer.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0>, vlastní zpracování.

Prostřednictvím DPFO z přiznání se za poslední skončený kalendářní rok (2011) na celostátní úrovni vybralo „pouhých“ 2,9 miliardy Kč (viz obrázek 16). Oproti roku 2008, kdy výnos z této daně dosáhl 17,8 miliardy Kč, tak nastal propad o plných 83 %.

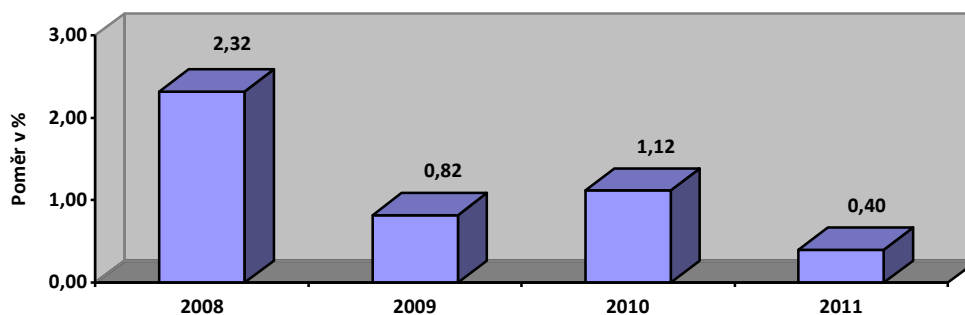
⁶⁸ KYPETOVÁ, J. Hubenější léta odkrývají chybné nastavení sdílených daní. In: *Deník veřejné správy* [online]. 2012-03-06 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6531450>.

Zajímavostí je mírný meziroční nárůst inkasa DPFO prostřednictvím příznání mezi roky 2009 a 2010, který byl z části ovlivněn výdajovými paušály u OSVČ bez živnosti. Ty mohly v roce 2009 uplatnit výdajový paušál ve výši 60 %, zatímco o rok předtím, i o rok později jen ve výši 40 %. Inkaso za rok 2009 je proto pravděpodobně mírně statisticky „podhodnoceno“, jelikož se uvedeným OSVČ vyplatilo využít výdajové paušály. Po jejich snížení pak v roce 2010 alespoň část z nich opět přešla na skutečnou evidenci svých výdajů.

Pro zajímavost – nejvíce finančních prostředků (26,5 miliardy Kč) se prostřednictvím DPFO z příznání podle statistiky České daňové správy vybralo v roce 2005.

Podíl inkasa daně z příjmů fyzických osob z příznání

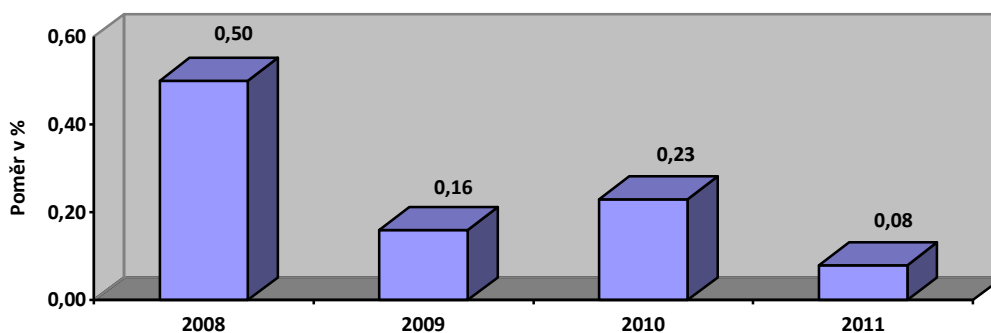
Obdobně jako u právnických osob lze i v případě výtěžku z daně z příjmů fyzických osob z příznání vyjádřit jeho procentuální podíl na celkových daňových výnosech, potažmo výši HDP České republiky (jejichž velikost za jednotlivé roky je uvedena v kapitole 5.1.1).

Obr. 17: Podíl příjmů z DPFO z příznání na daňových příjmech v letech 2008 až 2011
Zdroj: údaje Ministerstva financí ČR a České daňové správy, vlastní výpočty.

Zatímco v roce 2008 se inkaso z DPFO z příznání podílelo na celostátních daňových příjmech z 2,3 %, v roce 2011 jeho váha klesla na pouhých 0,4 % (viz obrázek 17), což lze jednoznačně připsat na vrub nižšímu inkasu, výše celostátních daňových příjmů se za uvedené období příliš nezměnila.

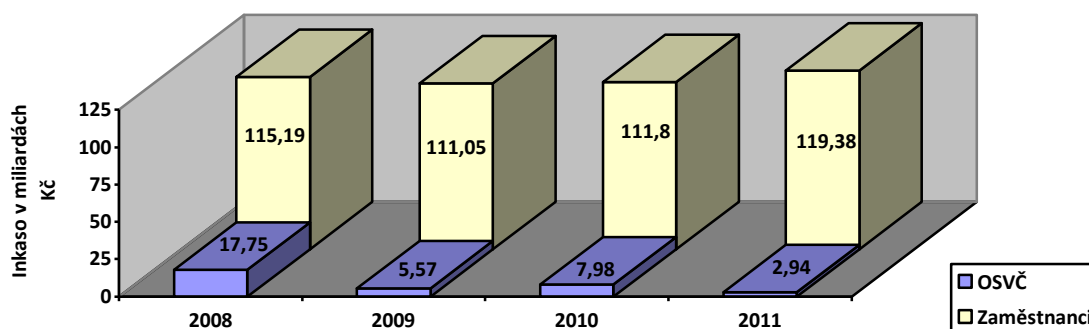
Ještě daleko nižší hodnoty pak vykázal poměr výše DPFO z příznání k velikosti reálného HDP České republiky, kde z již tak nepatrných 0,5 % platných v roce 2008 se tento podíl snížil až na naprosto nepatrných 0,08 % (viz obrázek 18).

Obr. 18: Podíl příjmů z DPFO z příznání na reálném HDP v letech 2008 až 2011
Zdroj: Údaje Ministerstva financí ČR a České daňové správy, vlastní výpočty.

Zajímavé je taktéž srovnání objemu, jakým do veřejných rozpočtů prostřednictvím DPFO ze závislé činnosti a z funkčních požitků přispívají zaměstnanci a částky plynoucí převážně od OSVČ coby výtěžek z DPFO z příznání.

Ačkoliv je tato statistika zkreslena již kvůli zmíněné evidenci příjmů DPFO ze tří částí (a ne na pět jako u zákona č. 586/1992), lze z obrázku 19 vysledovat víceméně stagnující výši inkasa od zaměstnanců v období let 2008 až 2011, zatímco daňová povinnost OSVČ s výjimkou roku 2010 stále klesá a dosahuje v současnosti téměř zanedbatelné výše.

Obr. 19: Inkaso DPFO ze závislé činnosti a DPFO z příznání v letech 2008 až 2011
Zdroj: ČDS. Údaje z výběru daní: Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2011 [online]. Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: <http://cfs.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13879.html?year=0>, vlastní zpracování.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývá tématem, které můžeme prostřednictvím sdělovacích prostředků slyšet téměř každodenně – snahou české vlády snížit výši deficitu státního rozpočtu pod „klíčovou“ hranici 3 %. Většina zpráv má ovšem stále totožný obsah, ve kterém dominuje nutnost zvýšit některou daň nebo poplatek, popřípadě potřeba osekát výdaje té či oné kapitoly státního rozpočtu až na „dřeň“. Na druhou stranu i v době ekonomické krize jsme z úst vládních politiků neustále ubezpečováni o výrazné státní podpoře podnikatelské sféry.

Hlavním cílem této práce proto bylo zjistit, zda stát prostřednictvím své daňové politiky skutečně pomáhá podnikům přežít současné těžké období nebo se spíše snaží vyřešit své vlastní problémy ohledně vysokého deficitu svého rozpočtu. Pro podrobnou analýzu bylo vybráno období let 2008 (kdy se začaly objevovat první signály o globální ekonomické krizi) až 2012 (kdy výkon tuzemské ekonomiky i přes krátkodobé oživení opět propadá).

Prvním úkolem diplomanta nicméně bylo zodpovědět otázku, proč právě 3% hranice schodku státního rozpočtu je takové dogma, kterým se politici (bez ohledu na partaj) tak zaklínají. Jelikož odpověď přímo souvisí s fungováním hospodářské a měnové unie, tj. fáze ekonomické integrace, ve které se nachází současná Evropská unie, bylo se nutné v úvodní části této práce vrátit hluboko do minulosti.

V první kapitole této diplomové práce jsou proto popsány nejdůležitější historické milníky vzniku hospodářské a měnové unie od původního Wernerova plánu přes založení Evropského měnového systému a zřízení evropské měnové jednotky ECU až po tzv. Delorsovo zprávu. Eurozóna neboli prostor, kde se platí jednotnou evropskou měnou, oficiálně vznikla k 1. lednu roku 1999.

Navzdory tomu, že maastrichtská smlouva obsahovala přesné podmínky pro vstup do eurozóny (tzv. konvergenční kritéria), z nichž jedna ukládala povinnost srazit schodek deficitu státního rozpočtu pod hranici 3 % hrubého domácího produktu, ukázala se v polovině devadesátých let potřeba nastavit ještě přísnější pravidla. Ta měla zaručit větší

zodpovědnost jednotlivých členských států ohledně výše jejich zadlužení, což by umožnilo dlouhodobější stabilitu celé měnové unie. Výsledkem dlouhotrvajících jednání byl návrh Paktu stability a růstu, jenž byl schválen s účinností od 1. ledna 1999 a kterému se věnuje druhá kapitola této diplomové práce.

Při schvalování znění Paktu stability a růstu byla nakonec prosazena mírnější verze neobsahující automatické sankce, prosazen byl ovšem požadavek na přebytkové nebo alespoň vyrovnané rozpočty v době ekonomické konjunktury. Ani existence Paktu stability nicméně nepřiměla některé státy dodržovat rozpočtová pravidla, v roce 2005 proto došlo k jeho revizi. Ta ale paradoxně umožnila ještě více rozvolnit fiskální politiku jednotlivých států, což se naplno projevilo v době ekonomické krize.

Ve třetí části této diplomové práce je pozornost upřena na Českou republiku, která se sice odmítla připojit k nyní navrhovanému fiskálnímu kompaktu, ale která se při vstupu do Evropské unie zavázala v budoucnu přijmout euro za svojí národní měnu. Ačkoliv není Česká republika v současnosti členem eurozóny, stahuje se na ní požadavek na maximálně 3% schodek státního rozpočtu obsažený v konvergenčních kritériích a Paktu stability také. Jelikož má Česká republika s výší deficitu svého rozpočtu dlouhodobé problémy, nachází se v současnosti pod drobnohledem Evropské unie prostřednictvím tzv. procedury při nadměrném schodku. Při neplnění pokynů ze strany Evropské komise a Rady ministrů by tak i ona mohla být potrestána určitými sankcemi.

Čtvrtá kapitola této práce je zaměřena na státní rozpočty České republiky za roky 2008 až 2012. Hlavním podkladem pro jejich analýzu byly oficiální dokumenty (zejména návrhy státního závěrečného účtu za dané roky) ministerstva financí. Hlavní pozornost byla věnována příjmové stránce rozpočtu neboli snaze české vlády bojovat s výrazným poklesem daňových příjmů v době ekonomické krize. Pro úplnost je u státního rozpočtu pro každý rok nastíněna politická situace, za které byl rozpočtový plán schvalován.

Ve sledovaném období bylo zcela zřetelné, že analytikům ministerstva financí se pravidelně při přípravě návrhu státního rozpočtu na další rok nepodařilo správně odhadnout výkon tuzemské ekonomiky v daném období. Důsledkem toho pak došlo buďto

k překročení povolené výše deficitu pro daný rok (v roce 2009 například o astronomických 140 miliard Kč) nebo k povinnému vázání výdajové stránky rozpočtu. Pro zajímavost je v položce státních výdajů vždy zmíněna částka vynaložená na úhradu dluhové politiky, která rozhodně není zanedbatelná.

Závěrečná pátá kapitola je pro přehlednost rozdělena na dvě podkapitoly – na část věnované dopadům daňových změn na podniky v rukou právnických osob (analýza změn u daně z příjmů právnických osob) a na část týkající se podnikání osob samostatně výdělečně činných (rozběr změn u daně z příjmů fyzických osob z příznání).

Vyjádřit jednoznačný závěr, zda se v posledních letech daňová zátěž podniků ve vlastnictví právnických osob snížila či zvýšila, je vcelku problematické. Pro možný pokles daňového břemena podnikatelů z řad právnických osob hovoří zejména čtyři skutečnosti – výrazný pokles daňové sazby, stále nižší objem inkasa a menší podíl tohoto daňového výnosů k objemu daňových příjmů veřejných rozpočtů, potažmo k reálnému hrubému domácímu produktu České republiky.

Na druhou stranu je ovšem rozhodně nutné vzít v potaz také důvody stojící za nižší daňovou výtěžností zkoumaných daní. Zejména u daně z příjmů právnických osob lze důvod najít spíše v horším výsledku hospodaření podniků v rukou právnických osob než ve změnách legislativy. Ze získaných údajů vcelku jednoznačně vyplývá, že ačkoliv se souhrnný výsledek hospodaření všech právnických osob mezi lety 2009 a 2010 snížil o více než polovinu, vláda příliš konkrétních kroků na podporu podniků neučinila (za zmínku stojí například dokonce více než 20% nárůst hodnoty daňově neuznatelných nákladů mezi uvedenými roky).

Obecně se proto diplomant přiklání spíše k názoru, že nižší objem inkasa daně z příjmů právnických osob v letech 2009 až 2012 je spíše odrazem špatné ekonomické situace než vlastní snahou vlády podnikům v těchto těžkých časech pomoci.

Trochu odlišná situace v současnosti panuje u podnikání jednotlivců, které je navzdory nepříliš ekonomicky jisté době podle oficiálních statistik stále populárnější. Na základě provedené analýzy pro to diplomant vidí dva hlavní důvody – vysokou výši paušálních

výdajů a pak snahu některých zaměstnavatelů ušetřit nahrazením části svých „kmenových“ zaměstnanců osobami samostatně výdělečně činnými pracujícími na vlastní živnostenský list, které jsou ochotny i přes možné sankce na takovou spolupráci přistoupit.

Česká správa sociálního zabezpečení v současnosti eviduje více než jeden milión aktivních osob samostatně výdělečně činných, objem (především) jimi zaplacené daně z příjmů z fyzických osob z přiznání však téměř pravidelně klesá a dosahuje z pohledu příjmů státního rozpočtu již naprosto zanedbatelné hodnoty. Zajímavé je taktéž srovnání se situací „klasických“ zaměstnanců, od kterých vybírá stát na dani z příjmů stále vyšší částky.

Navzdory tomu, že se tato práce nezabývala připravovanými změnami v oblastech přímých důchodových daní u podnikatelů, již dopředu lze uvést, že „zlaté“ časy některých osob samostatně výdělečně činných využívajících poměrně štedré výdajové paušály s rokem 2012 skončily, od následujícího roku se totiž podmínky jejich uplatnění zpřísní. Také z pohledu velkých a silných firem v držení právnických osob ovšem může být brzy hůř, levicově strany nacházející se v současnosti na špici předvolebních průzkumů by totiž pravděpodobně zavedly více sazeb daně z příjmů právnických osob.

Závěrem je nutné upozornit, že tato diplomová práce se zabývala jen dopady změn u daně z příjmů právnických osob (z přiznání i srážkové) a daně z příjmů fyzických osob (z přiznání). Závěry z ní plynoucí proto neberou potaz kroky vlády v dalších pro podnik důležitých oblastech – například změny v nepřímých daních či úpravy odvodů na sociální a zdravotní pojištění (které mají právě na osoby samostatně výdělečně činné velký vliv).

Seznam použité literatury

CITACE:

- BALDWIN, R. a CH. WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 477 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
- BOHUTÍNSKÁ, J. *Nová daň z příjmů právnických osob přinese nejisté úspory*. In: *Podnikatel.cz: Průvodce vaším podnikáním* [online]. 2007-11-19 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/dan-z-prijmu-pravnickych-osob-po-reforme/>.
- BRŮŽEK, A., G. SMRČKOVÁ a M. ZÁKLASNÍK. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. 197 s. ISBN 978-80-85860-19-1.
- CCB. *Novinky: V roce 2011 v ČR zbankrotovalo 2 413 firem* [online]. Praha: Czech Credit Bureau, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z <http://www.creditbureau.cz/Novinky/Novinky/Pages/V-roce-2011-v-%C4%8CR-zbankrotovalo-2-413-firem.aspx>.
- ČDS. *Oceňování poplatníků: Vybrané právnické osoby* [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-23]. Dostupné z: http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/placeni_dani_15790.html?year=0%C2%93.
- ČDS. *Údaje z daňových přiznání: Vybrané údaje z daňových přiznání z daně příjmů právnických osob* [online]. Praha: Česká daňová správa, 2011 [vid. 2012-11-20]. Dostupné z: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/13887.html?year=0%C2%903>.
- ČECH, Z. *Pakt stability a růstu: problém stabilizačního pravidla nebo fiskálních politik*. In: *EurActiv.cz* [online]. 2004-04-28 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/pakt-stability-a-rstu-problm-stabilizanho-pravidla-nebo-fisk>.
- ČNB. *Vyhodnocení plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Česká národní banka, 2011 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2011_pdf.pdf.
- ČNB. *Zpráva o inflaci* [online]. Praha: Česká národní banka, 2012 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html.

- ČSSZ. *Statistiky: Statistika počtu klientů* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/634BCE72-008A-4E67-9855-6FE4FB18B152/0/k30_09_2012_Poplatnici.pdf.
- DĚDEK, O. *Historie evropské měnové integrace: Od národních měn k euru*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.
- EC. *General Government Gross Debt (Maastricht Debt) in % of GDP - Annual data*. In: *Eurostat* [online]. Brusel: European Commission, 2012 [vid. 2012-4-06]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsgo10>.
- EU. *Nářízení Rady (ES) č. 1055/2005*. Lucemburk: Evropská unie, 2005-06-27. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1055:CS:HTML>.
- EU. *General government deficit/surplus*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410>.
- EU. *Government revenue, expenditure and aggregates*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_main&lang=en.
- EU. *Real GDP growth rate - volume*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115>.
- EU. *General government gross debt*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410>.
- EU. *Taxation Trends in the European Union*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. Brusel: European Union, 2012 [vid. 2012-11-22]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF.

- HORÁK, V. Téměř dvě třetiny firem trvale nezveřejňují své účetní závěrky. In: *CFOWORLD.cz* [online]. 2012-07-11 [vid. 2012-10-23]. Dostupné z: <http://cfoworld.cz/financi-sluzby/temer-dve-tretiny-firem-trvale-nezverejnuji-sve-ucetni-zaverky-1777>.
- KOZÁKOVÁ, P. *Kalousek ocenil dvacet největších plátců daní*. In: *Lidovky.cz* [online]. 2011-05-13 [vid. 2012-10-23]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/kalousek-ocenil-dvacet-nejvetsich-platcu-dani-foy-/firmy-trhy.asp?c=A110513_153242_firmy-trhy_apa.
- KUČEROVÁ, D. *Počty OSVČ se zvyšují. O jaké živnosti je zájem?* In: *Podnikatel.cz: průvodce podnikáním* [online]. 2010-01-26 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/potvrzeno-v-roce-2009-se-zvysil-pocet-take-osvc/>
- KYPETOVÁ, J. *Hubenější léta odkrývají chybné nastavení sdílených daní*. In: *Deník veřejné správy* [online]. 2012-03-06 [vid. 2012-11-24]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6531450>.
- MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnová spolupráce*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2006. 270 s. ISBN 80-245-1053-7.
- MFČR. *Konvergenční program České republiky*. In: *Zavedení eura v České republice* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-10-03]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_201204_pdf.pdf.
- MFČR. *Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFSM 2001* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2005 [vid. 2012-11-01]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ESA_95_26520.html.
- MFČR. *Ministerstvo financí zveřejňuje novou makroekonomickou predikci České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012-10-31 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_73591.html.
- MZVČR. *Měnová politika Evropské unie*. In: *Businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1997-2011 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/menova-politika-evropske-unie/1000521/11016>.
- MFČR. *Výkladový slovník*. In: *Zavedení Eura v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-10-05]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html.

- NÁRODNÍ KOORDINAČNÍ SKUPINA PRO ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Evropský měnový systém*. In: *Zavedenieura.cz* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_evrop_men_sys.html.
- OM. *Český státní dluh (1989 - 2011)*. In: *Outsider media* [online]. 2011 [vid. 2012-10-04]. Dostupné z: <http://www.outsidermedia.cz/Article.aspx?id=7034>.
- SOBOTKOVÁ, V. *Změny v daňových odpisech v zákoně o daních z příjmů od 1.1.2011*. In: *Daňáři online: Portál daňových poradců a profesionálů* [online]. 2010-04-01 [vid. 2012-11-21]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d33452v42896-zmeny-v-danovych-odpisech-v-zakone-o-danich-z-prijmu-od-1/?search_query=346%2F2010+Sb.&search_results_page.
- ŠREIN, Z. *Pakt stability a růstu - vymoženost nebo přítěž eurozóny?* 1. vyd. Praha: Institut pro ekonomickou a ekologickou politiku, Vysoká škola Ekonomická v Praze, 2003. 18 s. ISBN 80-245-0531-2.
- TOMAN, K. *Praktický průvodce krizí eurozóny: Fiskální kompakt, druhá rychlost Evropy*. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2012-03-12 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/grafika/2012/03/12/fiskalni-pakt-druha-rychlost-evropy/?cid=750214#6>.
- TOMÁŠKOVÁ, E. *Veřejné finance*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 115 s. ISBN 80-210-4177-3.
- TROJANOVÁ V. *Dánsko a EU*. In: *Euroskop.cz* [online]. Praha: Vláda ČR, 2005-2012 [vid. 2012-09-04]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/509/sekce/dansko-a-eu/>.
- VALIŠ Z. *Reforma paktu stability podle ministra Sobotky Česku vyhovuje*. Český rozhlas [online]. 2005-03-23 [vid. 2012-09-08]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/reforma-paktu-stability-podle-ministra-sobotky-cesku-vyhovuje>.

BIBLIOGRAFIE

- BRUNILLA, A., M. BUTI a D. FRANCO. *The Stability and Growth pact: the Architecture of Fiscal Policy in EMU*. 1st ed. Great Britain: Palgrave, 2001. 439 s. ISBN 0333961455.

- ČEŠKOVÁ, M. a J. KINŠT. Rozpočtová skladba v roce 2011. 4. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 280 s. ISBN 978-80-7152-638-9.
- DOSTÁL, P. Multi-speed European Union: Differentiated Integration and Spatial Development in Public Opinion. 1st ed. Prague: Czech Geographic Society, 2010. 122 s. ISBN 978-80-904521-6-9.
- JANOŠKOVÁ, J. *Daně a daňová politika pro kombinované studium*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2011. 135 s. ISBN 978-80-7248-653-3.
- LAJTKEPOVÁ, E. Veřejné finance. 1. vyd: Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007. 151 s. ISBN: 978-80-7204-495-5
- PAVLÁSEK, V., H. KLINEŠOVÁ a P. HEJDUKOVÁ. Veřejné finance a daně. Plzeň: NAVA – Nakladatelská a vydavatelská agentura, 2009. 224 s. ISBN: 978-80-7211-329-3.
- ŠIROKÝ, J. *Daně v Evropské unii: praktická ekonomická příručka*. 4. vyd. Praha: Linde. 351 s. ISBN 978-80-7201-799-7.

Seznam příloh

Příloha A: Nařízení Rady (ES) č. 1055/2005.....	I
Příloha B: Schodky rozpočtů členů EU v letech 2006 až 2011 (v % HDP)	VII
Příloha C: Vývoj HDP členů EU v letech 2006 až 2011 (v %).....	VIII
Příloha D: Vývoj zadlužení států EU v letech 2006 až 2011 (v % HDP).....	IX
Příloha E: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč).....	X
Příloha F: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2009 (miliardy Kč).....	XI
Příloha G: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2010 (miliardy Kč)	XII
Příloha H: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2011 (miliardy Kč)	XIII
Příloha I: Příjmy rozpočtu České republiky za pololetí 2012 (miliardy Kč).....	XIV
Příloha J: Daňové sazby DPPO členů EU v letech 2003 až 2012 (v %).....	XV
Příloha K: Vybrané údaje z daňových podání k DPPO (miliardy Kč)	XVI

Příloha A: Nařízení Rady (ES) č. 1055/2005

RADA EVROPSKÉ UNIE, s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na čl. 99 odst. 5 této smlouvy, s ohledem na návrh Komise, s ohledem na stanovisko Evropské centrální banky, v souladu s postupem stanoveným v článku 252 Smlouvy, vzhledem k těmto důvodům:

- Pakt o stabilitě a růstu byl zpočátku tvořen nařízením Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik nařízením Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku a usnesením Evropské rady ze dne 17. června 1997 o Paktu o stabilitě a růstu. Pakt o stabilitě a růstu prokázal svou užitečnost při upevňování fiskální kázně a přispívá tak k vysoké úrovni makroekonomické stability s nízkou inflací a nízkými úrokovými sazbami, jež je nezbytná pro udržitelný růst a vytváření pracovních míst;
- Dne 20. března 2005 Rada přijala zprávu s názvem "Zdokonalení provádění Paktu o stabilitě a růstu", jejímž cílem je zdokonalit řízení rozpočtového rámce a odpovědnost členských států za rozpočtový rámec tím, že se posílí hospodářské základy a účinnost paktu v jeho preventivní i nápravné části, jakož i zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, podpořit růst a vyhnout se nadměrnému zatěžování příštích generací. Evropská rada ve svých závěrech ze dne 23. března 2005 zprávu schválila a uvedla, že zpráva aktualizuje a doplňuje Pakt o stabilitě a růstu a stává se nyní jeho nedílnou součástí;
- Podle zprávy Rady ve složení pro hospodářské a finanční věci ze dne 20. března 2005, schválené Evropskou radou na jejím jarním zasedání, členské státy, Rada a Komise znovu potvrzují svůj závazek provádět Smlouvu a Pakt o stabilitě a růstu účinně a včas, na základě vzájemné podpory a vzájemného tlaku, a úzce a konstruktivně spolupracovat v procesu hospodářského a fiskálního dohledu s cílem zaručit stálost a účinnost pravidel paktu;
- V zájmu dosažení plného využití dohodnutého zdokonalení provádění Paktu o stabilitě a růstu je třeba pozměnit nařízení (ES) č. 1466/97;
- Pakt o stabilitě a růstu stanoví povinnost členských států dodržovat u svého rozpočtového stavu střednědobý cíl téměř vyrovnaného nebo přebytkového rozpočtu.

S ohledem na hospodářskou a rozpočtovou různorodost v Unii by střednědobý rozpočtový cíl měl být pro jednotlivé členské státy diferencován, aby se tak zohlednila různorodost hospodářských a rozpočtových stavů a vývoje, jakož i fiskálního rizika pro udržitelnost veřejných financí, rovněž s ohledem na možné demografické změny. Střednědobý rozpočtový cíl pro jednotlivé členské státy se může od téměř vyrovnaného nebo přebytkového rozpočtu lišit. Pro členské státy eurozóny a ERM2 by tedy existovalo vymezené rozmezí střednědobých rozpočtových cílů stanovených konkrétně pro jednotlivé země v cyklicky očištěném vyjádření a bez jednorázových a dočasných opatření;

- Je třeba zavést symetričtější přístup k fiskální politice v průběhu cyklu prostřednictvím posílení rozpočtové kázně v hospodářsky příznivých obdobích tak, aby bylo možné se vyhnout procyklické politice a postupně dosahovat střednědobého rozpočtového cíle. Dodržování střednědobého rozpočtového cíle by mělo členským státům umožnit snadněji se vyrovnat s běžnými cyklickými výkyvy při udržení schodku veřejných financí pod doporučovanou hodnotou 3 % HDP a zajistit rychlý pokrok směrem k udržitelnosti veřejných financí. S ohledem na výše uvedené by měl vzniknout prostor pro volnější nakládání s rozpočtem, zejména pokud jde o veřejné investice;
- Členské státy, které dosud nedosáhly svých střednědobých rozpočtových cílů, by měly přijmout opatření k jejich dosažení v průběhu daného cyklu. Pro splnění svých střednědobých rozpočtových cílů by členské státy eurozóny nebo ERM2 měly usilovat o provedení minimální každoroční úpravy v cyklicky očištěném vyjádření a bez jednorázových a jiných dočasných opatření;
- V zájmu posílení růstově zaměřené koncepce paktu by se při vymezení upravené cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle pro země, které jej dosud nesplnily, a při umožnění dočasné odchylky od tohoto cíle pro země, které jej již splnily, měly brát v úvahu významné strukturální reformy přinášející přímé dlouhodobé úspory nákladů, včetně úspor dosažených zvyšováním potenciálního růstu, které tedy mají prokazatelný dopad na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Aby nenastaly překážky pro strukturální reformy, které jednoznačně zlepšují dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, měla by se věnovat zvláštní pozornost důchodovým reformám zavádějícím vícepilířový systém, který obsahuje povinný plně

fondově financovaný pilíř, protože tyto reformy mají za následek krátkodobé zhoršení stavu veřejných financí během prováděcího období;

- Radou stanovené lhůty pro posuzování stabilizačních a konvergenčních programů by měly být prodlouženy, aby bylo umožněno důkladné vyhodnocení těchto programů.

PŘIJALA TOTO NAŘÍZENÍ:

Článek 1 - Nařízení (ES) č. 1466/97 se mění takto:

- Vkládá se nový oddíl a článek, které znějí: "*ODDÍL 1a STŘEDNĚDOBÉ ROZPOČTOVÉ CÍLE, Článek 2a: Jednotlivé členské státy mají diferencované střednědobé cíle pro své rozpočtové stavy. Tyto střednědobé rozpočtové cíle specifické pro jednotlivé země se mohou odklánět od požadavku na téměř vyrovnaný nebo přebytkový stav. Stanoví dostatečnou rezervu, pokud jde o míru schodku veřejných financí ve výši 3 % HDP; zajišťují pokrok směrem k udržitelnosti a s ohledem na výše uvedené umožňují volnější nakládání s rozpočtem, především při zohlednění potřeby veřejných investic. S přihlédnutím k uvedeným faktorům tedy pro členské státy, které přijaly euro, a pro členské státy ERM2 jsou střednědobé rozpočtové cíle stanoveny konkrétně pro jednotlivé země v určeném rozmezí pohybujícím se mezi – 1 % HDP a vyrovnaným nebo přebytkovým stavem, v cyklicky očištěném vyjádření a bez jednorázových a dočasných opatření. Střednědobý rozpočtový cíl členského státu je možné revidovat v případě provádění důležité strukturální reformy a v každém případě jednou za čtyři roky.*"

V článku 3 se odstavec 2 mění takto:

- písmeno a) se nahrazuje tímto: „*a) střednědobý rozpočtový cíl, cestu k postupnému dosažení tohoto cíle pro celkový přebytek/schodek veřejných financí a očekávanou tendenci míry celkového veřejného dluhu;*“;
- písmeno c) se nahrazuje tímto: „*c) podrobné a kvantitativní vyhodnocení přijímaných nebo navrhovaných rozpočtových opatření a jiných opatření hospodářské politiky k dosažení cílů programu, obsahující podrobnou analýzu nákladů a přínosů významných strukturálních reforem přinášejících přímé dlouhodobé úspory nákladů, včetně úspor dosažených zvýšením potenciálního růstu;*“;

- doplňuje se nové písmeno, které zní: "e) popřípadě důvody pro odchylku od požadované cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle."

Článek 5 se mění takto:

- v odstavci 1 se první pododstavec nahrazuje tímto: "*1. Na základě hodnocení Komise a výboru zřízeného článkem 114 Smlouvy přezkoumá Rada v rámci mnohostranného dohledu podle článku 99 Smlouvy střednědobý rozpočtový cíl předložený daným členským státem, posoudí, zda jsou hospodářské předpoklady, na nichž je program založen, věrohodné, zda je cesta k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle vhodná a zda jsou opatření přijímaná nebo navrhovaná pro uvedenou cestu dostatečná pro dosažení střednědobého cíle v rámci daného cyklu.*" Při hodnocení cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle Rada posuzuje, zda dotýčný členský stát usiluje o každoroční zlepšování svého cyklicky očištěného salda, bez vlivu jednorázových a jiných dočasných opatření, požadované pro dosažení jeho střednědobého rozpočtového cíle o doporučenou hodnotu 0,5 % HDP. Rada bere v úvahu, zda je úsilí o rychlejší tempo vyvíjeno v hospodářsky příznivém období, přičemž v hospodářsky nepříznivých obdobích může být vyvíjené úsilí menší. Při stanovení cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle pro členské státy, které jej ještě nedosáhly, a při umožnění dočasného odklonu od tohoto cíle pro členské státy, které jej již dosáhly, za podmínky, že je zachována dostatečná rezerva vzhledem k doporučené hodnotě schodku a že se během programového období předpokládá návrat rozpočtového stavu na úroveň střednědobého rozpočtového cíle, bere Rada v úvahu provádění významných strukturálních reforem přinášejících přímé dlouhodobé úspory nákladů, včetně úspor dosažených zvyšováním potenciálního růstu, které tedy mají prokazatelný dopad na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Zvláštní pozornost musí být věnována reformám důchodového systému zavádějícím vícepilířový systém, který obsahuje povinný plně fondově financovaný pilíř. Členské státy provádějící takové reformy mají možnost odchýlit se od cesty k postupnému dosažení svého střednědobého rozpočtového cíle nebo od cíle samotného, s odchylkou odrážející čisté náklady na reformu veřejně spravovaného pilíře, za podmínky, že odchylka zůstane dočasná a že je zachována dostatečná rezerva vzhledem k doporučené hodnotě schodku.";

- v odstavci 2 se slova "do dvou měsíců" nahrazují slovy "do tří měsíců".

V článku 7 se odstavec 2 mění takto:

- písmeno a) se nahrazuje tímto: "*a) střednědobý rozpočtový cíl, cestu k postupnému dosažení tohoto cíle celkového přebytku/schodku veřejných financí a očekávanou tendenci míry celkového veřejného dluhu; střednědobé cíle měnové politiky; vztah těchto cílů ke stabilitě cen a směnných kurzů;*";
- písmeno c) se nahrazuje tímto: "*c) podrobné a kvantitativní vyhodnocení přijímaných nebo navrhovaných rozpočtových opatření a jiných opatření hospodářské politiky k dosažení cílů programu, obsahující podrobnou analýzu nákladů a přínosů významných strukturálních reforem přinášejících přímé dlouhodobé úspory nákladů, včetně úspor dosažených zvýšením potenciálního růstu;*";
- doplňuje se nové písmeno, které zní: "*e) popřípadě důvody pro odchylku od požadované cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle.*"

Článek 9 se mění takto:

- v odstavci 1 se první pododstavec nahrazuje tímto: "*1. Na základě hodnocení Komise a výboru zřízeného článkem 114 Smlouvy přezkoumá Rada v rámci mnohostranného dohledu podle článku 99 Smlouvy střednědobý rozpočtový cíl předložený daným členským státem, posoudí, zda jsou hospodářské předpoklady, na nichž je program založen, věrohodné, zda je cesta k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle vhodná a zda jsou opatření přijímaná nebo navrhovaná pro uvedenou cestu dostatečná pro postupné dosažení střednědobého cíle v rámci daného cyklu. Při hodnocení cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle bere Rada v úvahu, zda je úsilí o rychlejší tempo vyvíjeno v hospodářsky příznivém období, přičemž v hospodářsky nepříznivých obdobích může být vyvíjené úsilí menší. U členských států ERM2 Rada posuzuje, zda dotyčný členský stát usiluje o každoroční zlepšování svého cyklicky očištěného salda, bez vlivu jednorázových a jiných dočasných opatření, požadované pro dosažení jeho střednědobého rozpočtového cíle o doporučenou hodnotu 0,5 % HDP. Při definování cesty k postupnému dosažení střednědobého rozpočtového cíle pro členské státy, které jej ještě nedosáhly, a při umožnění dočasného odklonu od tohoto cíle pro členské státy, které již cíl splnily,*

za podmínky, že je zachována dostatečná rezerva vzhledem k doporučené hodnotě schodku a že se během programového období předpokládá návrat rozpočtového stavu na úroveň střednědobého rozpočtového cíle, bere Rada v úvahu provádění významných strukturálních reforem přinášející přímé dlouhodobé úspory nákladů, včetně úspor dosažených zvyšováním potenciálního růstu, které tedy mají prokazatelný dopad na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Zvláštní pozornost musí být věnována reformám důchodového systému zavádějícím vícepilířový systém, který obsahuje povinný plně fondově financovaný pilíř. Členské státy provádějící takové reformy mají možnost odchýlit se od cesty k postupnému dosažení svého střednědobého rozpočtového cíle nebo od cíle samotného, s odchylkou odrážející čisté náklady na reformu veřejně spravovaného pilíře, za podmínky, že odchylka zůstane dočasná a že je zachována dostatečná rezerva vzhledem k doporučené hodnotě schodku.";

- v odstavci 2 se slova "do dvou měsíců" nahrazují slovy "do tří měsíců".

V celém nařízení se odkazy na článek 103 Smlouvy o ES nahrazují odkazy na článek 99 a odkazy na článek 109c Smlouvy o ES nahrazují odkazy na článek 114.

Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie. Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

V Lucemburku dne 27. června 2005

Za Radu

J.-C. Juncker

Předseda

Příloha B: Schodky rozpočtů členů EU v letech 2006 až 2011 (v % HDP)

Stát	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
Belgie	0,4	-0,1	-1,0	-5,6	-3,8	-3,7
Bulharsko*	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2,1
Česká republika	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,1
Dánsko	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Estonsko	2,5	2,4	-2,9	-2,0	0,2	1,0
Finsko	4,1	5,3	4,3	-2,5	-2,5	-0,5
Francie	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Irsko	2,9	0,1	-7,3	-14,0	-31,2	-13,1
Itálie	-3,4	-1,6	-2,7	-5,4	-4,6	-3,9
Kypr	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3
Litva	-0,4	-1,0	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5
Lotyšsko	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,2	-3,5
Lucembursko	1,4	3,7	3,0	-0,8	-0,9	-0,6
Malta	-2,8	-2,4	-4,6	-3,8	-3,7	-2,7
Maďarsko	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,2	4,3
Německo	-1,6	0,2	-0,1	-3,2	-4,3	-1,0
Nizozemsko	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,7
Polsko	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,8	-5,1
Portugalsko	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,2
Rakousko	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,6
Rumunsko*	-2,2	-2,9	-5,7	-9,0	-6,8	-5,2
Řecko	-5,7	-6,5	-9,8	-15,6	-10,3	-9,1
Slovensko	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7	-4,8
Slovinsko	-1,4	0,0	-1,9	-6,1	-6,0	-6,4
Španělsko	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,3	-8,5
Švédsko	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,3
Velká Británie	-2,7	-2,7	-5,0	-11,5	-10,2	-8,3

*Daná země vstoupila do EU až 1. 1. 2007

Zdroj: EU. *Government revenue, expenditure and main aggregates*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. European Union, 2012. [vid. 2012-09-08]. Dostupné z:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_main&lang=en, vlastní zpracování.

Příloha C: Vývoj HDP členů EU v letech 2006 až 2011 (v %)

Stát	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
Belgie	2,7	2,9	1,0	-2,8	2,4	1,8
Bulharsko*	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,7
Česká republika	7,0	5,7	3,1	-4,7	2,7	1,7
Dánsko	3,4	1,6	-0,8	-5,8	1,3	0,8
Estonsko	10,7	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3
Finsko	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,3	2,7
Francie	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	1,7
Irsko	5,3	5,2	-3,0	-7,0	-0,4	0,7
Itálie	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,8	0,4
Kypr	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,1	0,5
Litva	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,4	5,9
Lotyšsko	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,3	5,5
Lucembursko	5,0	6,6	0,8	-5,3	2,7	1,6
Malta	3,2	4,6	4,0	-2,4	3,4	1,9
Maďarsko	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6
Německo	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,2	3,0
Nizozemsko	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,6	1,0
Polsko	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,3
Portugalsko	1,4	2,4	0,0	-2,9	1,4	-1,7
Rakousko	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7
Rumunsko*	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,6	2,5
Řecko	5,5	3,0	-0,2	-3,3	-3,5	-6,9
Slovensko	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,2	3,3
Slovinsko	5,8	7,0	3,4	-7,8	1,2	0,6
Španělsko	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,3	0,4
Švédsko	4,3	3,3	-0,6	-5,0	6,2	3,9
Velká Británie	2,6	3,6	-1,0	-4,0	1,8	0,8

*Daná země vstoupila do EU až 1. 1. 2007

Zdroj: EU. *Real GDP growth rate - volume*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. European Union, 2012. [vid. 2012-09-08]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115>, vlastní zpracování.

Příloha D: Vývoj zadlužení států EU v letech 2006 až 2011 (v % HDP)

Stát	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
Belgie	88,0	84,1	89,3	95,8	96,0	98,0
Bulharsko*	21,6	17,2	13,7	14,6	16,3	16,3
Česká republika	28,3	27,9	28,7	34,4	38,1	41,2
Dánsko	32,1	27,1	33,4	40,6	42,9	46,5
Estonsko	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	6,0
Finsko	69,6	35,2	33,9	43,5	48,4	48,6
Francie	63,7	64,2	68,2	79,2	82,3	85,8
Irsko	24,5	24,8	44,2	65,1	92,5	108,2
Itálie	106,1	103,1	105,7	116,0	118,6	120,1
Kypr	64,7	58,8	48,9	58,5	61,5	71,6
Litva	17,9	16,8	15,5	29,4	38,0	38,5
Lotyšsko	10,7	9,0	19,8	36,7	44,7	42,6
Lucembursko	6,7	6,7	13,7	14,8	19,1	18,2
Malta	64,4	62,3	62,3	68,1	69,4	72,0
Maďarsko	65,9	67,1	73,0	79,8	81,4	80,6
Německo	68,1	65,2	66,7	74,4	83,0	81,2
Nizozemsko	47,4	45,3	58,5	60,8	62,9	65,2
Polsko	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,3
Portugalsko	69,3	68,3	71,6	83,1	93,3	107,8
Rakousko	62,3	60,2	63,8	69,5	71,9	72,2
Rumunsko*	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	33,3
Řecko	106,1	107,4	113,0	129,4	145,0	165,3
Slovensko	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	43,3
Slovinsko	26,4	23,1	21,9	35,3	38,8	47,6
Španělsko	39,7	36,3	40,2	53,9	61,2	68,5
Švédsko	45,0	40,2	38,8	42,6	39,4	38,4
Velká Británie	43,4	44,4	54,8	69,6	79,6	85,7

*Daná země vstoupila do EU až 1. 1. 2007

Zdroj: EU. *General government gross debt*. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. European Union, 2012. [vid. 2012-09-08]. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410>, vlastní zpracování.

Příloha E: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2008 (miliardy Kč)

Druh příjmu	Plán	Skutečnost	Rozdíl	Plnění (v %)
Daňové příjmy	938,35	929,89	-8,46	99,09
Příjmy z daní a poplatků	551,30	544,39	-6,91	98,75
DPFO	90,20	94,96	4,76	105,28
DPPO	117,90	127,17	9,27	107,86
DPH	191,90	177,82	-14,08	92,66
Zvláštní daně	134,80	125,54	-9,31	93,13
Poplatky za znečištění životního prostředí	1,30	1,34	0,04	103,01
Správní poplatky	4,60	4,11	-0,49	89,35
Cla	1,30	2,20	0,90	169,23
Daně z majetkových a kapitálových převodů	8,80	10,41	1,61	118,29
Ostatní daňové příjmy	0,50	0,84	0,34	168,00
Sociální zabezpečení	387,05	385,50	-1,55	99,60
Nedaňové příjmy	16,61	27,16	10,55	163,52
Kapitálové příjmy	2,27	1,12	-1,15	49,34
Transferové příjmy	79,28	105,72	26,44	133,35
Příjmy celkem	1036,51	1063,94	27,43	102,65

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2008: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2009 [vid. 2012-11-03]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2008_C_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Příloha F: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2009 (miliardy Kč)

Druh příjmu	Plán	Skutečnost	Rozdíl	Plnění (v %)
Daňové příjmy	992,20	833,22	-158,98	83,97
Příjmy z daní a poplatků	595,52	485,36	-110,16	81,50
DPFO	107,20	85,65	-21,55	79,89
DPPO	130,30	83,34	-46,96	63,96
DPH	194,10	176,72	-17,38	91,05
Zvláštní daně	143,90	123,84	-20,06	86,06
Poplatky za znečištění životního prostředí	1,36	1,38	0,02	101,47
Správní poplatky	2,41	2,45	0,04	101,66
Cla	1,60	1,40	-0,20	87,50
Daně z majetkových a kapitálových převodů	11,80	8,06	-3,74	68,30
Ostatní daňové příjmy	2,84	2,54	-0,30	89,44
Sociální zabezpečení	396,68	347,86	-48,82	87,69
Nedaňové příjmy	20,69	29,23	8,54	141,28
Kapitálové příjmy	1,66	2,37	0,71	142,77
Transferové příjmy	99,45	109,80	10,35	110,41
Příjmy celkem	1114,00	974,61	-139,39	87,49

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2009: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2010 [vid. 2012-11-05]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2009_C_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Příloha G: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2010 (miliardy Kč)

Druh příjmu	Plán	Skutečnost	Rozdíl	Plnění (v %)
Daňové příjmy	901,86	863,86	-38,00	95,58
Příjmy z daní a poplatků	534,74	508,02	-26,72	95,04
DPFO	88,30	87,49	-0,81	99,09
DPPO	100,30	86,30	-14,00	86,04
DPH	188,60	187,82	-0,78	99,59
Zvláštní daně	141,10	130,86	-10,24	92,74
Poplatky za znečištění životního prostředí	1,36	1,43	0,07	104,38
Správní poplatky	2,42	2,51	0,09	103,72
Cla	1,30	1,66	0,36	127,69
Daně z majetkových a kapitálových převodů	9,10	7,68	-1,42	84,39
Ostatní daňové příjmy	2,25	2,27	0,02	100,89
Sociální zabezpečení	367,13	355,84	-11,29	96,93
Nedaňové příjmy	18,80	30,02	12,22	159,68
Kapitálové příjmy	3,58	2,72	-0,86	0,76
Transferové příjmy	97,97	103,78	5,81	105,93
Příjmy celkem	1022,2	1000,38	-21,82	97,86

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2010: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2011 [vid. 2012-11-08]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2010_C_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Příloha H: Příjmy rozpočtu České republiky za rok 2011 (miliardy Kč)

Druh příjmu	Plán	Skutečnost	Rozdíl	Plnění (v %)
Daňové příjmy	916,45	890,25	-26,20	97,14
Příjmy z daní a poplatků	543,16	523,43	-19,73	96,37
DPFO	101,50	90,61	-10,89	89,27
DPPO	84,00	82,30	-1,70	97,98
DPH	195,10	191,89	-3,21	98,35
Zvláštní daně	140,80	139,21	-1,59	98,87
Poplatky za znečištění životního prostředí	3,11	1,46	-1,65	46,95
Správní poplatky	2,35	2,42	0,07	102,98
Cla	1,20	1,73	0,53	144,17
Daně z majetkových a kapitálových převodů	13,00	11,72	-1,28	90,15
Ostatní daňové příjmy	2,10	2,09	-0,01	99,52
Sociální zabezpečení	373,29	366,82	-6,47	98,27
Nedaňové příjmy	17,61	25,95	8,34	147,36
Kapitálové příjmy	2,51	2,31	-0,20	92,03
Transferové příjmy	119,13	94,25	-24,88	79,11
Příjmy celkem	1055,7	1012,76	-42,94	95,93

Zdroj: MFČR. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2011: Zpráva o výsledcích hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-11-11]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/SZU2011_C.pdf, vlastní zpracování.

Příloha I: Příjmy rozpočtu České republiky za pololetí 2012 (miliardy Kč)

Druh příjmu	Celoroční plán	Výnos za 1. pololetí	Plnění (%)
Daňové příjmy	945,54	441,48	46,69
Příjmy z daní a poplatků	561,52	255,90	45,57
DPFO	92,00	41,42	45,02
DPPO	85,60	48,92	57,15
DPH	221,60	92,14	41,58
Zvláštní daně	142,30	64,63	45,42
Poplatky za znečištění životního prostředí	3,11	0,87	27,94
Správní poplatky	2,39	1,32	55,23
Cla	0,00	0,00	-
Daně z majetkových a kapitálových převodů	12,20	4,37	35,82
Ostatní daňové příjmy	2,32	2,23	96,12
Sociální zabezpečení	367,13	174,05	47,40
Nedaňové příjmy	18,04	18,04	100,00
Kapitálové příjmy	2,21	0,98	44,34
Transferové příjmy	118,91	44,15	37,13
Příjmy celkem	1084,70	504,64	46,52

Zdroj: MFČR. *Vládní návrh Zprávy o plnění státního rozpočtu za 1. pololetí 2012: Výsledky hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/PPSR_2012Q2_II_navrh_pdf.pdf, vlastní zpracování.

Příloha J: Daňové sazby DPPO členů EU v letech 2003 až 2012 (v %)

Stát	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Belgie	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0
Bulharsko*	23,5	19,5	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Česká republika	31,0	28,0	26,0	24,0	24,0	21,0	20,0	19,0	19,0	19,0
Dánsko	30,0	30,0	28,0	28,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Estonsko	26,0	26,0	24,0	23,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
Finsko	29,0	29,0	29,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	24,5
Francie	35,4	35,4	35,0	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4	36,1
Irsko	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Itálie	38,3	37,3	37,3	37,3	37,3	31,4	31,4	31,4	31,4	31,4
Kypr	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Litva	15,0	15,0	15,0	19,0	18,0	15,0	20,0	15,0	15,0	15,0
Lotyšsko	19,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Lucembursko	30,4	30,4	30,4	29,6	29,6	29,6	28,6	28,6	28,8	28,8
Malta	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
Maďarsko	19,6	17,6	17,5	17,5	21,3	21,3	21,6	20,6	20,6	20,6
Německo	39,6	38,3	38,7	38,7	38,7	29,8	29,8	29,8	29,8	29,8
Nizozemsko	34,5	34,5	31,5	29,6	25,5	25,5	25,5	25,5	25,0	25,0
Polsko	27,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
Portugalsko	33,0	27,5	27,5	27,5	26,5	26,5	26,5	29,0	29,0	31,5
Rakousko	34,0	34,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Rumunsko*	25,0	25,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Řecko	35,0	35,0	32,0	29,0	25,0	35,0	35,0	34,0	30,0	30,0
Slovensko	25,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
Slovinsko	25,0	25,0	25,0	25,0	23,0	22,0	21,0	20,0	20,0	20,0
Španělsko	35,0	35,0	35,0	35,0	32,5	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Švédsko	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	26,3	26,3	26,3	26,3
Velká Británie	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0	28,0	26,0	24,0

Zdroj: EU. *Taxation Trends in the European Union*. In: *Eurostat. Your key to European statistics* [online]. European Union, 2012. [vid. 2012-11-22]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF, vlastní zpracování.

Příloha K: Vybrané údaje z daňových podání k DPPO (miliardy Kč)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011
Výsledek hospodaření	593,46	534,82	225,50	210,95
Částky neoprávněné zkracující příjem	5,89	8,11	6,75	4,14
Částka zvyšující výsledek hospodaření	15,65	17,23	14,68	9,38
Úprava v případě zrušení poplatníka s likvidací	6,52	0,77	22,86	13,67
Výše daňově neuznatelných nákladů	518,07	548,65	665,22	555,73
Rozdíly v účetních a daňových odpisech	41,38	45,88	45,37	39,05
Odečet daňové ztráty	80,14	78,64	72,72	84,67
Odečet darů	2,41	2,38	2,46	2,46
Slevy na dani	3,48	3,35	4,24	4,55

Zdroj: MFČR. *Vládní návrh Zprávy o plnění státního rozpočtu za 1. pololetí 2012: Výsledky hospodaření státního rozpočtu* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [vid. 2012-11-12]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/PPSR_2012Q2_II_navrh_pdf.pdf, vlastní zpracování.